

Onderzoek Rekenkamercommissie naar Nationaal Bestuursakkoord Water

Rekenkamercommissie, december 2015

**ONDERZOEK
REKENKAMERCOMMISSIE
NAAR NATIONAAL
BESTUURSAKKOORD WATER**

Rekenkamercommissie, december 2015

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	4
1.1.	De wateropgave.....	4
1.2.	Centrale vraagstelling en onderzoeksthema's	5
1.3.	Onderzoekperiode.....	6
1.4.	Uitvoering van het onderzoek	6
2.	Algemene Informatie.....	7
2.1.	Inleiding.....	7
2.2.	Het onderscheid tussen regionale en stedelijke wateropgave	7
2.3.	Werknormen.....	8
2.4.	Klimaatvoorspellingen en -scenario's.....	9
2.5.	Periodieke toetsing.....	9
2.6.	Output en outcome	11
2.7.	Organisatorische aspecten	12
3.	De Onderzoeksthema's	13
3.1.	Beleid.....	13
3.1.1.	Onderzoeksvragen.....	13
3.1.2.	Bevindingen.....	13
3.1.3.	Oordeel.....	17
3.2.	Uitvoering.....	18
3.2.1.	Onderzoeksvragen.....	18
3.2.2.	Bevindingen.....	18
3.2.3.	Oordeel.....	20
3.3.	Bereikte resultaten.....	20
3.3.1.	Onderzoeksvragen	20
3.3.2.	Bevindingen.....	21
3.3.3.	Oordeel.....	23
3.4.	Leereffecten	24
3.4.1.	Onderzoeksvragen	24
3.4.2.	Bevindingen.....	24
3.4.3.	Oordeel.....	26
3.5.	Financiën.....	27
3.5.1.	Onderzoeksvragen.....	27
3.5.2.	Bevindingen.....	27

3.5.3. Oordeel.....	29
3.6. Toekomst.....	30
3.6.1. Onderzoeksvragen.....	30
3.6.2. Bevindingen.....	30
3.6.3. Oordeel.....	32
3.7. Vergelijking met andere waterschappen.....	33
3.7.1. Onderzoeksvragen.....	33
3.7.2. Bevindingen.....	33
3.7.3. Oordeel.....	37
3.8. Tevredenheid.....	37
3.8.1. Onderzoeksvraag.....	37
3.8.2. Bevindingen.....	38
3.8.3. Oordeel.....	40
4. Centrale Onderzoeksvraag en aanbevelingen.....	41
4.1. Beantwoording centrale onderzoeksvraag.....	41
4.2. Aanbevelingen.....	42
5. Bijlage 1: Lijst van geïnterviewden.....	44
6. Bijlage 2: Score op het normenkader.....	45
7. Bijlage 3: Klimaatvoorspellingen.....	48
8. Bijlage 4: Gerealiseerde projecten waterberging.....	49
9. Bijlage 5: 100 miljoen-regeling.....	51
10. Bijlage 6: Uitgevoerde projecten Stedelijke Wateropgave.....	53
11. Bijlage 7: Voorbeeld Integrale Gebiedsanalyse (IGA).....	55
12. Bijlage 8: Watersysteemrapportage 2000-2013 (dd. 30 augustus 2013).....	59
13. Bijlage 9: Toetsing wateroverlast (Witteveen + Bos).....	60
14. Bijlage 10: Evaluatie WBP 2013.....	63
15. Bijlage 11: Aanpassing normering wateroverlast.....	65
16. Bijlage 12: Reactie van provincie op de brief van WBD.....	67
17. Bijlage 13: Statenmededeling.....	69
18. Bijlage 14: Saillante items in het nieuwe WBP.....	71
19. Bijlage 15: Voorbeeld van projectevaluatie.....	74
20. Bijlage 16: Stedelijke wateropgave fase 1 (IP6334).....	77
21. Bijlage 17: Knelpunten volgens het ontwerp WBP.....	78
22. Bijlage 18: Bestuurlijke reactie.....	80
23. Bijlage 19: Nawoord.....	81

1. INLEIDING

1.1. De wateropgave

Voor u ligt het rapport naar aanleiding van het onderzoek dat de Rekenkamercommissie heeft gedaan met betrekking tot de uitvoering en het doelbereik van de Nationale Wateropgave, zoals geformuleerd in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW).

Aan het einde van de vorige eeuw is de vraag gerezen of Nederland de waterhuishouding wel voldoende op orde heeft en voldoende is voorbereid op veranderingen in klimaat, ruimte en grondgebruik in de 21e eeuw. Een onderdeel van deze problematiek is regelmatig optredende wateroverlast als gevolg van langdurige of hevige neerslag. Indien de verwachting is dat deze wateroverlast vaker zal optreden dan acceptabel, is er sprake van een kwantitatieve wateropgave. De kwantitatieve wateropgave is de opgave om wateroverlast in een bepaald gebied terug te dringen tot acceptabele proporties. Wat acceptabel is, hangt af van de potentiële economische schade van wateroverlast in dat gebied. In een woonwijk zal wateroverlast minder snel worden geaccepteerd, omdat de schade normaal gesproken hoger zal zijn dan bij grasland. De kwantitatieve wateropgave is op te lossen door water langer vast te houden, door het creëren van waterberging of door water sneller af te voeren.

Het doel van het NBW is dat in 2015 het hele watersysteem in Nederland op orde is en blijft, zodat problemen met waterveiligheid, watertekort en waterkwaliteit zoveel mogelijk worden voorkomen. Het NBW is een bestuursovereenkomst tussen het rijk, provincies, waterschappen en gemeenten. Het is in 2003 ondertekend en in 2008 herzien onder de naam NBW-actueel. In het NBW-actueel staan onder andere afspraken over het tegengaan van wateroverlast in regionale watersystemen en in stedelijke gebieden, het minder kwetsbaar maken van watersystemen voor watertekort, het verbeteren van de waterkwaliteit (KRW-opgave¹) en het op peil brengen van de ecologische kwaliteit in Natura 2000-² en TOP-gebieden³.

Dit onderzoek concentreert zich op de wateroverlast oftewel de kwantitatieve wateropgave. De andere onderwerpen uit het NBW, zoals waterkwaliteit, veiligheid tegen overstromingen en watertekort komen niet aan bod. Dit geldt evenmin voor de rol van het Rijk en gemeenten bij de (kwantitatieve) wateropgave.

¹ KRW = Kader Richtlijn Water. De Kaderrichtlijn Water is een Europese richtlijn die voorschrijft dat de waterkwaliteit van de Europese wateren vanaf 2015 aan bepaalde eisen moet voldoen. De richtlijn is sinds eind 2000 van kracht voor het waterbeheer, dat wil zeggen voor het totaal aan activiteiten die tot doel hebben om het grond- en oppervlaktewater zo goed mogelijk te beheren.

² Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Dit netwerk vormt de hoeksteen van het beleid van de EU voor behoud en herstel van biodiversiteit. Natura 2000 is niet enkel ter bescherming van gebieden, maar draagt ook bij aan soortenbescherming.

³ TOP-gebieden zijn verdroogde gebieden. Zij kampen met te weinig water of water van mindere kwaliteit. De natuur lijdt dan schade door de slechte kwaliteit van dit water.

Waterschap Brabantse Delta (WBD) maakt in haar Waterbeheerplan (WBP) 2010-2015 ("Water beweegt") onderscheid tussen zeven taakgebieden: Veilige dijken, Droge voeten, Voldoende water, Gezonde natuur, Schoon water, Genieten van water en Calamiteiten. Dit rekenkameronderzoek richt zich op het taakgebied "Droge voeten". Hieronder wordt aldus WBD verstaan:

"Het verminderen van de wateroverlast in de stad en in het landelijk gebied, het op orde houden van de watersystemen en het op diepte houden van de waterlopen".

Met de uitvoering van diverse maatregelen op dit gebied (waaronder het aanpakken van knelpunten, integrale gebiedsanalyses, waterneutraal bouwen en het uitvoeren van watertoetsen) wordt getracht het volgende te bereiken:

"WBD lost uiterlijk in 2015 de wateroverlast in het landelijk gebied en de urgente knelpunten in het stedelijk gebied op, volgens de landelijke normen. Daarnaast wil het waterschap ervoor zorgen dat de wateroverlast niet toeneemt door ruimtelijke ontwikkelingen of klimaatveranderingen. Daarom voert het waterschap regelmatig nieuwe berekeningen uit met verbeterde klimaatscenario's".

1.2. Centrale vraagstelling en onderzoeksthema's

De centrale vraag die met behulp van dit rekenkameronderzoek wordt beantwoord, luidt als volgt:

Hoe is het gesteld met de uitvoering en het doelbereik van het op WBD betrekking hebbende deel van de nationale wateropgave, zoals geformuleerd in het NBW?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn door de Rekenkamercommissie een aantal deelvragen geformuleerd, die zijn geclusterd in een aantal thema's, te weten:

1. Beleid
2. Uitvoering
3. Bereikte resultaten
4. Leereffecten
5. Financiën
6. Toekomst
7. Vergelijking met andere waterschappen
8. Tevredenheid

Voor de verschillende onderzoeksvragen die met deze thema's samenhangen verwijzen wij naar hoofdstuk 3, waarin deze vragen respectievelijk worden beantwoord.

1.3. Onderzoekperiode

Het NBW dateert van juli 2003 en is geactualiseerd in 2008. De onderzoeksperiode voor dit Rekenkameronderzoek start in 2003, waarmee een onderzoeksperiode van circa 12 jaar resulteert. Om het onderzoek nader in te kaderen ligt de nadruk bij dit onderzoek met name op de periode 2008 tot heden. In 2008-2009 vonden de voorbereidingen plaats voor het WBP 2010-2015⁴. De Waterschapverkiezingen vonden plaats in november 2008. Door in dit onderzoek de nadruk te leggen op deze periode wordt aangesloten op de (verlengde) bestuursperiode 2008-2015 en het thans vigerende WBP.

Dit Rekenkamerrapport is eind mei 2015 afgerond. Het wordt door de Rekenkamercommissie niet uitgesloten dat op het moment dat dit rapport aan het AB wordt voorgelegd, enige passages uit dit rapport inmiddels door de tijd zijn ingehaald.

1.4. Uitvoering van het onderzoek

Dit onderzoek is door de Rekenkamercommissie uitbesteed aan onderzoeksbureau JE Consultancy. Bij dit onderzoek zijn de volgende technieken gebruikt:

- Documentanalyse: documenten van WBD, provincie, andere waterschappen en diverse (landelijke) rapporten zijn geraadpleegd.
- Interviews WBD: gesprekken zijn gehouden met diverse medewerkers van het waterschap, met de directie, portefeuillehouder en concerncontroller.
- Gesprekken met gemeenten: in overleg met de Rekenkamercommissie zijn zes gemeenten geselecteerd waarmee gesprekken zijn gevoerd over de wijze waarop ambtelijk met WBD wordt samengewerkt en de tevredenheid op dit gebied.
- Gesprek met medewerkers van de provincie Noord-Brabant
- Benchmark: In een afzonderlijke sessie zijn medewerkers van de vier Brabantse waterschappen collectief bevroegd op een twintigtal thema's, met als doel het zoeken van verschillen en overeenkomsten tussen de vier waterschappen.

Een groepsgesprek met een afvaardiging van het AB is vanwege een te geringe opkomst niet doorgegaan. Hierdoor is een onderzoek naar de beleving van het AB (met betrekking tot de kaderstellende en controlerende rol, ook wel samen te vatten onder het begrip "governance": sturen, beheersen, verantwoorden en toezicht houden) helaas uitgebleven.

Voor een lijst met geïnterviewde personen wordt verwezen naar bijlage 1 van dit rapport.

⁴ Uit paragraaf 3.2. (Uitvoering) en de bijlagen 4 en 5 blijkt dat het merendeel van de projecten, die in het kader van het NBW zijn uitgevoerd, zijn gerealiseerd in de periode 2008 en volgende jaren.

2. ALGEMENE INFORMATIE

2.1. Inleiding

Alvorens in het volgende hoofdstuk de onderzoeksvragen te beantwoorden, wordt in dit hoofdstuk allereerst stilgestaan bij een aantal aspecten die voor het lezen en interpreteren van het volgende hoofdstuk van wezenlijk belang zijn. Achtereenvolgens wordt hieronder op de volgende kwesties nader ingegaan:

- Onderscheid tussen regionale en stedelijke wateropgave
- Werknormen
- Klimaatvoorspellingen en -scenario's
- Periodieke toetsing
- Output en outcome
- Organisatorische aspecten

2.2. Het onderscheid tussen regionale en stedelijke wateropgave

In het NBW wordt onderscheid gemaakt tussen "stedelijke wateropgave" enerzijds en "regionale wateropgave in het landelijk gebied" anderzijds. Deze begrippen worden in het NBW niet nader gedefinieerd. Het onderscheid tussen beiden is voor het lezen en begrijpen van dit rapport van cruciaal belang omdat:

- de financiering van deze soorten wateroverlast verschillend is geregeld. Voor de regionale wateropgave worden provinciale- en waterschapsgelden aangesproken. Bij de oplossing van de stedelijke wateropgave worden gemeentelijke en waterschapmiddelen gebruikt.
- de plannen met betrekking tot het oplossen van de wateropgave op verschillende manieren tot stand zijn gekomen. Bij de regionale wateropgave worden de plannen en de te nemen maatregelen (primair) door het waterschap bepaald. Plannen en maatregelen met betrekking tot de stedelijke wateropgave komen in onderling overleg tussen waterschap en de individuele gemeenten tot stand.
- de soort wateroverlast verschillend is. Bij de regionale wateropgave gaat het om landelijk gebied dat in gebruik is als grasland, land- en tuinbouwgrond of als natuurgebied. Bij de stedelijke wateropgave gaat het om problemen als water onder viaducten etc. en speelt de relatie met de aangebrachte verhardingen in combinatie met het rioolstelsel een grote rol.
- de omvang van de wateropgave anders wordt uitgedrukt. Bij de regionale wateropgave wordt deze uitgedrukt in hectares waar wateroverlast optreedt c.q. kan optreden, bij de stedelijke wateropgave wordt gesproken over "knelpunten".

2.3. Werknormen

Landelijke normen

De landelijke normen met betrekking tot het voorkomen van wateroverlast zijn opgenomen in bijlage 4 van het NBW 2003. Deze normen zijn uitgedrukt in de kans dat het peil van het oppervlaktewater het niveau van het maaiveld overschrijdt (kans van "inundatie vanuit oppervlaktewater"). Daarbij worden voor verschillende bestemmingen van de grond uiteenlopende normen gehanteerd, variërend van eens per honderd jaar voor bebouwd gebied, tot eens per tien jaar voor weidegebied. Een en ander ziet er schematisch als volgt uit:

Normklasse gerelateerd aan Grondgebruikstype	Maaiveldcriterium	Basis werk criterium [1/jr]
Grasland	5 procent	1/10
Akkerbouw	1 procent	1/25
Hoogwaardige land- en tuinbouw	1 procent	1/50
Glastuinbouw	1 procent	1/50
Bebouwd gebied	0 procent	1/100

Toelichting: Het mag maximaal 1x per 10 jaar voorkomen dat de laagst gelegen 5% van een gebied met de functie 'grasland', overstroomt. Voor bebouwd gebied geldt dat de kans op overstroming kleiner moet zijn dan 1x per 100 jaar.

In 2003 is gesteld dat de normen voorlopig zijn. Deze normen waren geen resultaatverplichtingen, maar inspanningsverplichtingen. Dit is expliciet gesteld in artikel 3, lid 1g van het NBW-actueel uit 2008. In artikel 23 van het NBW 2003 is gesteld dat de normen nog niet definitief waren. Vandaar de term werknormen; om tijdelijk mee te werken in afwachting van specifieke gebiedsnormen. In het NBW-actueel uit 2008 is gesteld dat de provincies gebiedsnormen vaststellen. Bovendien is bij de werknormen in de bijlage van het NBW-actueel expliciet gemeld dat de normen niet van toepassing zijn op beken. In het NBW-actueel wordt omtrent de stedelijke wateropgave vermeld dat urgente knelpunten voor 2015 dienen te worden opgelost. Een nadere definitie van wat urgente knelpunten zijn wordt daarbij niet gegeven.

Provinciale normen

In Noord-Brabant zijn de bovengenoemde specifieke gebiedsnormen in de Verordening Water vastgelegd. Hierbij zijn uitzonderingen voor beekdalen en EHS (Ecologische Hoofd Structuur) gemaakt. In het rapport van Witteveen + Bos (zie bijlage 9) wordt over deze normen het volgende opgemerkt:

"Voor de toetsing zijn de normen gehanteerd, zoals deze zijn vastgelegd in de provinciale Verordening Water. Deze normen zijn uitgedrukt als een maximale kans op inundatie vanuit het oppervlaktewater van:

- 1 keer per 10 per jaar voor maïs- en grasland en gebieden binnen de bebouwde kom die geen bestemming als bebouwing, hoofdinfrastructuur of spoorweg hebben;
- 1 keer per 25 per jaar voor akkerbouw;
- 1 keer per 50 per jaar voor glastuinbouw en hoogwaardige land- en tuinbouw;
- 1 keer per 100 per jaar voor bebouwing binnen de bebouwde kom, hoofdinfrastructuur en spoorwegen;
- Voor bebouwing, die gelegen is buiten de bebouwde kom, geldt de norm van het omliggende landgebruik.

Bij de normen is tevens het maaiveldcriterium van toepassing, wat inhoudt dat 5 % van het laagste gras- en maïsland mag inunderen bij de gegeven herhalingsstijd (T10) en 1 % van de laagste tuinbouwgronden. In de verordening en het NBW is niet eenduidig vastgesteld op welke schaal dit criterium kan worden toegepast.

In de verordening water zijn reserveringsgebieden waterberging vastgelegd. Voor deze gebieden geldt, dat bij ruimtelijke ontwikkelingen een afweging moet worden gemaakt of dit in conflict komt met de kans op wateroverlast. Voor een aantal gebieden buiten de bebouwde kom, zoals beekdalen, bergingsgebieden en gebieden met een lage ligging waarvan in het verleden is aangetoond dat maatregelen om wateroverlast te voorkomen niet kosteneffectief zijn, geldt geen dan wel een afwijkende norm”.

2.4. Klimaatvoorspellingen en -scenario's

Klimaatscenario's zijn consistente en plausibele beelden van mogelijk toekomstig klimaat. Ze zijn bedoeld om verkennende studies uit te voeren naar de effecten van klimaatverandering en maken het mogelijk om hierop te anticiperen. De klimaatscenario's zijn de resultante van klimaatvoorspellingen. Gedurende de onderzoeksperiode was er sprake van drie verschillende voorspellingen, te weten die van 2000, die van 2006 en die van 2014. Voor een uiteenzetting van die voorspellingen wordt verwezen naar bijlage 3.

2.5. Periodieke toetsing

Periodiek dient onderzocht te worden of het watersysteem aan de NBW-normen c.q. de Provinciale normen voldoet, of er andere problemen/knelpunten zijn (wateroverlast die binnen de norm valt, maar wel veel schade tot gevolg heeft), welke maatregelen genomen kunnen worden om deze op te lossen en wat de kosteneffectiviteit van deze maatregelen is. Bij de periodieke toetsing is sprake van een integrale analyse van het watersysteem gericht op de vraag hoe het staat met inundatie, knelpunten etc. en een analyse van mogelijke oorzaken. Gedurende de onderzoeksperiode was sprake van drie periodieke toetsingen:

Eerste toets: 2005

In 2005 werd de eerste toets ronde doorlopen. Toen was er nog geen sprake van een strakke cyclus. Dit was landelijk nog de opstartfase van het NBW.

Tweede toets: 2009

De tweede toetsing vond plaats bij de opstelling van de zogenaamde IGA's (zie paragraaf 3.1.) in het kader van het opstellen van het WBP 2010-2015.

Derde toets: 2014

In de tussentijd zijn diverse projecten op het gebied van waterberging, EVZ en beek- en kreekherstel uitgevoerd. Bovendien zijn landelijk de uitgangspunten en aanpak van de toetsing verder ontwikkeld. Dit is voor het waterschap aanleiding geweest om het project 'toetsing wateroverlast' te formuleren, waarin een actualisatie en uniformering van de toetsingen wordt uitgevoerd. Bij deze toetsing is er meer aandacht voor kosteneffectiviteit van maatregelen en de robuustheid van het watersysteem dan bij eerdere toetsingsrondes. Deze toetsing vond plaats in het kader van het opstellen van het WBP 2016-2021.

Voor wat betreft de wijze van het gebruik van de klimaatscenario's moet onderscheid gemaakt worden tussen toetsen enerzijds en de te nemen maatregelen anderzijds. Bij de eerste twee toetsingen vond toetsing plaats op basis van het *verwachte* klimaat in 2050 en werden maatregelen genomen op basis van dit verwachte klimaat. Vanaf 2014 is getoetst op basis van het *huidige* klimaat. Indien uit deze toetsing blijkt dat er maatregelen moeten worden genomen, dan wordt, ook hier, bij het nemen van deze maatregelen rekening gehouden met het klimaat van 2050 (klimaatrobuust).

De klimaatvoorspellingen van het KNMI zijn telkens te laat gepubliceerd, waardoor ze niet meer meegenomen konden worden in de toetsing wateroverlast. Dit had tot gevolg dat:

1. In de periode 2007-2009 (tweede toets) is getoetst met het middenscenario uit 2000, conform afspraken uit het NBW van 2003.
2. In de periode 2012-2013 (derde toets) is getoetst op basis van het scenario huidig klimaat. Daarbij zijn wel de mogelijke maatregelen getoetst aan het scenario W voor het jaar 2050. (Klimaatvoorspelling 2006)

Over laatstgenoemde toetsing merkt Witteveen + Bos in zijn rapport het volgende op:

"Voor de toetsing van de huidige en autonome situatie is het huidige klimaat aangehouden, conform landelijke afspraken. Maatregelen om wateroverlast te voorkomen of te beperken zijn niet alleen doorgerekend met het huidige klimaat, maar ook met het klimaat voor 2050, zodat bepaald kan worden of maatregelen ook bij een veranderend klimaat robuust zijn. Hiervoor is het klimaatscenario W van de KNMI gebruikt, omdat dit scenario de grootste toename in neerslag laat zien".

Bij alle Waterschappen is de periodieke toetsing gekoppeld aan de opstelling van nieuwe waterbeheerplannen. De termijnen kunnen wel enigszins verschillen. Het ene waterschap begint iets eerder dan het andere, ook omdat de einddatum, waarop het resultaat bij de provincie ingeleverd moet zijn, per provincie bepaald wordt en enigszins kan verschillen. De einddata voor het aanleveren van het toetsrapport liggen vast in provinciale verordeningen. Hoe lang het waterschap erover doet en dus ook wanneer er gestart wordt en hoe snel er wordt gewerkt, is eigen vrijheid van het waterschap.

Het proces om tot een afronding van de toets te komen kost ruim een jaar. Het proces is zeer kostbaar en intensief en legt een groot beslag op de omgeving (belanghebbenden en gemeenten). Bovendien heeft het technisch geen zin om ieder jaar weer een hele toets te doen met ingewikkelde berekeningslagen voor maar een paar veranderingen in het systeem per jaar. Deze veranderingen laten immers waarschijnlijk weinig tot geen effect zien. Een kortere periode hanteren dan zes jaar (tussen twee waterbeheerplannen) is daarom niet opportuun.

2.6. Output en outcome

Het onderscheid tussen outcome (effect) en output (productie/maatregelen) is bij de wateropgave van wezenlijk belang. Het te bereiken effect is in het NBW duidelijk en concreet geformuleerd op basis van werknormen. De te treffen maatregelen zijn dat niet. Het is aan het waterschap zelf om te bepalen welke maatregelen het beste zijn om tot het bereiken van het doel te komen.

De maatregelen die genomen worden om de (verschillende) doelstellingen te bereiken (de output dus) worden jaarlijks zorgvuldig gemonitord met behulp van de projecten-administratie en registratie, zowel operationeel als financieel. Of met deze maatregelen echter de doelstellingen c.q. de effecten daadwerkelijk worden bereikt, is pas duidelijk op het moment dat er periodieke toetsing plaatsvindt. Daarnaast is ook de praktijk relevant. Wat zijn de waterstanden bij extreme weersituaties?

Pas bij de periodieke toetsing blijkt of en in hoeverre aan de werknormen van het NBW wordt voldaan. Kortom: de effectiviteit van handelen blijkt pas op een laat moment, laat na het treffen van maatregelen. Dit maakt dat sturing op outcome voor WBD, maar ook voor de andere Nederlandse waterschappen, niet eenvoudig is. Er doen zich een drietal problemen voor:

1. op het moment dat periodieke toetsing plaatsvindt van de effectiviteit van de maatregelen is er weer sprake van een ander klimaatscenario dan het scenario dat werd gehanteerd op het moment dat de projecten werden bepaald.
2. het landgebruik kan in de loop der tijd plaatselijk gewijzigd zijn (van intensief naar minder intensief)⁵.
3. het totale watersysteem kan, door genomen maatregelen in de loop der tijd, anders zijn gaan functioneren

De wateropgave wordt dan ook (ambtelijk) binnen WBD gekenmerkt als "schieten op een bewegend doel". Aan het begin van de periode waarop de maatregelen worden bepaald ziet de wereld er anders uit dan op het moment dat getoetst wordt of daadwerkelijk, door de uitvoering van de maatregelen, aan de normen is voldaan. De wateropgave zal dan ook nooit echt "af" (kunnen) zijn.

⁵ Indien een ondernemer kiest voor een intensiever landgebruik op een plek met inundatierisico's, is men zelf verantwoordelijk voor de eventuele schade.

2.7. Organisatorische aspecten

Het beleid van WBD, de planvoorbereiding en de uitvoering van het NBW zijn ambtelijk voornamelijk belegd bij de twee afdelingen: Beleid & Planadvies en Ontwerp & Realisatie. De bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het behalen van de doelstellingen (outcome), is in het Dagelijks Bestuur ondergebracht bij één Portefeuillehouder. De ambtelijke eindverantwoordelijkheid voor het realiseren van maatregelen die gericht zijn op het bereiken van deze doelstellingen (de output) is neergelegd bij de directeur Watersystemen. Deze directeur is tevens "Programmamanager".

In de organisatie is geen sprake van een afzonderlijke afdeling of een programma-bureau, dat zich uitsluitend concentreert op de wateropgave. Er is ook geen sprake van afzonderlijke reguliere programmarapportages met betrekking tot de wateropgave. Rapportage omtrent het verloop van de afhandeling van de wateropgave vindt plaats in het kader van de reguliere (P&C-) instrumenten; WBP, Kadernota, Begroting en Jaarrekening.

In het WBP komen alle doelstellingen van WBD bij elkaar. Vertaling van deze doelstellingen vindt vervolgens plaats middels de uitvoering van verschillende projecten. De inrichting van de ambtelijke organisatie is te kwalificeren als een Projectorganisatie. Door het uitvoeren van projecten worden door WBD verschillende doelstellingen behaald, waaronder de NBW-doelstellingen. Er is geen sprake van een "harde koppeling", dat wil zeggen: één project is niet louter gericht op één doelstelling. Met één project worden meerdere doelstellingen nagestreefd. Er wordt zoveel mogelijk gestreefd naar een integrale aanpak van projecten, met een onderlinge verstrengeling van maatregelen en doelstellingen (integrale aanpak, "werk met werk maken").

Deze onderlinge verstrengeling, van zowel projecten als maatregelen, maakte het voor de Rekenkamercommissie onmogelijk om duidelijk te krijgen welke maatregelen er allemaal met betrekking tot de wateropgave sec. zijn uitgevoerd. De Rekenkamercommissie heeft alleen zicht gekregen op de projecten die met betrekking tot de waterberging (gericht op de wateropgave en andere doelstellingen) en de knelpunten in het stedelijk gebied zijn uitgevoerd. Ook heeft de Rekenkamercommissie geen exact beeld gekregen over hoeveel (financiële) middelen met de investeringen en maatregelen, gericht op de wateropgave, gemoeid zijn/waren (zie hierna onder de thema's uitvoering en financiën).

3. DE ONDERZOEKTHEMA'S

In dit hoofdstuk worden de verschillende onderzoeksvragen beantwoord. Het hoofdstuk is ingedeeld op basis van de verschillende thema's zoals uiteengezet in 1.2. De volgende paragrafen kennen (met uitzondering van 3.7) dezelfde indeling. Eerst komen de onderzoeksvragen aan bod. Vervolgens worden deze onder het kopje 'Bevindingen' successievelijk beantwoord. Ten slotte wordt er per onderdeel een oordeel geveld.

In bijlage 2 is het normenkader opgenomen. Dit kader is door de onderzoekers ontwikkeld, en bij de start van het onderzoek door de Rekenkamercommissie akkoord bevonden. In het normenkader zijn normen opgenomen op basis waarvan de werkelijke gang van zaken bij WBD is getoetst. Deze toetsing is zichtbaar gemaakt met de kleuren groen: aan de norm wordt voldaan, geel: aan de norm wordt deels voldaan en rood: aan de norm wordt niet voldaan ("stoplichtenmodel"). Uit de bijlage blijkt dat de kleur rood slechts bij één norm voorkomt. Dit houdt in dat WBD op bijna alle normen voldoende c.q. goed scoort.

3.1. Beleid

3.1.1. ONDERZOEKSVRAGEN

1. Wat is de aanleiding en achtergrond van de specifiek door WBD geformuleerde wateropgave?
2. Op welke wijze heeft WBD de problematiek gevat in (beleids)opgaven en/of een programma voor de uitvoering?
3. Op welke wijze komt, bij de planvorming, de keuze voor maatregelen tot stand?
4. Welke neveneffecten (naast waterberging) van de wateropgave zijn benoemd? (Bijvoorbeeld KRW- recreatie- en natuurdoelen).
5. Welke sturingsmechanismen voor het AB en DB zijn ingebouwd?
6. Wat waren de cruciale momenten van besluitvorming van het AB en DB (bijvoorbeeld om versnelling te geven aan de realisatie van de plannen van derden)?

3.1.2. BEVINDINGEN

1. Wat is de aanleiding en achtergrond van de specifiek door WBD geformuleerde wateropgave?

Het landelijk beleid is opgenomen in het NBW (2003) en het NBW actueel (2008). Het landelijk beleid is door de provincie Noord-Brabant vertaald in Provinciaal beleid, te weten de verordening Water Noord-Brabant en het Provinciaal Waterplan. In de verordening Water Noord-Brabant zijn de werknormen van het NBW overgenomen. Hierbij zijn uitzonderingen voor de beekdalen en EHS gemaakt. Tussen de provincie en het waterschap zijn bestuursovereenkomsten gesloten waarin onder meer wordt ingegaan op de door WBD te realiseren aantal hectares waterberging en op de wijze waarop de provincie deze waterbergingen mede financiert (€ 25.000 per hectare waterberging). Het beleid van WBD komt aan de orde in diverse nota's. De meest belangrijke zijn het bestuursprogramma en het WBP.

2. Op welke wijze heeft WBD de problematiek gevat in (beleids)opgaven en/of een programma voor de uitvoering?

WBD zal, aldus de 2e bestuursovereenkomst met de provincie (looptijd 2008 tot en met 2015), 522 hectare waterberging gaan realiseren (output)⁶. Deze aantallen hectares zijn tevens opgenomen in het WBP 2010-2015. Deze hectares waren gebaseerd op de wateropgave van dat moment en op het "ritme" van wat op dat moment haalbaar en betaalbaar was. De met de provincie afgesproken 522 hectare was geen hard getal, maar een poging om de opgave te kwantificeren omdat het waterschap geacht werd hectares te realiseren waterberging op te geven aan de provincie.

In het WBP 2010-2015 is tevens verwoord dat bij 5.200 hectare van het werkgebied van WBD de wateroverlast zal worden gereduceerd conform landelijke normen (outcome). Daarnaast zal bij 5.600 hectare de overlast "beperkt gereduceerd" worden. Bij laatstgenoemde hectares gaat het om hectares gelegen in beekdalen en EHS-gebieden. Dit zijn gebieden zonder norm. Het waterschap belooft hiermee meer te doen dan waartoe het gehouden is.

Denken in hectares

Waterberging (522 ha)

Voor wat betreft de te nemen maatregelen bestond er met de provincie alleen een afspraak over het realiseren van het aantal hectare waterberging (522 ha). Andere te nemen maatregelen zijn door de provincie niet genoemd. Uit interviews is gebleken dat er geen specificaties zijn te krijgen van deze 522 hectares. Deze, in het WBP 2010-2015 genoemde hectares, zijn vanaf 2010 het "Leitmotiv" in de P&C-documenten van WBD, en blijven dit totdat er een nieuw WBP is vastgesteld. Dit zijn immers de output-doelstellingen zoals verwoord in het thans vigerende WBP. Deze aantallen hectares komen ook terug in de meest recente beleidsbegrotingen van WBD.

Aantal hectare waar de wateroverlast moet worden gereduceerd (5.600 ha)

Uit de interviews is eveneens gebleken dat er ook geen specificaties voorhanden zijn van het aantal hectares waar de wateroverlast zou moeten worden gereduceerd. Opgemerkt moet worden dat het aantal in het WBP 2010-2015 opgenomen hectares geen "hard" getal is, maar dat dit getal in de loop der jaren aan verandering onderhevig is. Uiteraard wordt het aantal van 5.600 kleiner, al naar gelang er maatregelen zijn getroffen en er investeringen zijn gedaan. Daarnaast is in de tussentijd het gebruik van het land op veel plekken gewijzigd, waardoor terplekke andere normen van toepassing zijn geworden. Maar los daarvan: indien in 2009 de opsomming zou zijn gemaakt, gebruikmakend van de **huidige** kennis en technieken, dan zou deze opsomming c.q. het aantal hectares ad 5.600 er zeer waarschijnlijk anders hebben uitgezien. Dit hangt samen met het feit dat destijds van andere uitgangspunten (waaronder klimaatscenario's en hydrologische berekeningen) werd uitgegaan, dan thans het geval is. Dit betekent dus dat het aantal in het WBP 2010-2015 genoemde aantal hectares niet alleen

⁶ In deze overeenkomst zijn indicaties afgesproken van verwachte te nemen maatregelen. Het sterke van deze overeenkomst is dat die afspraken uitwisselbaar zijn tussen de waterschappen. Als de Dommel dus bijvoorbeeld meer waterberging moet aanleggen en WBD minder, dan is daar ruimte voor.

verandert c.q. veranderd is vanwege investeringen/maatregelen en veranderd bodemgebruik, maar ook doordat in de loop der tijd andere inzichten zijn ontstaan en andere technieken worden gehanteerd.

Witteveen + Bos (bijlage 9) merkt hierover, naar aanleiding van de door dit bureau uitgevoerde derde periodieke toetsing, het volgende op:

"Allereerst zijn er natuurlijk de afgelopen jaren de nodige maatregelen genomen die een gunstig effect hebben. Daarnaast heeft het ook met de rekenmethode te maken. Bij de vorige toetsing is conform de toenmalige landelijke afspraken getoetst met een klimaatscenario en andere modellen. Nu ruim zes jaar later zijn de gebruikte modellen geavanceerder en beter gevuld. Bovendien is conform de huidige landelijke afspraken 'de opgave' berekend met het huidig klimaat. Alleen het maatregelenpakket is klimaat robuust doorgerekend".

3e bestuursovereenkomst

Uit interviews is gebleken dat het thans onduidelijk is of en wanneer een derde bestuursovereenkomst zal worden afgesloten. Men heeft wel de intentie om tot een nieuwe overeenkomst te komen, maar niet duidelijk is in welke vorm, met wie en welke thema's hierbij aan de orde komen. Eventueel wordt de huidige (tweede) bestuursovereenkomst verlengd. In het nieuwe WBP 2016-2021 wordt in ieder geval ervan uitgegaan dat de wijze van financiering van de wateropgave (50% WBD – 50% provincie) gehandhaafd blijft⁷.

3. Op welke wijze komt, bij de planvorming, de keuze voor maatregelen tot stand?

In de aanloop van het opstellen van het WBP 2010-2015 zijn voor alle deelgebieden van WBD (circa 20) zogenaamde Integrale Gebieds Analyses (IGA's) opgesteld. Al deze analyses, met uitzondering van één (Mark en Vliet) kwamen tot stand vóór de opstelling van het WBP 2010-2015. In het WBP 2010-2015 zijn alle, in de periode 2010-2015, op te pakken "oplossingsrichtingen", die uit de IGA's zijn voortgevloeid, opgenomen. In de IGA's wordt beschreven van welke zwakke plekken binnen de gebieden sprake is en waar ze zich bevinden. Deze zwakke punten blijven niet alleen beperkt tot de wateropgave, maar hebben betrekking op alle door WBD te bereiken doelstellingen (integrale aanpak). Het resultaat van de IGA's is samengevat in kaart 6 van het WBP 2010-2015: oplossingsrichtingen aanpak wateroverlast.

Alle IGA's zijn grosso modo op dezelfde wijze uitgevoerd, zij het, door verschillende externe bureaus. De oplossingsrichtingen uit de IGA's krijgen een concrete uitwerking in inrichtingsplannen. Daarbij vergelijkt het waterschap de effecten van verschillende maatregelen met de kosten van de maatregelen en de schade door wateroverlast. Ook controleert het waterschap of een maatregel geen ongewenste effecten in andere gebieden heeft (niet-afwentelen). De optimale maatregelen worden na een inspraakperiode definitief vastgesteld. Maatregelen zijn bijvoorbeeld water vasthouden in de haarvaten, waterberging aanleggen of

⁷ In de 2^e bestuursovereenkomst werd uitgegaan van een totale investering met betrekking tot ILG-doelen en "overige doelen" (waaronder de NBW-doelen) van € 232 miljoen. Door provincie en de waterschappen zou door beiden € 85 miljoen gefinancierd worden. In totaal dus € 170 miljoen. De overige € 62 miljoen zou afkomstig zijn van Rijk en derden.

lokale knelpunten in de waterafvoer oplossen. Voor een voorbeeld van deze IGA's wordt verwezen naar bijlage 7.

Maatregelen regionale wateropgave

De investeringen die met het oog op de wateropgave kunnen worden gedaan zijn zeer divers. Gedacht kan worden aan waterberging, aanpassen watergangen, duikers, gemalen en stuwen. In waterbergingen en gemalen gaat het meeste geld om. Naast bovengenoemde investeringen kan ook nog gedacht worden aan maatregelen in de onderhoudssfeer, zoals maaien en baggeren.

Met name bij het eerste deel van de onderzoeksperiode werd voornamelijk gedacht aan het realiseren van waterberging. Gaandeweg is WBD echter ook gaan denken aan andere en veelal ook goedkopere oplossingen. Bestuurlijk gezien had de maatregel 'Waterberging' de meeste aandacht omdat deze, zowel financieel als ruimtelijk, de grootste impact heeft. Met deze nationale bestuurlijke focus leek de maatregel tot doel verheven.

Maatregelen stedelijke wateropgave

Door de gemeenten zijn, in samenwerking met de organisatie van WBD, inventarisaties uitgevoerd van de zwakke plekken binnen het stedelijk gebied en zijn (per gemeente afzonderlijk) afspraken gemaakt over wie welke plekken oppakt en op welke wijze financiering plaatsvindt.

4. Welke neveneffecten (naast waterberging) van de wateropgave zijn benoemd? (Bijvoorbeeld KRW- recreatie- en natuurdoelen).

Zoals hierboven gesteld worden negatieve effecten zoveel mogelijk voorkomen bij de planning van projecten. Positieve neveneffecten (of beter gezegd nevendoelestellingen) worden ook, per definitie, bij de aanpak van de wateropgave meegenomen. Nevendoelestellingen zijn, zo blijkt uit de projectenadministratie, met name Natte Natuurparels (NNP), Verdrogingsbestrijding, venherstel, vispassages, beek- en kreekherstel, viswater/waternatuur en nat areaal EVZ.

Niet alleen de analyses van de gebieden vinden dus integraal plaats, maar ook bij de uitvoering van projecten wordt integraal gedacht en worden verschillende doelstellingen van WBD met elkaar verbonden. Bij projecten worden maatregelen uitgevoerd die betrekking hebben op meerdere doelstellingen. Het waterschap streeft ernaar om zoveel mogelijk doelen te combineren in integrale projecten om kosten te besparen en overlast voor burgers en bedrijven te beperken. In de evaluaties, na afronding van de verschillende individuele projecten, wordt het bereiken van de doelstellingen expliciet aan de orde gesteld, uitgedrukt in hectares, aantallen en kilometers.

5. Welke sturingsmechanismen voor het AB en DB zijn ingebouwd?

Het AB heeft op verschillende momenten de mogelijkheid om (bij) te sturen. De meest belangrijke zijn:

- bij het vaststellen van het Water Beheer Plan (sturen)
- bij het vaststellen van de kadernota (bijsturen)
- bij het akkoord gaan met voorbereidings- en/of uitvoeringskredieten⁸ van de verschillende projecten (bijsturen)

Daarnaast kent WBD nog het bestuursprogramma.

De uitvoering van de projecten c.q. van de maatregelen die in het kader van het WBP worden genomen, komt in de vorm van een "jaarschijf" aan de orde in de jaarlijks door het AB vast te stellen begroting.

Het AB moet het opstarten en uitvoeren van projecten goedkeuren. Dit gebeurt in twee fasen: eerst bij het vaststellen van het voorbereidingskrediet en daarna bij het vaststellen van het uitvoeringskrediet. Dit gebeurt bij ieder project, dus ook projecten die met de wateropgave te maken hebben. Het AB heeft met deze middelen voldoende tools in handen om de uitvoering van de wateropgave, op hoofdlijnen, te kunnen sturen. Nadere detailuitwerking van de uitvoering ligt bij het DB en de ambtelijke organisatie.

6. Wat waren de cruciale momenten van besluitvorming van het AB en DB (bijvoorbeeld om versnelling te geven aan de realisatie van de plannen van derden)?

De stukken met betrekking tot de DB-vergaderingen zijn door de Rekenkamercommissie integraal doorgenomen. Hierbij is vastgesteld dat door het AB uitsluitend besluiten zijn genomen met betrekking tot individuele projecten (voorbereidingskrediet en uitvoeringskrediet). Het AB heeft ook verschillende mededelingen gehad met betrekking tot de wateropgave. Hoewel er dan geen besluit werd gevraagd van het AB, heeft het AB altijd de mogelijkheid gehad om aanvullende vragen te stellen en/of moties vast te stellen. Daarnaast is het dossier 'wateroverlast' in de AB commissie Watersystemen meermalen aan de orde geweest. Ook naar aanleiding daarvan had het AB desgewenst vragen en moties kunnen gebruiken om bij te sturen. Ook is de evaluatie van het WBP 2010-2015 geagendeerd in het AB geweest. Daarnaast was sprake van het vaststellen van de kadernota's en de begrotingen.

3.1.3. OORDEEL

De doelstellingen met betrekking tot de kwantitatieve wateropgave zijn duidelijk. De weg naar het bereiken van deze doelstellingen kan door ieder waterschap zelf worden bepaald. De bepaling van de maatregelen, die in het kader van de wateropgave moeten worden doorgevoerd, vindt door WBD op een logische, consistente manier plaats. Vanuit landelijk beleid, vertaald in provinciaal beleid en WBD-beleid, worden afspraken gemaakt tussen provincie, waterschap en

⁸ Het toekennen van voorbereidingskredieten is, afhankelijk van de hoogte van het bedrag, gemandateerd aan de organisatie.

gemeenten omtrent de wateropgave. De vraag welke gebieden/plekken moeten worden aangepakt, wordt beantwoord met behulp van integrale analyses en onderzoeken. Eventuele negatieve effecten worden zoveel mogelijk vooraf onderkend. Het behalen van andere (NBW-doelstellingen of niet NBW-) doelstellingen wordt in de plannen zoveel mogelijk meegenomen. De meest belangrijke en kostbare maatregelen hebben betrekking op de aanleg van waterberging. Over het aantal hectaren te realiseren waterberging zijn met de provincie prestatieafspraken gemaakt. Door het DB wordt op deze prestatieafspraken voldoende gestuurd. Het AB kan de progressie in de uitvoering van de projecten goed volgen en, indien noodzakelijk, bijsturen. Hiertoe staan diverse middelen ter beschikking. De belangrijkste zijn: het WBP, de jaarlijkse kadernota's en de goedkeuring van de verschillende voorbereidings- en uitvoeringskredieten.

3.2. Uitvoering

3.2.1. ONDERZOEKSVRAGEN

1. Welke projecten zijn tot op heden voltooid c.q. welke activiteiten zijn uitgevoerd.
2. Slaagt WBD erin om vroegtijdig met andere overheden in contact te treden over de watertoetsprocedure?

3.2.2. BEVINDINGEN

1. Welke projecten zijn tot op heden voltooid c.q. welke activiteiten zijn uitgevoerd.

Het is niet mogelijk gebleken om een uitputtende lijst te produceren van alle maatregelen die WBD in het kader van de wateropgave heeft uitgevoerd. De systemen van WBD zijn immers hier niet op ingericht. Dit hangt samen met de integraliteit van de uitvoering van projecten c.q. het uitvoeren van projecten waarmee meerdere doeleinden worden nagestreefd. Maatregelen die sec betrekking hebben op de wateropgave zijn niet (allemaal) binnen WBD als zodanig gelabeld.

Voor zover er sprake was van (voor de Rekenkamercommissie expliciet zichtbare) "projecten", betrof dit alleen het aanleggen van waterberging en het oplossen van knelpunten in het stedelijk gebied (stedelijke wateropgave).

Waterberging

In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de projecten die (voornamelijk) betrekking hebben op waterberging. De in bijlage 4 genoemde bedragen (met betrekking tot investeringen en subsidies) hebben niet alleen betrekking op de te realiseren hectares waterberging, maar ook op het totale bedrag van het project. In bijlage 5 is een overzicht opgenomen van projecten die in het kader van de zogenaamde 100 miljoen-regeling zijn uitgevoerd⁹.

Uit bijlage 4 blijkt dat in de periode 2008 tot en met 2015, de looptijd van de 2e bestuursovereenkomst, 497,5 hectare waterberging is gerealiseerd. Dit is iets minder dan de geplande 522 hectare. Dat er uiteindelijk minder hectares fysiek zijn opgeleverd (output), wil niet

⁹ Op deze regeling wordt in paragraaf 3.5. nader ingegaan.

zeggen dat het doel niet gehaald is of dat er te weinig gerealiseerd is (outcome). Immers: een deel van de opgave 'reductie wateroverlast' is door middel van andere maatregelen gerealiseerd. Een substantieel deel van het aantal gerealiseerde hectares (circa 60%) heeft betrekking op de aanleg van de 4e bergboezem te Breda (281 hectare).

Stedelijke wateropgave

Naast het realiseren van waterberging zijn/worden er, samen met de verschillende gemeenten in het werkgebied van WBD, diverse knelpunten in het stedelijk gebied opgelost. Deze projecten worden afgerond in vier fases. Met de fasen 1 (periode 2008-2012) en 2 (periode 2013/2014) zijn de meest urgente knelpunten van de stedelijke wateropgave opgelost. In de 4e fase worden maatregelen opgepakt die uit de onderzoeken in fase 3 rollen. Deze maatregelen zijn nog niet bekend. Bijlage 6 bevat een opsomming van de projecten met betrekking tot de stedelijke wateropgave. In bijlage 16 is nog aanvullende informatie over de stedelijke wateropgave opgenomen.

2. Slaagt WBD erin om vroegtijdig met andere overheden in contact te treden over de watertoetsprocedure?

De organisatie van WBD kent zes adviseurs Water- en Emissiebeheer, die als eerste contactpersoon fungeren voor de verschillende gemeenten. Voor de beantwoording van de vraag of WBD er (ambtelijk en bestuurlijk) in slaagt om vroegtijdig met andere overheden in contact te treden zijn gesprekken gevoerd met deze adviseurs. Uit deze gesprekken is gebleken dat WBD hierin voldoende slaagt. De adviseurs zijn tevreden over het verloop van de watertoetsprocedure. Situaties waarbij WBD (ambtelijk) in een (te) laat stadium wordt geïnformeerd over ruimtelijke plannen bij gemeenten komen niet voor. Dergelijke plannen zijn immers vast agendapunt tijdens de periodieke overleggen met de verschillende gemeenten.

De adviseurs merken wel op dat bestemmingsplannen door veel gemeenten steeds globaler worden opgesteld. Dit kan soms tot gevolg hebben dat naderhand, bij een meer concrete invulling van de plannen c.q. bij daadwerkelijke inrichting en realisatie ervan, blijkt dat meer maatregelen dan wel andere maatregelen inzake het voorkomen van wateroverlast moeten worden genomen dan oorspronkelijk (door de gemeenten en ambtelijk binnen WBD) ingeschat. Dit kan tot teleurstelling of irritaties bij gemeenten leiden.

Om de inbreng bij plannen te structureren nemen medewerkers van WBD het initiatief voor een periodiek watertoetsoverleg met elke gemeente. In dit overleg bespreken gemeente en waterschap de ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente. Zo wordt het (persoonlijke) contact tussen gemeente en waterschap versterkt. Hierdoor ontstaat meer begrip voor elkaar en wordt het makkelijker om elkaar op te zoeken en wordt het makkelijker voor de gemeente om de waterbeheerder vroegtijdig bij ruimtelijke plannen te betrekken. Afhankelijk van de grootte van de gemeente en de frequentie van nieuwe ruimtelijke plannen wordt een vaste frequentie voor dit periodiek watertoetsoverleg afgesproken.

Medewerkers van WBD en de gemeenten ondersteunen het periodieke overleg. Beiden zetten hier mensen voor in en wijzen contactpersonen aan die de afspraken uit het overleg coördineren. Bij het periodiek watertoetsoverleg zijn medewerkers RO van de gemeente, medewerkers water

van de gemeente en medewerker(s) van het waterschap aanwezig. Eventueel zijn vertegenwoordigers van de andere waterbeheerders (andere waterschappen, Rijkswaterstaat), de provincie en het waterbedrijf aanwezig. Naast het periodiek algemeen overleg voert WBD in de initiatieffase van een RO-plan afzonderlijk overleg met de gemeente en de initiatiefnemer van het plan.

Gesprekken met de gemeenten

In het kader van dit onderzoek zijn ook gesprekken gevoerd met afvaardigingen van zes gemeenten. Op basis van deze gesprekken is gebleken dat het beeld zoals geschetst door de zes adviseurs, en zoals hierboven beschreven, juist is. Gemeenten voeren vaak intensief vooroverleg met medewerkers van WBD, ook op strategisch niveau indien bijvoorbeeld nieuwe plannen door derden worden aangedragen bij de gemeenten. Het proces en de samenwerking op dit terrein verloopt naar ieders tevredenheid. De waterpartijen weten elkaar goed te vinden en zitten indien nodig snel aan tafel om zaken te bespreken. Daarnaast is er sprake van periodiek wateroverleg (zowel ambtelijk als bestuurlijk). Verderop in dit rapport wordt nog nader op het thema tevredenheid ingegaan.

3.2.3. OORDEEL

Het is niet mogelijk om, met één druk op de knop, een compleet/uitputtend overzicht te produceren van alle projecten die in het kader van de wateropgave zijn uitgevoerd. De maatregelen kunnen liggen in de onderhoud sfeer (maaieren en baggeren) en in relatief kleine investeringen (duikers, gemalen, stuwen). De meest belangrijke en kostbare projecten, de waterbergingen, kunnen wel in beeld worden gebracht. Uit registraties van WBD blijkt dat aan de prestatieafspraken met de provincie, met betrekking tot het aantal te realiseren hectares waterberging, grotendeels (95%) is voldaan. Een substantieel deel van deze hectares heeft betrekking op de aanleg van de 4e bergboezem te Breda.

WBD heeft vroegtijdig contact met de verschillende gemeenten over nieuwe projecten die zich bij deze gemeenten aandienen. Situaties waarbij WBD te laat wordt geïnformeerd over dergelijke projecten doen zich niet voor. Het watertoetsoverleg verloopt tot ieders tevredenheid. WBD medewerkers merken wel op dat bestemmingsplannen door gemeenten tegenwoordig (te) globaal worden opgesteld. Hierdoor ontstaat het risico dat in een later stadium, bij de uitvoering van de ruimtelijke plannen, toch nog meer/andere maatregelen, bij de gemeenten, moeten worden genomen dan in eerste instantie voorzien.

3.3. Bereikte resultaten

3.3.1. ONDERZOEKSVRAGEN

1. Op welke wijze vindt monitoring plaats zodat in de praktijk nagegaan wordt of wat is gerealiseerd ook daadwerkelijk werkt?
2. Vindt periodieke toetsing binnen WBD plaats overeenkomstig de "Stowa-methodiek"?¹⁰
3. Zijn de doelstellingen tot op heden behaald en waar blijkt dat dan uit?

¹⁰ Stowa = Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer

4. Welke voorbeelden (van gebieden) zijn te noemen waar wateroverlast is voorkomen door de aanpak van de wateropgave?
5. Zijn de onder thema 1 genoemde neveneffecten gerealiseerd?

3.3.2. BEVINDINGEN

1. Op welke wijze vindt monitoring plaats zodat in de praktijk nagegaan wordt of wat is gerealiseerd ook daadwerkelijk werkt?

Monitoring vindt tussentijds op verschillende manieren plaats. Met name door het volgen van de prestaties (de uitvoering van projecten), peilregistratie, modelberekeningen (hoe reageert het watersysteem op de genomen maatregelen?) en klachtenregistratie / registratie van claims. Dit vindt continu, ieder jaar, plaats. Over monitoring wordt in het ontwerp WBP 2016-2021 het volgende opgemerkt:

"Het waterschap meet niet van elke afzonderlijke maatregel de effecten in het watersysteem. Met het routinematige meetnet kunnen trends worden waargenomen die door combinaties van maatregelen worden veroorzaakt. In bepaalde situaties is het nodig om lokale effecten te bepalen. Dat is wanneer:

- *er sprake is van een calamiteit met risico's voor het watersysteem of de waterketen;*
- *er sprake is van wettelijke verplichtingen of afspraken met derden, voor zover deze eenmalig zijn en de periode korter is dan vier jaar (anders wordt de monitoring opgenomen in het routinematige meetnet);*
- *de meting van de lokale effecten past in de strategie voor de invulling van leerbehoeften;*
- *het nodig is om de noodzaak en effectiviteit van vervolgmaatregelen in het gebied te bepalen".*

2. Vindt periodieke toetsing binnen WBD plaats overeenkomstig de "stowa-methodiek"?

De Stowa-methode is bij WBD toegepast bij de periodieke toetsing van 2014 (zie rapportage Witteveen + Bos). WBD was één van de initiators voor de ontwikkeling en invoering van deze methodiek.

Bij de eerste (2005) en tweede (2009) periodieke toetsing is gebleken dat er hierbij onderling tussen de Nederlandse Waterschappen verschillen in gehanteerde aannames en gemaakte keuzes zijn gemaakt. Daardoor was het totaalbeeld van de opgave niet eenduidig. Voor de derde toetsing was het daarom gewenst om deze eenduidig uit te voeren, met inachtneming van gebied-specifieke eigenschappen. De STOWA en de Unie van Waterschappen hebben het voortouw genomen om een uniforme werkwijze te ontwikkelen, zodat zo veel mogelijk dezelfde methoden en technieken binnen de waterschappen worden toegepast. De voordelen van uniformering zijn: gezamenlijke kwaliteitsverbetering, meer overlap over de provinciegrenzen, eenduidige, krachtige presentatie van de wateropgave en verhogen van de doelmatigheid. Het resultaat is een standaard werkwijze waarmee de kwaliteit van de toetsingsmethodiek wordt verbeterd en de output onderling beter vergelijkbaar wordt. De standaard werkwijze is geen keurslijf. Een waterschap kan met goede redenen andere keuzes maken.

3. Zijn de doelstellingen tot op heden behaald en waar blijkt dat dan uit?

Informatie omtrent de gerealiseerde resultaten kan worden ontleend aan verschillende documenten van WBD. Voor de meting van de bereikte resultaten zijn vooral de evaluatie van het WBP 2010-2015 in 2013, rapporten van Haskoning en van Witteveen + Bos belangrijk.

De evaluatie WBP in 2013 vond plaats in het kader van de in het WBP 2010-2021 aangekondigde tussenevaluatie. Uit deze evaluatie blijkt dat aan het eind van de planperiode (2015) 85% van de WBP-maatregelen zullen zijn uitgevoerd. Voor de stedelijke en landelijke wateroverlast is de verwachting dat eind 2015 het merendeel van de urgente NBW-knelpunten is aangepakt, maar nog niet alle. Zie bijlage 10.

Het rapport van Haskoning (2013) betreft de watersysteemrapportage. In dit rapport wordt het watersysteem getoetst op alle waterdoelen. Dit rapport is opgesteld in het kader van de evaluatie van het WBP. Zie bijlage 7.

Het rapport van Witteveen + Bos (2014) betreft de (derde) periodieke toetsing. Deze toetsing vond uitsluitend plaats om de effectiviteit van de oplossing van de wateropgave in kaart te brengen. Zie bijlage 9.

Uit het rapport van Witteveen + Bos blijkt dat bij circa 2% van de totale oppervlakte van het WBD-werkgebied nog inundatie optreedt boven de NBW-normen. In totaal gaat het om circa 2.700 hectare. Dit zijn voornamelijk gebieden die lager liggen en verspreid binnen de deelstroomgebieden. Deze gebieden zijn van nature gevoeliger voor wateroverlast. In de loop der tijd is het grondgebruik gewijzigd, waardoor ze nu een opgave vormen.

Het percentage van 2% betekent dat 98% van het werkgebied van WBD voldoet aan de normen. Het aantal hectare WBD-werkgebied waar nu nog inundatie optreedt (2.700 ha) afgezet tegen de in het WBP 2010-2015 genoemde aantal hectare (5.600) waar door WBD de overlast zou worden gereduceerd, zou kunnen leiden tot de conclusie dat slechts voor circa 50% aan de wateropgave is voldaan. Deze conclusie is echter niet gerechtvaardigd, omdat het niet per definitie zo is dat alle 2.700 van de huidige hectares ook deel uitmaakten van de 5.600 hectares ten tijde van het opstellen van het WBP 2010-2015.

Tevens moet worden opgemerkt dat WBD reeds in 2009 zag aankomen dat bij een deel van het werkgebied de normen waarschijnlijk nooit gehaald zouden kunnen worden. Toen is echter de bestuurlijke afweging gemaakt om richting de provincie terughoudend te zijn met betrekking tot het adviseren van een lagere norm. In 2009 zijn daarom alleen enkele onomstreden gebieden hiervoor aangemeld. De looptijd van het WBP 2010-2015 werd gebruikt om meer inzicht de vergaren in de andere gebieden.

4. Welke voorbeelden (van gebieden) zijn te noemen waar wateroverlast is voorkomen door de aanpak van de wateropgave?

De WBD-organisatie is in staat om projecten te noemen die als "geslaagd" kunnen worden aangemerkt. Uit de projectenadministratie blijkt dat projecten worden geëvalueerd. In de projectenadministratie zijn, per afzonderlijk project, "Evaluaties van projectdoelstellingen"

opgenomen. Voor een voorbeeld van één van deze evaluaties (project Ulicoten Noord) wordt verwezen naar bijlage 15.

Twaalf van deze evaluaties zijn door de Rekenkamercommissie geanalyseerd. Uit deze evaluaties blijkt dat bij het merendeel van de projecten de doelstellingen met betrekking tot de aanleg van waterberging zijn behaald. Bij twee projecten was dit niet (geheel) het geval, te weten: Molenbeek fase 1 + 2a (6 hectare in plaats van 8 hectare) en Rielse Dijk (6,5 hectare in plaats van 12 hectare). Dit wil overigens niet zeggen dat het doel met betrekking tot de wateropgave, in de gebieden waarop de waterbergingen gericht waren, niet bereikt is. Dit doel kan immers ook door andere (aanvullende) maatregelen bereikt zijn.

De evaluaties gaan ook in op de samenwerking met derden, de samenwerking met de omgeving (belanghebbenden) en op de communicatie. Uit deze evaluaties blijkt dat samenwerking en communicatie overwegend goed zijn verlopen. Hierbij moet worden aangetekend dat bij het bepalen van de tevredenheid geen standaard vragenlijst of iets dergelijks wordt gebruikt. Een en ander wordt, aldus geïnterviewden, door opdrachtgevers en betrokken partijen op basis van "gevoel" bepaald.

5. Zijn de onder thema 1 genoemde neveneffecten gerealiseerd?

Ook de realisatie van neveneffecten (nevendoelen) wordt in de projectadministratie geregistreerd. Per project wordt aangegeven welke resultaten zijn bereikt met betrekking tot Ecologische Verbindings Zones, Natte Natuur Parels, Vispassages, Vennen, Beek- en Kreekherstel en Verdrogingsbestrijding. Bij al deze projecten zijn dus, gecombineerd, meerdere doelstellingen gerealiseerd. In de evaluaties worden de diverse soorten doelen ter sprake gebracht. Deze (gewenste) resultaten worden ook, met uitzondering van de Natte Natuur Parels, vermeld in de tweede bestuursovereenkomst met de provincie.

3.3.3. OORDEEL

Monitoring vindt door WBD jaarlijks plaats door peilregistratie, klachtregistratie en berekeningen. Periodiek vindt een toetsing van het gehele systeem plaats. Deze toetsing vond in 2014 plaats met behulp van de (landelijke) Stowa-methodiek. Uit deze toetsing blijkt dat thans nog circa 2% van het totale werkgebied van WBD niet voldoet aan de NBW-normen. Uit de projecten-administratie van WBD blijkt dat diverse uitgevoerde projecten als "geslaagd" kunnen worden aangemerkt. Tevens blijkt uit deze administratie dat bij de projecten niet alleen de doelstellingen met betrekking tot de kwantitatieve wateropgave zijn bereikt, maar ook andere hoofddoelstellingen van WBD. Projecten worden integraal opgepakt, dat wil zeggen: WBD tracht met deze projecten meerdere doelen tegelijk te bereiken.

3.4. Leereffecten

3.4.1. ONDERZOEKSVRAGEN

1. Op welke wijze heeft voortschrijdend inzicht bijgedragen aan de ontwikkeling van de aanpak van de wateropgave?
2. Wat zijn WBD en andere overheden anders gaan doen bij de inrichting van het gebied en het watersysteem?
3. Is de aanpak in de loop van de tijd goedkoper geworden door een bijgestelde aanpak of anderszins?
4. Dragen ervaringen, opgedaan bij het realiseren van de wateropgave, bij aan de ontwikkeling van (toekomstige) normen voor wateroverlast?

3.4.2. BEVINDINGEN

1. Op welke wijze heeft voortschrijdend inzicht bijgedragen aan de ontwikkeling van de aanpak van de wateropgave?
2. Wat zijn WBD en andere overheden anders gaan doen bij de inrichting van het gebied en het watersysteem?

Uit interviews en uit documentatie kan worden opgemaakt dat de WBD-organisatie, net zoals alle andere waterschappen, heeft geleerd en de afhandeling van de wateropgave anders is gaan aanpakken.

Oorspronkelijk ging het in waterschapsland, dus ook bij WBD, om het realiseren van hectares waterberging. Bij het WBP 2010-2015 werd deze doelstelling aangevuld met het aantal hectare waar wateroverlast moest worden voorkomen. Uitgangspunt hierbij was dat het realiseren van berging slechts één van de manieren is om wateroverlast te voorkomen.

In het ontwerp WPB 2016-2021 wordt daar nog de component MKBA, dat wil zeggen Maatschappelijke Kosten-Baten-Analyse aan toegevoegd. Met deze tool kan niet alleen de wateroverlast worden gemeten, maar kan tevens inzicht worden gekregen in kosten die gemaakt moeten worden om de wateroverlast te bestrijden versus de daartegenover staande (maatschappelijke) opbrengsten.

Hectares zijn thans dus niet meer "leading" als het om maatregelen gaat. In het rapport van Witteveen + Bos (juni 2014) worden de volgende soorten maatregelen genoemd:

- uitbreiding gemaalcapaciteit
- herprofilen van waterlopen
- water vasthouden aan de bron
- ophogen van een gebied
- lokaal verhogen afvoercapaciteit (vergroten duikers en verruimen waterlopen)

Grote stappen zijn gemaakt bij de modellering (techniek, metingen, rekenmodellen), bij het maken van afwegingen (waterberging of andere maatregelen) en bij de wijze waarop gebieden integraal moeten worden aangepakt.

Modellen zijn in de loop der jaren geavanceerder geworden. Dat was een landelijke trend. Computermodellen waarmee diverse berekeningen worden doorgevoerd zijn nauwkeuriger geworden. Klimaatinzichten zijn landelijk, op diverse momenten, bijgesteld en toegepast in de berekeningen van de waterschappen. (Reken-)modellen zijn daarnaast beter "gevuld" doordat de gebiedskennis en databeheer verbeterd zijn.

Bij het maken van afwegingen is steeds meer nagedacht over de vraag of en in hoeverre zoveel mogelijk doelen tegelijkertijd kunnen worden gerealiseerd. De integraliteit van projecten is met de loop der jaren daardoor toegenomen. WBD was koploper voor wat betreft het toepassen van de zogenaamde Integrale Gebieds Analyse. Het werkgebied van WBD is ingedeeld in circa 20 deel/stroomgebieden. Per deelgebied wordt de wateropgave op een integrale wijze opgepakt.

Ook de provincie signaleert dat de Brabantse Waterschappen anders zijn gaan werken. In de rapportage inzake de Tweede bestuursovereenkomst voor de realisering van de wateropgaven in de provincie Noord-Brabant 5e IJkmoment dd. november 2014, wordt vermeld dat de verwachte realisatie van waterbergingen, flink naar beneden is bijgesteld ten opzichte van het vierde ijkmoment (van ruim 3000 ha naar circa 1800 ha). Deze verlaging wordt veroorzaakt doordat de waterschappen in diverse gevallen gekozen hebben voor een andere aanpak om wateroverlast te bestrijden in plaats van de traditionele aanpak, waarbij hectares worden ingericht om water te bergen. De oorspronkelijke prognose voor 'inrichting hectares waterberging' daalt op die manier, maar het achterliggende doel 'oplossen wateroverlast knelpunten' wordt onverminderd gerealiseerd. Voorbeelden van alternatieve maatregelen zijn het vervangen van duikers en aanpassing van de capaciteit van gemalen. Daarnaast zijn er voorbeelden waarin de benodigde bergingscapaciteit (in m³) op een kleinere oppervlakte is gerealiseerd. In feite is er sprake van een meer effectieve en efficiëntere realisatie van de hogere doelstelling 'oplossen wateroverlast knelpunten', aldus de provincie.

3. Is de aanpak in de loop van de tijd goedkoper geworden door een bijgestelde aanpak of anderszins?

De vraag of de WBD-organisatie ook goedkoper is gaan werken, is moeilijk (objectief) te beantwoorden. De term "goedkoop" is immers voor meerderlei uitleg vatbaar. Het kan gaan over de vraag of bij twee identieke situaties bij de ene situatie minder geld is uitgegeven dan in de situatie daarvoor. Deze vraag is door de Rekenkamercommissie niet te beantwoorden, met name vanwege het feit dat het vrijwel onmogelijk is om dit soort identieke situaties te vinden.

De uitleg van de term goedkoop kan echter ook zijn: is er voor andere, minder geld vergende oplossingen en maatregelen gekozen, die een effect hebben dat gelijk is aan het effect van duurdere oplossingen? Deze vraag kan positief beantwoord worden.

Hierbij gaat de Rekenkamercommissie af op hetgeen bij interviews is gebleken. Genoemd wordt met name het minder overgaan tot aankoop van grond¹¹. Daarnaast is er minder sprake van de aanleg van waterberging en wordt er gekozen voor meer andere, goedkope oplossingen.

4. Dragen ervaringen, opgedaan bij het realiseren van de wateropgave, bij aan de ontwikkeling van (toekomstige) normen voor wateroverlast?

In 2009 (provinciale waterverordening) zijn de normen, plaatselijk, door de provincie aangepast, op aangeven van de verschillende Waterschappen. Momenteel wordt daar wederom over nagedacht. Er is immers sprake van een restopgave die slechts met zeer hoge kosten en geringe (maatschappelijke) baten kan worden afgerond. Vraag hierbij is of het nog wel opportuun is om deze restopgave af te handelen. Zie tevens bijlage 11.

Ter zake heeft het DB van WBD gecorrespondeerd met de provincie, bij brief dd. 23 juni 2014. In deze brief wordt aangegeven dat sprake is van een restopgave die zich niet helemaal binnen de normen laat terugdringen. De provincie wordt verzocht om nieuwe gebieden toe te voegen aan de kaart waarop gebieden met een lagere norm zijn aangegeven. Deze aanvullingen zijn gebieden waar uit de toetsing blijkt dat hier maatregelen niet mogelijk zijn of slechts tegen inspanningen die in geen verhouding staan tot de maatschappelijke baten. De provincie is voornemens om het voorstel van het DB, om meer gebieden in aanmerking te laten komen voor een lagere norm, te betrekken bij een eerstvolgende herziening van de Verordening Water Noord-Brabant. Zie tevens bijlagen 12 en 13.

3.4.3. OORDEEL

Net zoals de andere (Brabantse) waterschappen heeft WBD in de loop der jaren geleerd en wordt de wateropgave goedkoper aangepakt. Men is anders gaan denken over waterberging als dé oplossing voor de wateropgave. Daarnaast zijn technieken verbeterd en is men (nog) meer integraal gaan werken. Goedkopere oplossingen zijn (onder andere) gevonden door minder over te gaan tot grondverwerving. Provincie Noord Brabant bevestigt dat de Brabantse waterschappen anders zijn gaan werken. Tot aanpassing van de werknormen is het tot op heden, met uitzondering van de beekdalen, niet gekomen. Thans wordt hierover echter wel nadrukkelijk nagedacht. Er is momenteel sprake van gebieden waarbij immers op voorhand duidelijk is dat de kosten die moeten worden gemaakt om de normen te halen, niet opwegen tegen de maatschappelijke baten daarvan.

¹¹ Het beleid om niet zo maar alle gronden aan te kopen hanteert het waterschap al langer, namelijk vanaf 2006 (Beleidsnota gronden verwerven voor waterdoeleinden).

3.5. Financiën

3.5.1. ONDERZOEKSVRAGEN

1. Op welke wijze zijn welke middelen gereserveerd om de wateropgave te kunnen realiseren?
2. Is bij de aanvang van de gezamenlijke NBW-aanpak regionaal afgestemd hoe de kosten te verdelen?
3. Hoe verhoudt de optelsom van de uitgaven van de wateropgave zich tot de aanvankelijke inschatting van de kosten?
4. Zijn de resterende middelen toereikend om de nog niet gerealiseerde doelstellingen c.q. de nog niet voltooide projecten te realiseren?
5. Hoe controleert het AB de uitgaven van de wateropgave?

3.5.2. BEVINDINGEN

1. Op welke wijze zijn welke middelen gereserveerd om de wateropgave te kunnen realiseren?

Het is voor de Rekenkamercommissie moeilijk om goed inzicht te krijgen in de financiën. Dit hangt samen met het feit dat uitgaven/investeringen met betrekking tot de wateropgave niet als zodanig afzonderlijk in de administratie/systemen van WBD zijn "gelabeld". Hierdoor is het onmogelijk (of alleen met extra handmatige inspanningen) om een uitputtend overzicht te genereren van alle gedane uitgaven en ontvangen subsidies die met de wateropgave samenhangen.

De reservering van middelen voor de wateropgave vindt op de reguliere wijze, via de kadernota en begroting, plaats, op basis van de projecten die WBD van plan is tot uitvoering te brengen. De middelen die sec met de wateropgave te maken hebben zijn niet afzonderlijk te traceren. Ze zijn opgenomen in de totale begroting en niet afzonderlijk zichtbaar.

In de begroting is het programma "droge voeten" opgenomen. Dit programma heeft merendeels betrekking op de wateropgave. De in de begroting opgenomen kapitaallasten met betrekking tot de projecten waarbij (onder andere) de wateropgave is aangepakt, bedragen thans circa € 3.700.000. Deze informatie is op navraag bij de afdeling financiën ontvangen en is niet rechtstreeks uit de begroting te halen.

2. Is bij de aanvang van de gezamenlijke NBW-aanpak regionaal afgestemd hoe de kosten te verdelen?

Er heeft geen expliciete regionale afstemming over verdeling van kosten plaatsgevonden. De provincie stelde, naar aanleiding van de 2e bestuursovereenkomst, € 25.000 beschikbaar per hectare waterberging die door de Brabantse waterschappen worden gerealiseerd. Hierbij is geen sprake van een expliciete verdeling en/of prioritering. Ieder waterschap ontvangt hetgeen waar men, gezien de realisatie, recht op heeft.

Aan het begin van de onderzoeksperiode heeft het Rijk de zogenaamde 100 miljoen-regeling afgekondigd om een impuls te geven aan een snelle start van de uitvoering van maatregelen die wateroverlastbestrijding bevorderen: de Tijdelijke Regeling eenmalige uitkering bestrijding regionale wateroverlast. Maatregelen moesten uiterlijk 1 juli 2010 uitgevoerd zijn. Bij deze regeling werd als uitgangspunt gehanteerd: "wie het eerst komt, wie het eerst maalt". WBD heeft in het kader van deze regeling circa 2 miljoen euro aan subsidie ontvangen.

Uit het rapport van Agentschap NL van 18 januari 2012 blijkt dat de "wie het eerst komt, wie het eerst maalt" opzet van de 100 miljoen regeling meer kritiek kreeg dan lof. Vooral gemeenten oordeelden negatief over deze opzet. Hij werd gezien als niet eerlijk, niet rechtvaardig, niet goed voor de kwaliteit van de projecten en niet goed voor de oplossing van de problematiek van wateroverlast. Daarnaast zou deze insteek geen rekening houden met het effectief inzetten van beschikbare middelen. De beschikbare euro's zouden niet ingezet zijn op locaties met de zwaarste wateroverlast of waar het meeste effect had kunnen worden bereikt. Een beoordeling met kwaliteitscriteria had dit kunnen voorkomen. Daarentegen zijn sommige andere gemeenten en waterschappen positief over deze opzet. Het was zeer duidelijk benoemd in de regeling, organisaties waren er zelf voor verantwoordelijk dat zij alert moesten zijn op een vroege indiening van aanvragen voor de regeling.

3. Hoe verhoudt de optelsom van de uitgaven van de wateropgave zich tot de aanvankelijke inschatting van de kosten?

Regionale wateropgave

Uit bijlage 4 blijkt dat de werkelijke investeringen en de werkelijke subsidies met betrekking tot de in deze bijlage genoemde projecten, in de jaren 2006 tot en met 2014 € 28,4 mln. respectievelijk € 15,2 mln. bedroegen. De voor deze projecten begrootte uitgaven en subsidies bedroegen € 32,8 mln. respectievelijk € 17,9 miljoen. Hiermee kan worden vastgesteld dat de werkelijke investeringsbedragen binnen de kredieten/begroting zijn gebleven.

Stedelijke wateropgave

De werkelijke uitgaven met betrekking tot de stedelijke wateropgave bedroegen voor fase 1 € 875.000 en voor fase 2 € 2.966.000. Bij fase 1 werd oorspronkelijk € 1.500.000 gecalculeerd. Uit document 14.ZKO1251 (evaluatie van projectdoelstelling SWO voor het AB) blijkt echter het volgende:

"de resultaten van dit project zijn een aantal afgeronde onderzoeken met oplossingen voor knelpunten ten aanzien van grondwater, oppervlaktewater en riolering in het watersysteem en de daarmee, indien nodig, noodzakelijk uit te voeren maatregelen. Voor een deel worden de in het onderzoek geadviseerde maatregelen in een volgende fase gerealiseerd. Project Rucphen is afgesplitst en uitgevoerd onder projectno. 218. Vanwege de lange doorlooptijd veroorzaakt door capaciteitsgebrek O&R, personele wisselingen en afstemming gemeenten zijn de projecten 4, 6 en 8 doorgeschoven naar fase 2. Ten behoeve van project Luijenhoek (218) is € 623.000 afgesplitst".

4. Zijn de resterende middelen toereikend om de nog niet gerealiseerde doelstellingen c.q. de nog niet voltooide projecten te realiseren?

Regionale wateropgave

De maatregelen die nodig zijn om de doelen te bereiken, zoals die in het WBP 2016-2021 zijn genoemd, zijn voor het onderdeel wateroverlast al geheel verwerkt in de meerjarenraming bij de Kadernota 2015-2025. Het nieuwe bestuur kan met het nieuwe bestuursprogramma en het nog definitief vast te stellen WBP nog wel wijzigingen in aanbrengen. In bijlage 4 bij dit rapport zijn de projecten opgenomen die in de jaren 2016 en volgende, in het kader van de wateropgave zullen worden uitgevoerd. Deze projecten zijn inmiddels in de meerjarenbegroting verwerkt.

Stedelijke wateropgave

In het stuk 14.B0046 inzake aanvraag uitvoeringskrediet fase 3 wordt het volgende opgemerkt:

"Ten behoeve van de stedelijke wateropgave is een investeringsbedrag van € 7 miljoen opgenomen in het IP 6334. In 2008 is voor fase 1 van dit project een uitvoeringskrediet van € 1,5 miljoen verstrekt. Voor fase 2 van de stedelijke wateropgave is in 2012 door het algemeen bestuur een uitvoeringskrediet van € 2 miljoen gevoteerd. Voor fase 3 van de stedelijke wateropgave (2014- 2016) wordt nu een UVK van € 2,5 miljoen gevraagd.

Voor de toekomstige fase 4 van dit project resteert een bedrag van € 1 miljoen. Aangezien voor de meest urgente wateroverlast knelpunten reeds maatregelen zijn gedefinieerd welke in voorbereiding of uitvoering zijn, ligt het in de verwachting fase 4 binnen het resterend krediet kan worden uitgevoerd. De gemeentelijke bijdrage voor fase 4 kan pas definitief worden geraamd nadat bekend is welke knelpunten nog resteren, welke oorzaken hieraan ten grondslag liggen en welke maatregelen nog uitgevoerd dienen te worden. In het investeringsplafond voor de meerjarenraming is een investeringsbedrag opgenomen voor uitvoering van fase 3 en 4 gedurende de periode 2014-2017 van in totaal 3,5 miljoen (2,5 miljoen fase 3, 1 miljoen fase 4)".

5. Hoe controleert het AB de uitgaven van de wateropgave?

Controle op de uitgaven van de wateropgave door het AB vindt niet expliciet plaats c.q. kan niet expliciet plaatsvinden. Reden daarvan is dat deze uitgaven niet afzonderlijk worden getoond in P&C-stukken, maar opgaan in de totale "massa" van uit te voeren projecten. Controle op deze uitgaven vindt daardoor impliciet, middels de bewaking van de begroting, plaats.

3.5.3. OORDEEL

Volledig inzicht in de met de wateropgave gemoeide uitgaven is niet mogelijk. De uitgaven binnen WBD zijn daarvoor onvoldoende gelabeld. Dit neemt niet weg dat op hoofdlijnen (bij waterberging en bij de Stedelijke Wateropgave) wel inzicht is te krijgen in de investeringen, de hiermee gepaard gaande subsidies en de kapitaallasten met betrekking tot projecten waarbij – mede- doelstellingen van het NBW zijn bereikt. Bij de investeringen kan worden vastgesteld dat de uitgaven binnen de kredieten zijn gebleven. De maatregelen die thans nog nodig zijn om de doelen te bereiken, zoals die in het WBP 2016-2021 zijn genoemd, zijn voor het onderdeel wateroverlast al geheel verwerkt in de meerjarenraming bij de Kadernota 2015-2025. Controle

op de uitgaven vindt bij WBD plaats op "reguliere" wijze, middels de P&C-producten (kadernota, begroting etc.). De uitgaven met betrekking tot de wateropgave worden in deze documenten echter niet expliciet getoond, maar maken onderdeel uit van de totale begrote uitgaven.

3.6. Toekomst

3.6.1. ONDERZOEKSVRAGEN

1. Als de geformuleerde doelen behaald zijn, in hoeverre is dan het wensbeeld voor een verdere toekomst zoals beschreven in het WBP 2010-2015 en/of naderhand in de kadernota's, naderbij?
2. Wordt een nieuw Water Beheer Plan (WBP) voorbereid? Zo ja: aan welke andere types maatregelen wordt daarbij gedacht?
3. Op welke wijze speelt WBD in op ontwikkelingen die voortvloeien uit de meest actuele klimaatprognoses en uit ervaringen uit het verleden?
4. Op welke wijze wordt het AB betrokken bij het tot stand komen van het nieuwe WBP?

3.6.2. BEVINDINGEN

1. Als de geformuleerde doelen behaald zijn, in hoeverre is dan het wensbeeld voor een verdere toekomst zoals beschreven in het WBP 2010-2015 en/of naderhand in de kadernota's, naderbij?

Het wensbeeld, zoals beschreven in het WBP 2010-2015 is nog niet bereikt. Dit bleek ook al uit het rapport van Witteveen + Bos, dat mede ten behoeve van het opstellen van het ontwerp WBP 2016-2021 is opgesteld. Het ontwerp WBP 2016-2021 bevat, in de bijlagen van het ontwerp, diverse kaarten. Zie tevens bijlage 17 bij dit rapport. De kaarten uit het ontwerp WBP over wateroverlast, gaan alleen over de regionale wateroverlast. Eventuele stedelijke knelpunten zijn in de bijlage gebied specifieke aandachtspunten genoemd. Zoals reeds eerder in dit rapport vermeld, is het de vraag of WBD (net als andere waterschappen) ooit "klaar" zal zijn met de wateropgave.

2. Wordt een nieuw Water Beheer Plan (WBP) voorbereid? Zo ja: aan welke andere types maatregelen wordt daarbij gedacht?

In het Ontwerp WBP 2016-2021 (zie tevens bijlage 14) wordt niet expliciet ingegaan op andere typen van maatregelen die het waterschap voornemens is te nemen met betrekking tot de Wateropgave. In algemene zin worden wel "nieuwe accenten" in het ontwerpplan genoemd, te weten:

- de versterking van de primaire en regionale keringen;
- inzet op waterbewustwording van watergebruikers;
- helder zijn over beperkingen die er vanuit het watersysteem zijn voor de gebruiksfuncties;
- een meer integrale, gebiedsgerichte, strategie, dynamisch waterbeheer;
- flexibel beheer op basis van actuele informatie over de situatie in het gebied en de regionale verschillen daartussen.

Voor een aantal gebieden is het niet kosteneffectief om de kans op schade door wateroverlast te beperken conform de landelijke afspraken. Daarvoor worden in de planperiode specifieke afspraken gemaakt met belanghebbenden. Ook blijkt de norm niet overal haalbaar te zijn. Het waterschap heeft de provincie gevraagd om deze gebieden, van oudsher vaak natte plekken, in de Verordening Water aan te merken als gebied waarvoor geen norm geldt, net als de beekdalen.

In een beperkt deel van het gebied, zoals de beekdalen en historische natte plekken, geldt er geen provinciale norm. In die gebieden mag de wateroverlast niet verslechteren. Deze gebieden zullen in de toekomst niet aan de reguliere normering gaan voldoen, maar dat betekent niet dat de inundatiefrequentie door klimaatverandering mag toenemen (met uitzondering van de waterbergingsgebieden). Hier blijft het uitgangspunt uit het vorige WBP van kracht. Het grondgebruik van 2008 wordt gerespecteerd¹².

Aantallen hectares waterberging komen in het ontwerp WBP niet meer voor, in tegenstelling tot het vorige WBP. Het is (en blijft) de intentie om naast waterberging ook andere maatregelen in te zetten. Sturen op aantallen hectares waterberging vervalt. Toch is er nog steeds een focus op het oppervlak. Het gaat dan echter om het percentage van het beheergebied waar de risico's op wateroverlast tot een maatschappelijk acceptabel niveau is/wordt/moet worden teruggebracht. Er wordt hierbij gekeken naar de theorie (modelberekeningen) en naar de praktijk (meldingen en klachten).

3. Op welke wijze speelt WBD in op ontwikkelingen die voortvloeien uit de meest actuele klimaatprognoses en uit ervaringen uit het verleden?

Voor de opstelling van het ontwerpplan is het Rapport van Witteveen + Bos (juni 2014) als uitgangspunt genomen. In dit rapport is omtrent de uitgangspunten inzake het klimaat het volgende te lezen:

"Voor de toetsing van de huidige en autonome situatie is het huidige klimaat aangehouden, conform landelijke afspraken. Maatregelen om wateroverlast te voorkomen of te beperken zijn niet alleen doorgerekend met het huidige klimaat, maar ook met het klimaat voor 2050, zodat bepaald kan worden of maatregelen ook bij een veranderend klimaat robuust zijn. Hiervoor is het klimaatscenario W van het KNMI gebruikt, omdat dit scenario de grootste toename in neerslag laat zien".

¹² In het beekdal van de Aa of Weerijds bijvoorbeeld, bestaat bij kapitaalintensieve teelten de kans op grote schade. In overleg met de bedrijven zal het waterschap zich daarom blijven inzetten voor de optimalisatie van het systeem. Denk daarbij aan kosteneffectieve maatregelen en een langetermijnvisie voor verschuivingen in grondgebruik. De betreffende ondernemer of burger is zelf verantwoordelijk voor schade door wateroverlast, als deze ontstaat bij het overgaan op gevoeliger of kapitaalintensiever grondgebruik (na 2008).

Met andere woorden: Voor wat betreft de hantering van klimaatprognoses wordt aangesloten bij de afspraken die hierover landelijk zijn gemaakt.

4. Op welke wijze wordt het AB betrokken bij het tot stand komen van het nieuwe WBP?

Het AB is op de volgende wijze bij het opstellen van het nieuwe WBP betrokken¹³:

- Bepalen bestuurlijke kernwaarden/bedrijfswaarden (najaar 2013 agenderen voor thema AB).
- Visie naar 2030 voor het watersysteem en de waterketen, vanuit de verschillende bouwstenen (eind 2013).
- Actualisering KRW opgave nieuwe planperiode (eind 2013/begin 2014).
- Strategische keuzes op basis van resultaten toetsing wateroverlast (begin 2014).
- Operationele invulling in toekomstige kadernota's (jaarlijkse besluitvorming in juni).

Daarnaast is/was sprake van:

- De evaluatie van het WBP 2010-2015 (mededeling, oktober 2013)
- Het vaststellen van de aanpak tot opstellen van het plan met kredietverstrekking hiertoe, inclusief de betrokkenheid van het AB hierin.
- Een themabijeenkomst over wensen voor het nieuwe plan
- Toelichtingen in de commissie watersystemen (specifiek over wateroverlast, maar ook breed over het hele plan en over de watersysteemrapportage)
- De nog voorziene definitieve besluitvorming in 2015.

3.6.3. OORDEEL

Het is de vraag of de opgave uit hoofde van het NBW ooit bereikt zal worden. Grondgebruik en klimaatprognoses zijn immers voortdurend aan verandering onderhevig. Het wensbeeld, zoals geformuleerd in het WBP 2010-2015, is nog niet bereikt. Uit het nieuwe (ontwerp-) WBP blijkt dat er nog verschillende plekken zijn waar niet voldaan wordt aan de werknormen van het NBW. Bij de laatste periodieke toetsing, waarbij de meest recente, beschikbare, klimaatprognose is gehanteerd, zijn deze plekken bekend geworden. In het nieuwe WBP wordt niet expliciet ingegaan op nieuwe soorten maatregelen. Wel valt op dat in het nieuwe plan niet meer gesproken wordt over hectares waterberging en dat de Maatschappelijke Kosten Baten Analyse een plek heeft gekregen in het plan. Het AB wordt/is voldoende betrokken bij het tot stand komen van het nieuwe WBP. Hiervoor zijn bij de planning van het proces, om te komen tot dit plan, vooraf afspraken gemaakt.

¹³ Bron: Bestuursnota aanpak opstellen nieuw WBP (2.ZK06334/13.B0144)

3.7. Vergelijking met andere waterschappen

3.7.1. ONDERZOEKSVRAGEN

1. Wat doen de andere waterschappen om de wateropgave aan te pakken?
2. Is dit vergelijkbaar?
3. Waar zitten de verschillen en zijn deze verklaarbaar?
4. Loopt WBD voor of achter bij andere waterschappen bij de realisatie van de wateropgave?

3.7.2. BEVINDINGEN

Met medewerkers van de waterschappen AA & Maas, De Dommel, Brabantse Delta en Rivierenland is, gestructureerd op basis van 20 afzonderlijke thema's, een gezamenlijke sessie gehouden, met als doel om de aanpak van de wateropgave bij de verschillende waterschappen met elkaar te vergelijken. Hieronder treft u de bevindingen aan, vanuit het perspectief van WBD.

Hoofdthema	Thema	Centrale vraag	Vergelijking
Programma	(aanvullende) normen	Heeft het waterschap aanvullende/aangescherpte normen gesteld, bovenop de NBW normen?	Drie waterschappen waaronder WBD hanteren aanvullende normen. De aanvullende norm van WBD heeft betrekking op beekdalen.
Programma	aanpassing van normen	Dragen ervaringen bij aan de ontwikkeling van (toekomstige) normen voor wateroverlast?	WBD heeft een voorstel ingediend bij de provincie voor aanpassing van de normen. In 2009 had dit wellicht ook al gekund, maar toen was WBD nog terughoudend. De overige waterschappen proberen zo goed als het gaat de NBW-normen te halen. Ten aanzien van de haalbaarheid spelen de gebiedskarakteristieken van het gebied waarin de waterschappen opereren een belangrijke rol. Alle waterschappen zijn van mening dat de NBW-restopgave niet realiseerbaar is. Dit op basis van een kosten- en batenganalyse.
Programma	Nut en noodzaak	Wordt nut en noodzaak van de wateropgave (voldoende) door betrokken partijen ingezien?	Volgens alle waterschappen wordt het nut en noodzaak van de wateropgave door de verschillende partijen wel ingezien. De partijen zijn over het algemeen actiever indien ze direct in hun belang worden geraakt. Geldt bij wateroverlast, maar ook bij waterberging.

Hoofdthema	Thema	Centrale vraag	Vergelijking
			Twee waterschappen waaronder WDB merken op dat het soms lastig is om inzicht te geven waarom bepaalde maatregelen worden genomen. Daarnaast is een watersysteem altijd in beweging waardoor het niet altijd eenduidig is dat een ingreep ten gunste komt van het hele watersysteem.
Doelstellingen	Nevendoeelstellingen/neveneffecten	Welke neveneffecten (naast waterberging) van de wateropgave zijn benoemd?	Alle waterschappen vermelden het bereiken van verschillende nevendoeelstellingen waaronder de ecologie, KRW en verbeteringen op het terrein van recreatie. Dit geldt alles ook voor WBD.
Doelstellingen	Negatieve effecten	Zijn onbedoelde, nadelige, neveneffecten achterweg gebleven?	Volgens de waterschappen is het van belang om te denken in systemen en in termen van bovenstroomse en benedenstroomse maatregelen waarbij alle effecten en neveneffecten (bijvoorbeeld waardedaling gronden) in verhouding met elkaar worden gezien.
Realisatie	Verwachting	Bestaat de verwachting dat de wateropgave op het gewenste / voorgeschreven moment is voltooid?	De verwachting is dat de maatregelen op tijd zullen zijn geïmplementeerd maar net als WBD delen de overige waterschappen de mening dat een watersysteem nooit op orde is vanwege haar complexiteit en "bewegelijkheid".
Doelstellingen	Voordelen voor derden	In hoeverre zijn doelstellingen van derden gerealiseerd?	WBD probeert evenals de andere waterschappen de NBW-doelstellingen te combineren met andere doelstellingen om ook die van derden te realiseren. Een integrale en multidisciplinaire aanpak staat hierbij centraal.
Realisatie	Realisatie / horizon	Zijn de doelstellingen tot op heden behaald en waaruit blijkt dit?	Ten aanzien van de wateroverlast heeft WBD nog een aantal acties in gang te zetten. Ten aanzien van de restopgave zijn alle waterschappen het eens dat deze zal blijven bestaan omdat de investeringen niet in verhouding staan met de opbrengsten. In het algemeen zijn de NBW-doelstellingen door de waterschappen in zeer grote mate

Hoofdthema	Thema	Centrale vraag	Vergelijking
			gerealiseerd.
Realisatie	(meting van) effectiviteit	Waarop is het oordeel omtrent effectiviteit gebaseerd?	Het oordeel van de effectiviteit van de realisatie van de doelstellingen is gebaseerd op modelberekeningen die steeds meer worden verfijnd op basis van opgedane ervaringen.
Uitvoering	Maatregelen	Welke maatregelen zijn genomen en op basis waarvan zijn de keuze voor deze maatregelen gemaakt?	De aanpak conform de trits vasthouden-bergen-afvoeren staat centraal bij de te nemen en genomen maatregelen echter hierbij wordt wel meer als vroeger gekeken naar het watersysteem als geheel en de verhouding tussen kosten en opbrengsten.
Uitvoering	Uitvoering maatregelen door anderen	In hoeverre zijn maatregelen door andere partijen gerealiseerd?	WBD heeft een aantal maatregelen gekoppeld aan projecten van anderen zoals van gemeenten, landgoedontwikkeling, golfbanen, etc. Dat is het hoofdplan, het waterschap brengt daar de berging in en vergoed kosten specifiek daarvoor. De andere waterschappen hebben een vergelijkbare aanpak.
Uitvoering	Onderscheid tussen droge en natte waterberging	Wordt er onderscheid gemaakt tussen droge en natte waterberging?	Er wordt door de waterschappen geen onderscheid gemaakt tussen droge en natte waterberging
Uitvoering	Grondverwerking/ruil	Op welke wijze is omgegaan met grondaankoop, -ruil, ruilverkaveling etc.?	Alle waterschappen evenals WBD doen aan grondverwerving voor waterberging vaak in combinatie met de realisatie van de Ecologische Verbindingszones. Er is sprake van een strategische grondpositie voor uitruil, en als ultieme middel is er nog het instrument van onteigening. Dit is echter niet vaak ingezet.

Hoofdthema	Thema	Centrale vraag	Vergelijking
Leren/Innoveren	Leereffecten	Op welke wijze heeft voortschrijdend inzicht bijgedragen aan de ontwikkeling van de aanpak van de wateropgave?	Evenals WBD hebben de andere waterschappen geleerd van de NBW-projecten. Het adagium is nu van trits naar mix op basis van maatschappelijke kosten. Daarnaast is de integrale samenwerking met andere partijen vergroot evenals de kennis over processen en maatregelen.
Geld	Subsidies	Hoe is omgegaan met subsidies en wat waren de gevolgen van deze subsidies voor het projectverloop?	Evenals WBD hebben de andere waterschappen medewerkers in dienst die naar subsidiemogelijkheden kijken om hun eigen doelstellingen door medefinanciering gerealiseerd te krijgen.
Geld	Kosten- baten - afweging	In hoeverre is bij de aanpak van de wateropgave nagedacht over de vraag of kosten opwegen tegen baten?	Alle waterschappen stellen dat een kosten- een batenanalyse ten aanzien van de maatregelen meer als vroeger een normale zaak is geworden. Dat betekent dat de trits vasthouden, afvoeren en bergen niet zondermeer heilig is omdat het totale watersysteem aan een kosten- en batenanalyse worden onderworpen.
Samenwerking	Vrijwilligheid versus "dwang"	In hoeverre is (bestuurs-)dwang toegepast bij de realisatie van projecten?	Alle waterschappen maken zelden gebruik van bestuursdwang bij de realisatie van projecten. Het merendeel van de NBW-projecten is gerealiseerd op basis van vrijwilligheid waarbij wel soms sprake is van het toekennen van schadevergoeding voor waardedalingen.
Samenwerking	Samenwerking	Op welke wijze en met wie is er samengewerkt?	Evenals WBD werken de andere waterschappen met vele partijen samen en op allerlei manieren. Van traditioneel werk waar bij ws projectleider-overheid is, tot gezamenlijke projectgroepen tot het waterschap die hun berging onderbrengt in andermans plan.

Hoofdthema	Thema	Centrale vraag	Vergelijking
Organisatie	Organisatie/sturing/info-voorziening	Op welke wijze is de wateropgave bestuurlijk en ambtelijk georganiseerd en op welke wijze vindt sturing en informatievoorziening plaats?	Alle waterschappen hebben de wateropgave programmatisch georganiseerd. Bij WBD maakt de wateropgave deel uit van het WBP en het Bestuursprogramma. Via de begrotingen en kadernota's wordt het AB geïnformeerd. Het DB en DT krijgen uitgebreidere managementrapportages. Daarnaast krijgen DT en DB (en AB) aanvullende info indien nodig zoals bijv. rondom de toetsing wateroverlast of bijzondere gevallen. En niet te vergeten gaan alle projectvoorstellen 2x langs het AB. 1x voor het voorbereidingskrediet en 1x voor de definitieve besluitvorming.
Beheer (in de toekomst)	Beheer	Is, en zo ja, hoe is rekening gehouden met (kosten ivm) beheer in de toekomst?	Alle waterschappen proberen zoveel mogelijk op voorhand de kosten van het beheer onderdeel uit te laten uitmaken van het totale project.

3.7.3. OORDEEL

Op basis van een analyse van twintig afzonderlijke thema's kan geconcludeerd worden dat WBD in vergelijking op al deze thema's, ook ten aanzien van de aanpak van de NBW-opgave, in lijn loopt met de waterschappen AA & Maas, De Dommel en Rivierenland.

Volgens de "statenmededeling" dd. 27 januari 2015 (zie bijlage 13) voldoet het systeem in Brabant in belangrijke mate aan de normen. Brabant-breed voldoet 1% van het grondgebied (circa 3.200 hectare) nog niet aan de eisen. Eerder in dit rapport werd vermeld dat bij WBD nog sprake is van een restopgave van 2.700 ha. Hieruit kan geconcludeerd worden dat WBD de grootste restopgave in Noord Brabant kent. Zoals eerder gemeld, en zoals ook door de provincie onderkend, is het echter de vraag of deze opgave, gezien de afweging van kosten en baten, nog wel (geheel) opgepakt moet worden. Hierover is overleg nodig -en thans gaande- met de provincie.

3.8. Tevredenheid

3.8.1. ONDERZOEKSVRAAG

- Hoe wordt door de stakeholders de realisatie van de wateropgave beleefd/gewaardeerd?

3.8.2. BEVINDINGEN

In het kader van het onderzoek vonden, ter invulling van dit thema, gesprekken plaats met ambtelijke vertegenwoordigers van de volgende zes gemeenten:

- Breda
- Bergen op Zoom
- Oosterhout
- Roosendaal
- Steenbergen
- Zundert

Hieronder volgen de rode draden die op basis van deze gesprekken getrokken zijn en de verbeterpunten die door de verschillende gemeenten zijn genoemd.

Alle gemeenten hebben hechte contacten met WBD. Dit geldt op bestuurlijk maar ook op ambtelijk niveau. Voor de realisatie van de doelstellingen van het NBW zijn verschillende projectgroepen actief en de ondervraagde gemeenten hebben contact met circa 20 tot 35 personen binnen de organisatie van WBD. De gemeenten hebben verschillende overleggen met WBD, met name over zaken als: bestemmingsplannen (watertoets), afvalketen en op operationeel niveau (bijvoorbeeld op het terrein van het maaien/baggeren). Diverse projecten kennen hun eigen ambtelijke en bestuurlijke overleggen.

Uitgangspunt bij de samenwerking is: "we zijn allen collega's die aan dezelfde waterdoelen werken". Er bestaat tussen de gemeenten en het waterschap respect voor elkaars werk ondanks het feit dat de belangen soms uit elkaar liggen, en er is respect voor de keuzen die uiteindelijk worden gemaakt. Citaat van een van de gemeenten: "We vinden elkaar bijna altijd zeker in de gezamenlijke projecten". Daarnaast wordt ook in de Waterkring West intensief samengewerkt om kennis en kosten te delen, en processen verder op elkaar af te stemmen en efficiency en een hogere effectiviteit te kunnen realiseren¹⁴. Vanuit de stedelijke wateropgave wordt er ook goed samengewerkt. In algemene zin is er sprake van open en constructieve gesprekken met WBD.

WBD heeft echter soms een te beperkt uitvoeringsperspectief. Vaak wordt vanuit één discipline en of taak naar een opgave (bijvoorbeeld vanuit de vergunningverlening en handhaving) gekeken waarbij het totaalbeeld uit het oog wordt verloren. Het is van belang om het totaalbeeld in de gaten te houden. Immers, bij de regionale wateropgave is sprake van een integraal/samenhangend systeem. Een ingreep in een deel van het watersysteem is van invloed op c.q. kan van invloed zijn op de totale werking van het watersysteem.

De samenwerking met WBD, in het kader van het NBW, heeft naast de realisatie van de doelen die tot op heden zijn gehaald de volgende voordelen opgeleverd:

- een groter aantal projecten waarop wordt samengewerkt;
- nieuwe collectieve inzichten en integraler denken op verschillende beleidsterreinen;

¹⁴ Sinds het afsluiten van het Bestuursakkoord Water zijn er door gemeenten en waterschappen landelijk ruim 60 regio's samengesteld waarin ze samenwerken op het gebied van de (afval-) waterketen. Waterkring-West is één van deze regio's en wordt gevormd door de gemeente Bergen op Zoom, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Steenbergen, Woensdrecht en waterschap Brabantse Delta.

- projecten die in het kader van het NBW konden worden opgepakt, die anders op de plank waren blijven liggen;
- een grotere toegankelijkheid van personen zowel op ambtelijk en politiek niveau tussen de gemeente en WBD. Citaat: "Je zoek elkaar sneller en doeltreffender en efficiënter op".

Verbeterpunten

De volgende verbeterpunten worden door één of meerdere gemeenten genoemd:

- Het is vaak lastig om te bepalen wat het meest gunstigste moment is om een andere partij bij een beleidsproces te betrekken. Soms is bijvoorbeeld bij de vergunningverlening, later in het proces, sprake van "hickups" omdat gemeenten in de uitwerking van een bestemmingsplan te maken krijgen met gedetailleerde technische vragen vanuit het waterschap die van te voren niet geheel te overzien waren.
- WBD zou volgens een diverse gemeenten wat actiever kunnen participeren in het vergunningverleningsproces zodat deze "hickups" zoveel mogelijk worden vermeden. Denk hierbij tevens aan het meedenken in oplossingen en niet slechts aan het kwalitatief goed doorlopen van de vergunningsprocedures.
- Indien een project is afgerond, is er vaak discussie is over wie het beheer vervolgens moet bekostigen. Het is van belang dit van te voren goed integraal af te stemmen en over het beheer en de daarmee samenhangende kosten afspraken te maken.
- Het is van belang om proces- en bedrijfsmatig te kijken naar projecten waarbij positieve en negatieve effecten voor alle betrokken partijen van te voren zoveel mogelijk inzichtelijk worden gemaakt. Een voordeel voor de ene partij kan een nadeel voor de ander opleveren. "Er moet een balans zijn: een kwestie van geven en nemen." Neem als partijen je verantwoordelijkheid en vertaal dit ook in een gezamenlijke aanpak en benoem hierin ook ieders taken.
- WBD is soms te inflexibel. Veel zaken zijn genormeerd. Een norm zou echter in de ogen van gemeenten ook meer een richtlijn kunnen zijn. Citaat: "Je kan, bij de invulling van de wateropgave, inzetten en gaan voor goud maar als je dit niet haalt is zilver in sommige gevallen ook goed, zeker als je weet dat het op de langere termijn toch nog goud zal worden.
- De gemeenten verwachten van WBD een meer flexibele opstelling als het gaat om inspelen op actuele zaken. Desgewenst zou men ook kunnen afwijken van normen indien dit de zaak zou dienen.
- De NBW-projecten zijn goed weggezet/benoemd en financieel gelabeld. Dit geldt zowel voor WBD als voor de gemeenten. Dit zorgt ervoor dat het totale programma inzichtelijk en beheersbaar is en kan worden gehouden. Indien er echter sprake is van ad hoc situaties die in projecten kunnen worden vormgegeven dan is het moeilijk om extra gelden hiervoor vrij te maken omdat alles in het beton is gegoten. Dit geldt met name aan de kant van WBD. Projecten die bij WBD niet vooraf waren voorzien, maar wel een bijdrage zouden kunnen leveren aan de totale doelrealisatie, worden op deze manier niet altijd geïnitieerd. Citaat: "Kies ook eens vaker voor een pilot waarbij ook ruimte is voor her-allocatie van personele inzet vanuit de verschillende actoren".
- Er wordt meer dan vroeger steeds vaker over elkaars grenzen heen gekeken waardoor ook in het kader van het NBW win-win situaties ontstaan. Soms merken enkele gemeenten wel dat men binnen WBD niet dezelfde taal spreekt, zowel horizontaal, tussen de verschillende afdelingen van WBD, als verticaal tussen de verschillende hiërarchische lagen. Eenduidigheid in taal en het communiceren van visies en standpunten naar buiten toe is van belang.

- WBD wordt door diverse gemeenten geprezen vanwege haar kennis en deskundigheid. Bij WBD is echter sprake van een hoog personeelsverloop en veelvuldige tijdelijke inhuur. Het is daarom van belang dat het waterschap haar kennis en kunde op peil houdt en ervoor waakt dat contacten opnieuw goed worden aangehaald. Overdracht aan nieuwe of tijdelijke medewerkers moet daarom beter worden geregeld.

3.8.3. OORDEEL

De beleving/waardering van de stakeholders (lees: gemeenten) van de realisatie van de wateropgave in relatie tot WBD is goed. In een groot aantal projecten wordt goed samengewerkt. Er zijn nieuwe collectieve inzichten ontstaan en er wordt 'integraler' gedacht op verschillende beleidsterreinen. Daarnaast is sprake van intensief contact van personen zowel op ambtelijk en politiek niveau tussen de gemeente en WBD, mede door het toedoen en de inzet van de accountmanagers. Door de geïnterviewde gemeenten worden echter wel diverse verbeterpunten genoemd.

4. CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG EN AANBEVELINGEN

4.1. Beantwoording centrale onderzoeksvraag

De centrale vraag van dit onderzoek luidde als volgt:

Hoe is het gesteld met de uitvoering en het doelbereik van het op WBD betrekking hebbende deel van de nationale wateropgave, zoals geformuleerd in het NBW?

Het antwoord op deze vraag kan als volgt, kernachtig worden geformuleerd: WBD is voor wat betreft uitvoering en doelbereik van de wateropgave op de goede weg, maar er wordt nog niet geheel aan de normen voldaan.

WBD heeft de wateropgave voortvarend opgepakt. Door uitvoering van verschillende projecten (regionaal en stedelijk) is men erin geslaagd om de wateroverlast voor een substantieel deel terug te dringen.

WBD is voor wat betreft de uitvoering (output) en de resultaten (outcome) van de wateropgave "in control". Dit is echter niet goed zichtbaar, aangezien de uitvoering van de opgave niet "geïsoleerd" plaatsvindt, maar binnen de integrale uitvoering van projecten en omdat de resultaten (doelbereik) van de wateropgave niet voortdurend tegen het licht wordt gehouden/kunnen worden gehouden. Pas bij periodieke hertoetsingen blijkt hoe het daadwerkelijk gesteld is met de doelbereiking.

WBD moet kritisch blijven kijken naar de te nemen maatregelen en moet MKBA toepassen. Thans is nog sprake van een restopgave waarvan het de vraag is of deze opgave, gezien de afweging van kosten en (maatschappelijke) baten, nog wel geheel opgepakt moet worden. Het gaat hierbij merendeels om lager gelegen gebieden. Hierover is overleg nodig met de provincie.

Er wordt dus nog niet geheel aan de normen, zoals gesteld in het NBW, voldaan. Het is de vraag of dit ooit het geval zal zijn. Het waterschap zal nooit "klaar" zijn. Door nieuwe klimaatvoorspellingen, wisseling in het gebruik van grond, praktijkvoorvallen (periodieke hevig regenval), klachten etc. zullen altijd weer nieuwe plekken aan het licht komen waar maatregelen noodzakelijk zijn.

4.2. Aanbevelingen

In het vorige hoofdstuk zijn bij iedere paragraaf c.q. bij ieder thema oordelen uitgesproken op basis van de, aan deze oordelen voorafgaande, beschrijvingen van de gang van zaken rond die betreffende thema's. Ter zake verwijzen wij naar de sub-paragrafen die aan deze oordelen gewijd zijn. Met deze oordelen als uitgangspunt heeft de Rekenkamercommissie de volgende aanbevelingen geformuleerd:

1. Houd rekening met de in dit rapport opgenomen, door diverse gemeente genoemde, verbeterpunten.

Deze verbeterpunten leiden tot de volgende aanbevelingen:

- a. WBD zou vanuit een breder perspectief naar processen zoals vergunningverlening, beheer en projecten kunnen kijken en wel op een proces- en bedrijfsmatige manier, waarbij positieve en negatieve effecten voor alle betrokken partijen van te voren, in een zo vroeg mogelijk stadium en zo uitputtend mogelijk, inzichtelijk worden gemaakt. Dit ter bevordering van de efficiency en effectiviteit van deze processen en projecten.
- b. WBD moet meer gaan meedenken in oplossingen en niet uitsluitend streven naar het doorlopen van een kwalitatief juiste vergunningenprocedure. Ga na of normen niet ook als (meer zachte) richtlijn kunnen worden gebruikt.
- c. Het is van belang om aandacht te besteden aan de houding van de medewerkers ten aanzien van de te hanteren normen, eenduidige communicatie, meer flexibiliteit in budgetten en (nog) meer over de grenzen heen kijken. WBD dient aandacht te schenken aan de negatieve effecten van personeelsverloop en tijdelijke inhuur. WBD dient (dossier) kennis en kunde op peil te houden. Overdracht van dossiers dient beter te worden geregeld. Daarnaast dient te worden geborgd dat alle medewerkers van WBD dezelfde taal spreken.
- d. Voordat een project van start gaat dienen goede afspraken te worden gemaakt over het beheer en de daarmee samenhangende kosten c.q. wie deze kosten moet gaan dragen.
- e. Zorg ervoor dat extra middelen worden vrijgemaakt voor ad hoc situaties. Op deze wijze kunnen projecten die bij WBD niet vooraf zijn voorzien, maar wel een bijdrage zouden kunnen leveren aan de totale doelrealisatie, toch worden uitgevoerd.

2. Gebruik een standaard-methodiek voor evaluaties van (grote) projecten.

Nadat (grote) projecten zijn uitgevoerd, vindt door WBD evaluatie plaats van deze projecten. Deze evaluaties vinden, aldus hetgeen in paragraaf 3.3. is beschreven, plaats op basis van "gevoel". Het verdient aanbeveling om bij (grotere) projecten gebruik te maken van een standaard-methodiek waarbij, gebruikmakend van speciaal daarvoor opgestelde (standaard-)vragenlijsten, alle facetten van het project tegen het licht worden gehouden. Deze facetten hebben betrekking op de uitvoering van het project (samenwerking, communicatie etc.) alsmede op de met het project bereikte resultaten, zowel positief als negatief (nadelige neveneffecten).

3. Tussentijdse evaluaties, monitoring en informatievoorziening

De wateropgave kenmerkt zich door een lange doorlooptijd van het programma en door het feit dat slechts periodiek een integrale toetsing plaatsvindt c.q. heeft plaatsgevonden. Tevens is bij de wateropgave sprake van "schieten op een bewegend doel" (zie paragraaf 2.6.). Dit impliceert dat de beantwoording van de vraag of de genomen maatregelen in het kader van het programma daadwerkelijk effectief zijn (geweest), relatief lang voor het AB ongewis is/blijft. Het verdient daarom aanbeveling om ook tussentijds, dat wil zeggen tussen de periodieke toetsingen door, inzicht te geven in de (mate van) doelbereiking teneinde de aansturing, inrichting en uitvoering van het programma eventueel bij te stellen. Met andere woorden: toon de voortgang van soortgelijke langdurige en omvangrijke programma's met regelmaat, ook gedurende het proces. Hierbij kunnen (voor wat betreft de NBW) vragen worden beantwoord als: waar heeft het afgelopen jaar, tegen de verwachtingen in, grote wateroverlast plaatsgevonden? Wat waren daarvan de oorzaken? Wat zegt dit over de betrouwbaarheid van de toetsingen? Moet er bijgestuurd worden c.q. moeten aanvullende maatregelen worden getroffen? Bij de wateropgave zou een dergelijke tussentijdse informatievoorziening kunnen worden opgebouwd gebruikmakend van geregistreerde klachten en op basis van tussentijds beschikbare meetgegevens omtrent wateroverlast (met name na extreme regelval). Het DB dient in overleg te treden met het AB omtrent de manier waarop het DB tussentijds geïnformeerd wenst te worden. Bijvoorbeeld: jaarlijkse verantwoording binnen de P&C-instrumenten of gebruikmaking van afzonderlijke rapportages.

5. BIJLAGE 1: LIJST VAN GEÏNTERVIEWDEN

Waterschap Brabantse Delta

1. Cees Coppens	Portefeuillehouder DB
2. Hein van Stokkom	algemeen directeur
3. Arthur Meuleman	directeur watersystemen
4. Louis van den Broek	Concerncontroller WBD
5. Patrick de Rooij	Senior Beleidsmedewerker, afd. Beleid & Planadvies
6. Victor van den Berg	Senior Beleidsmedewerker, afd. Beleid & Planadvies
7. Yvonne de Hond	Adviseur programmering en uitvoering, Afdeling Beleid & Planadvies
8. Wilma Prinse:	Financieel Beleidsmedewerker
9. Ton van Gorp	Senior Projectleider, afdeling Ontwerp & Realisatie
10. Karin Moll	senior adviseur water- en emissiebeheer, afdeling B&P.
11. René Rijken	Adviseur Water- en Emissiebeheer
12. Sjoerd Koenraadt	Adviseur Water- en Emissiebeheer
13. Natasja Rijdsijk	Adviseur Water- en Emissiebeheer
14. Janneke Lauwerijzen	bestuursmedewerker, afdeling Bestuur& Communicatie
15. Joëlle Rekers	senior strategisch beleidsadviseur, afdeling Beleid & Planadvies.
16. Ron Nouws	projectplanner, afdeling Ontwerp& Realisatie

Provincie Noord Brabant

1. Jaap Sonnevijle	provincie Noord Brabant
2. Desiré van Zwieten	provincie Noord Brabant

Waterschappen

1. Erik Oomen	AA en Maas
2. Joost Ossevoort	De Dommel
3. Dhr. Bennekom	Rivierenland

Gemeenten

1. Ad van Gogh	Zundert
2. Martijn Klootwijk	Zundert
3. Bas Hoefijzers	Breda
4. Ad Fens	Roosendaal
5. René van de Sande	Bergen op Zoom
6. Cor Verbruggen	Bergen op Zoom
7. Laurens v.d. Schaaf	Bergen op Zoom
8. P. van Tilburg	Oosterhout
9. Frederique Jansen	Steenbergen
10. Abdelaziz Danjaoui	Steenbergen

6. BIJLAGE 2: SCORE OP HET NORMENKADER

BELEID		
<p>WBD vertaalt de wateropgave op een zodanige wijze dat verwacht mag worden dat met deze vertaling de doelstellingen volgens de wateropgave worden bereikt.</p>	<p>De doelstellingen met betrekking tot de wateropgave zijn thans nog niet bereikt. Het is dan ook de vraag of de "vertaling" juist is (geweest). Hierbij dient wel te worden opgemerkt, dat het maar de vraag is of de wateropgave "überhaupt, in zijn geheel, kan/kon worden opgelost. WBD zag in 2009 al vooruit dat er in 2015 nog een (zeer moeilijk haalbare) restopgave zou overblijven.</p>	
<p>De vertaling door WBD van de wateropgave, in beleid en projecten, is logisch en consistent.</p>	<p>De "logica" en "consistentie" van de vertaling wordt door WBD gezocht en gevonden in het toepassen van Integrale Gebieds Analyses (IGA's). Stroomgebieden worden hierbij integraal geanalyseerd en met diverse projecten aangepakt. Hierbij worden verschillende, niet alleen wateropgave-, doelstellingen nagestreefd.</p>	
<p>Het beleid dat WBD hanteert met betrekking tot de realisatie van de wateropgave is SMART geformuleerd. De doelstellingen zijn duidelijk, de te bereiken effecten zijn concreet en meetbaar geformuleerd en de momenten waarop activiteiten moeten zijn uitgevoerd liggen vast.</p>	<p>WBD hanteert de normen zoals geformuleerd in het NBW c.q. de provinciale richtlijnen als maatstaf. Deze normen zijn voldoende SMART. De momenten waarop de doelstellingen moeten zijn bereikt, zijn voldoende duidelijk. De momenten waarop activiteiten moeten zijn uitgevoerd zijn afhankelijk van verschillende factoren, waaronder financiële en plannings-factoren (zoeken naar logische momenten, creëren van "werk met werk" etc.).</p>	
<p>De door het beleid te bereiken effecten beperken zich niet allen tot de effecten die voortvloeien uit de nationale wateropgave.</p>	<p>Bij het uitvoeren van projecten wordt door WBD niet alleen naar de wateropgave-doelen gekeken maar ook naar andere beleidsdoelen.</p>	
<p>Bij de beleidsbepaling zijn voldoende tussentijdse evaluatiemomenten voorzien, die het DB en AB in de gelegenheid stellen om eventueel bij te sturen.</p>	<p>Het AB wordt op diverse momenten in de gelegenheid gesteld om te sturen c.q. bij te sturen. De meest belangrijke momenten zijn: bij het vaststellen van het WBP, bij het vaststellen van de Kadernota, de Begroting en bij goedkeuring van individuele projecten.</p>	

UITVOERING		
De projecten die in het kader van met betrekking tot de wateropgave moesten worden opgepakt zijn heden (eind 2014) grotendeels gerealiseerd;	Deze projecten zijn grotendeels gerealiseerd. In 2010 werd uitgegaan van 522 hectare waterberging. Hiervan is thans bijna 500 hectare daadwerkelijk aangelegd. Hiermee is echter niet gezegd dat er nog 20 hectare moet worden aangelegd. Immers: door veranderde inzichten kan gekozen zijn voor andere oplossingen dan waterberging. Bij de start van het NBW is, in overeenstemming met de provincie, het aantal te realiseren hectares waterberging vastgesteld. Gedurende de looptijd van de onderzoeksperiode zijn deze aantallen hectares echter voortdurend veranderd. Dit ten gevolge van (o.a.) het hanteren van andere klimaatscenario's en op grond van nieuwe inzichten en andere soorten maatregelen.	
Projecten die nog niet gerealiseerd zijn, zullen uiterlijk in 2015 gerealiseerd zijn;	De verwachting is dat de deadline niet wordt gehaald en verschoven moet worden naar 2017. Hierover vindt overleg plaats met de provincie. In de meerjarenbegroting zijn reeds aanvullende / nieuwe projecten opgenomen. Deze worden in de jaren 2016 tot en met 2018 uitgevoerd.	
WBD voert watertoetsoverleg met alle in het werkgebied van WBD gevestigde gemeenten	Dit is correct.	
De samenwerking tussen WBD enerzijds en de andere waterbeheerders en gemeenten verloopt naar ieders tevredenheid.	Op enkele opmerkingen na, kan vastgesteld worden dat de gemeenten tevreden zijn over de samenwerking met WBD op het terrein van de watertoetsprocedure.	
Grote ruimtelijke plannen waarbij WBD (veel) te laat betrokken is c.q. waar géén watertoets heeft plaatsgevonden, doen zich niet voor.	Dit is correct	

BEREIKTE RESULTATEN		
WBD voert monitoring uit op de werking van de door haar genomen maatregelen met betrekking tot de wateropgave.	Dit is correct. Een en ander is onder andere gebeurd in het kader van de periodieke toetsing in 2014. Daarnaast wordt tussentijds gemonitord door peilmetingen, klachtenregistratie etc.	
WBD voert periodieke toetsingen uit overeenkomstig de door Stowa aanbevolen methodiek	Dit is correct	
Bij projecten die gerealiseerd zijn blijkt uit meetgegevens dat sprake is van een aantoonbare daling van de wateroverlast;	Per project wordt bijgehouden of het doel van het project (uitgedrukt in hectares, kilometers etc.) is bereikt (output). De relatie met de outcome kan niet direct worden gemeten, maar blijkt pas op het moment dat het totale watersysteem wordt getoetst.	
WBD heeft voldoende zicht op de vraag of en in hoeverre neveneffecten zijn bereikt en kan de gebieden waar deze neveneffecten zijn gerealiseerd ook, voldoende onderbouwd, benoemen;	Dit is correct. Een en ander wordt per afzonderlijk project bijgehouden.	

FINANCIEN		
WBD hanteert een adequate administratie om de besteding van de middelen in het kader van de wateropgave te kunnen monitoren.	Dit is deels het geval. Duidelijk is zichtbaar welke middelen zijn besteed aan de verschillende projecten en welke subsidies hiervoor zijn ontvangen. Echter: bij deze bedragen gaat het om totalen die betrekking hebben op alle waterdoelen, dus niet alleen op de wateropgave. Hetzelfde geldt ook voor de in de begroting opgenomen kapitaallasten.	
De uitgaven tot op heden lopen in de pas met de begrote uitgaven	Dit is correct	
Bij WBD zijn nog voldoende middelen aanwezig om de gestelde doelstellingen voor eind 2015 te kunnen realiseren.	Dit is het geval. Projecten die nog uitgevoerd moeten worden zijn reeds in de meerjarenraming opgenomen.	
WBD heeft zicht op de uitgaven die na 2015 (structureel) moeten worden gedaan, gericht op het op orde houden van de wateropgave	Deze uitgaven maken deel uit van de begroting. De uitgaven in verband met de wateropgave sec. zijn echter niet afzonderlijk, als zodanig gelabeld en zijn dus niet afzonderlijk in de begroting zichtbaar.	
TOEKOMST		
WBD maakt bij haar plannen voor de toekomst zoveel mogelijk (uitsluitend) gebruik van de meest actuele klimaatprognoses en ervaringen uit het verleden;	Dit is correct, met dien verstande dat de laatste klimaatprognose niet toegepast kon worden, omdat deze te laat door het KNMI was gepubliceerd. WBD heeft zich voor wat betreft het gebruik van klimaatscenario's gehouden aan landelijk terzake gemaakte afspraken.	
WBD heeft zicht op de vraag of en in hoeverre WBD ook in de (nabije) toekomst blijvend kan voldoen aan de doelstelling zoals gesteld in het NBW;	Dit is deels correct. Door diverse geïnterviewden wordt gesteld dat de wateropgave eigenlijk nooit "af" zal zijn en altijd de aandacht zal moeten hebben van het Waterschap.	
Het AB wordt daar waar mogelijk / zo veel mogelijk betrokken bij het tot stand komen van het WBP. Over deze betrokkenheid zijn vooraf met het AB afspraken gemaakt.	Dit is correct	
VERGELIJKING MET ANDERE WATERSCHAPPEN		
De progressie die WBD boekt bij de uitvoering van de wateropgave is vergelijkbaar of beter dan die van de waterschappen waarmee WBD vergeleken wordt.	Dit is deels correct. Bij WBD is sprake van een restopgave waarbij de kosten niet opwegen tegen de maatschappelijke baten. Terzake heeft WBD een verzoek ingediend bij de provincie ter verlaging/aanpassing van de werknormen.	
TEVREDENHEID		
90% van de geïnterviewde/geënquêteerde stakeholders is tevreden (wellicht uitgedrukt in een rapportcijfer?)	In dit onderzoek is het begrip "stakeholder" vertaald in "gemeenten". Hiervan zijn er 6 geïnterviewd. Uit deze interviews blijkt, dat de gemeenten merendeels tevreden zijn over de wijze van samenwerking met WBD, de watertoetsprocedure etc. Er is echter wel sprake van een aantal verbeterpunten.	

7. BIJLAGE 3: KLIMAATVOORSPELLINGEN

Klimaatvoorspelling 2000:

In 2000 hanteert het KNMI drie scenario's: een laag, midden en hoog scenario. Het NBW hanteert dezelfde terminologie. De drie scenario's geven voor een aantal klimaatvariabelen (temperatuur, neerslag, verdamping, stijging zeespiegel) de verwachte verandering in 2050 weer ten opzichte van 1990. Voor de kwantitatieve wateropgave zijn primair de hoeveelheid neerslag en de intensiteit van de neerslag van belang. In het NBW is afgesproken voor de berekening van de wateropgave uit te gaan van het middenscenario voor de verwachte klimaatverandering in 2050.

Klimaatvoorspelling 2006:

Het KNMI heeft in 2006 vier nieuwe klimaatscenario's gepubliceerd. De vier scenario's zijn het resultaat van een combinatie van twee aspecten: gemiddelde wereldwijde temperatuurstijging en verandering in luchtstromingspatronen. Er zijn twee gematigde scenario's (G en G+) en twee warme scenario's (W en W+). Het G-scenario gaat uit van een wereldwijde temperatuurstijging in 2050 van 1°C ten opzichte van 1990. Bij het G+-scenario verandert ook het patroon in luchtstromingen. Bij het W-scenario stijgt de gemiddelde temperatuur op aarde in 2050 met 2°C ten opzichte van 1990. Bij het W+-scenario verandert daarnaast het patroon in luchtstromingen. Het KNMI doet geen uitspraak over welk scenario het meest waarschijnlijk is.

Klimaatvoorspelling 2014

Hier is sprake van vier nieuwe scenario's voor toekomstige klimaatveranderingen in Nederland. Ieder scenario geeft een samenhangend beeld van veranderingen in twaalf klimaatvariabelen, waaronder temperatuur, neerslag, zeespiegel en wind. Onderscheid wordt gemaakt tussen GL, GH, WL en WH. De wereldwijde temperatuurstijging is het eerste kenmerk waarmee de scenario's worden onderscheiden. In de G-scenario's is de wereldwijde temperatuurstijging 1 graad in 2050 en 1,5 graad in 2085 ten opzichte van 1981-2010. In de W-scenario's 2 graad resp. 3,5 graad. De verandering in het luchtstromingspatroon is gekozen als het tweede kenmerk voor het onderscheiden van de scenario's. In de lage of L-scenario's is de invloed van deze veranderingen klein, in de hoge of H-scenario's is de invloed groot. In de H-scenario's waait het in de winter vaker uit het westen. In de H-scenario's hebben hogedruk gebieden in de zomer een grotere invloed op het weer.

8. BIJLAGE 4: GEREALISEERDE PROJECTEN WATERBERGING

Projectnummer	Projectnaam	Werkelijke uitgaven t/m 15-03-2015	Werkelijke subsidie en bijdragen van derden t/m 15-03-2015	aantal ha	jaar gereed
6323	Waterberg.Etten-Leur (Duurz.sy	366.679,94	142.936,11	5	2006
8231	Waterberging Schuddebeurs	983.672,41	701.194,34	6	2008
154	Int aanpak Tonnekreek	1.310.797,70	850.185,75	10	2009
6209	Rietkreek Nieuw-Vossemeer	213.921,44	99.248,66	3,6	2009
7900	Beek en kreekhers Lange Wat SK	251.205,68	152.776,35	9	2009
180	Ulicoten Noord Landinrichting	1.809.713,43	1.524.915,02	7	2009
7813	Breda 4e bergboezem Haagse Bee	6.269.804,30	3.525.725,26	281	2010
170	Herst natte nat.parel Zonzeel	980.094,87	524.771,00	1,2	2010
184	Bremer B.Nassau	1.716.540,88	1.310.114,26	3,9	2010
181	Chaamse beken 2 Landinrichting	2.213.782,49	1.446.208,08	8	2010
183	Merkske Oost B.Nassau	1.974.259,26	1.378.521,65	5,4	2010
7901	Waterberging / EVZ Molenbeek	2.841.942,01	1.246.794,43	8	2011
6765	Dal van de Molenbeek B.op Zoom	713.067,43	237.500,00	6	2011
217	Vossenbergsvaart EVZ/waterber	680.574,11	345.394,34	4,8	2013
219	Kibbelvaart oz EVZ en Waterber	708.045,66	454.274,05	3	2013
190	Lokale knelpunten watersysteme	962.100,22	13.650,67	1	2013
6220	West-Brab. Waterlinie zuid	542.947,17	173.813,38	15	2013
7995	Waterberging Rielse Dijk	460.139,40	141.362,15	4	2013
218	OZ Waterberging Luijenhoek Ru	1.192.330,41	51.321,00	4	2014
8063	EVZ Dongen	1.871.092,05	916.222,30	1	2014
250	De Leijen Rest.doelstellingen	108.135,03	17.000,00	5	2014
6308	Breda Lage Vughtpolder waterm	136.451,77	0	19	2014
800295	Inr. perceel Oorschotstuw	111.033,62	0	2,6	2014

	Subtotaal	28.418.331,28	15.253.928,80		
229	Halderberg & Teteringen Water	446.228,51	0	2	2015
6738	Waterberging Hoevense Beemden	258.540,19	68.000,00	32	2015
7985	Jagersrust Moseven Brab.Wal	2.711.715,51	1.928.000,00	10	2015
800113	Plaatsing nieuwe knijpstuwen	0	0	45	2015
					497,5
800242	VERVALLEN Balleman, fase 2	6.725,44	0	0,3	2016
800307	't Eiland	0	0	12	2016
158	Weerijds -Zuid herinrichting	793.027,60	360	119	2016
800332	Cruislandse Kreken fase 2	37.972,56	0	50	2017
7991	Aanp. waterl tbv afvoer Koolho	51.034,85	0	2	2018
6763	Evz Molenschotse Heide-Pr.bosc	22.893,10	0	2	2018
	Totaal	32.746.469,04	17.250.288,80		

9. BIJLAGE 5: 100 MILJOEN-REGELING

Het kabinet heeft een eenmalige bijdrage van bijna € 100 miljoen beschikbaar gesteld om een impuls te geven aan een snelle start van de uitvoering van maatregelen die wateroverlastbestrijding bevorderen: de Tijdelijke Regeling eenmalige uitkering bestrijding regionale wateroverlast (verder: 100 mln. regeling). Maatregelen moesten uiterlijk 1 juli 2010 uitgevoerd zijn. Op 1 april 2004 is door waterschap Brabantse Delta een aanvraag gedaan voor het uitvoeringsplan bestrijding regionale wateroverlast. Op 1 juli 2004 is door Senternovem voor het realiseren van het uitvoeringsplan subsidie ter grootte van € 2.933.695,- toegekend. Door uitvoering van het plan is in totaal voor circa 300.000 inwoners vermindering van wateroverlast bereikt.

Het totale uitvoeringsplan van waterschap Brabantse Delta met betrekking tot de "Tijdelijke regeling eenmalige uitkering bestrijding regionaal wateroverlast" bestond uit 12 deelprojecten. Voor een aantal projecten werd geen aanspraak gemaakt op een bijdrage van de "Tijdelijke regeling eenmalige uitkering bestrijding regionaal wateroverlast"

Projectnummer 2: Pannenhoef: Project niet uitgevoerd.

Projectnummer 3: Rondgors: Project niet uitgevoerd i.v.m. vertraging grondverwerving. Project ligt binnen de grenzen van de herverkaveling Weerijs-zuid en kan om die reden niet autonoom uitgevoerd worden.

Projectnummers 4 en 5: Boontuinen en Mortelbeek zijn samengevoegd met projectnummer 12, Waterberging Zundert. Senternovem is op 30 oktober 2006 akkoord gegaan met het verzoek van samenvoeging.

Projectnummer 11: Turfvaart/Bijloop Noord: Werkzaamheden project vanwege bestuursprogramma waterschap Brabantse Delta uitgesteld.

In het kader van de 100-miljoen-regeling zijn de volgende projecten uitgevoerd c.q. zijn de volgende subsidiebedragen ontvangen:

Overzicht NBW-subsidie projecten waterschap Brabantse Delta

Naam	Gemeente	Totale projectkosten	Overige subsidies en bijdragen	Kosten t.b.v. bestrijding wateroverlast	NBW-subsidie	Jaar realisatie
1. Natuurontwikkeling Trippelenberg	Breda	€ 3.078.845	€ 1.882.427	€ 559.456	€ 167.837	2005
6. Baarle-Nassau	Baarle-Nassau	€ 2.385.061	€ 1.919.730	€ 273.002	€ 56.648	2010
7. Vierde Bergboezem	Breda	€ 11.830.413	€ 6.636.561	€ 4.982.805	€ 1.254.524	2010
8. Albano	Halderberge	€ 1.017.267	€ 497.594	€ 714.831	€ 155.902	2006
9. Waterberging omgeving Chaam	Alphen-Chaam	€ 5.012.061	€ 3.791.845	€ 559.574	€ 140.884	2010
10. Steenbergsche Vliet	Steenbergen	€ 2.063.534	€ 1.104.940	€ 195.982	€ 49.343	2008
12. Waterberging Zundert	Zundert	€ 4.001.674	€ 2.206.104	€ 521.462	€ 131.289	2009
Totaal					€ 1.956.427	

Project 6 komt in de tabel van bijlage 4 ook voor onder "Bremer" en "Merkske Oost". Project 7 komt in de tabel van bijlage 4 terug onder "Breda, vierde bergboezem Haagse Bree". Project 9 komt terug onder "Chaamse Beken 2 landinrichting. De overige projecten zijn "oude" projecten die thans niet zijn opgenomen in de projectenadministratie.

De 100-miljoen-regeling was al vóór het WBP 2010-2015 van kracht. Veel van de projecten liepen zelfs al voordat de fusie van 1 januari 2004 een feit was.

10. BIJLAGE 6: UITGEVOERDE PROJECTEN STEDELIJKE WATEROPGAVE

De projecten die in het kader van de Stedelijke Water Opgave (SWO) zijn afgerond hebben betrekking op 3 fases. In de 4^e fase worden de maatregelen opgepakt die uit de onderzoeken in fase 3 rollen. Deze zijn nu nog niet bekend. Hiervoor zijn ook nog geen middelen aangevraagd cq. gereserveerd.

TABEL: Uitgevoerde projecten SWO

fase	gemeente	Locatie	Maatregel	bijdrage gemeente in procenten
1	Alphen Chaam	Elsakkerpad	voorkomen inundatie groene berging	50
1	Bergen op Z	Noordland	Waterberging	50
1	Bergen op Z	Theodorushaven	aanpassen afvoersituatie	0
2	Bergen op Z	Fort Prinssenweg	Verdeelwerk waterafvoer	50
2	Bergen op Z	Plaatvliet	waterberging	0
2	Bergen op Z	Meilust	verhogen kade	0
3	Bergen op Z	Meilust	verhogen kade	0
3	Bergen op Z	Theodorushaven	vergroten duikers	50
3	Bergen op Z	De Zoom	integrale studie	pm
3	Etten-Leur	Melksloot	??	50
1	Gilze en Rijen	Rijen	onderzoek	0
2	Gilze en Rijen	Broekakkers	onderzoek interactieprobleem	50
3	Gilze en Rijen	Broekakkers	onderzoek interactieprobleem	50
2	Halderberge	Bosschenhoofd	waterberging	pm
2	Moerdijk	gehele gemeente	uitvoeren maatregelen nav Haskoning	50
3	Moerdijk	Boerendijk	vergroten waterberging	50
1	Oosterhout	Slotjesveld	aanpassen riolering c.a.	50
1	Oosterhout	Heilige driehoek	verbetering waterhuishouding	25
2	Oosterhout	Slotbossetoren	extra waterberging	67
2	Oosterhout	Slotjesveld	waterberging	80
3	Oosterhout	Slotbossetoren	verbinding waterbergingen	50
3	Oosterhout	Heilige driehoek	onderzoek swo	25
1	Roosendaal	Oost Wouw	onderzoek waterberging	50
1	Roosendaal	Majoppeveld Noord	extra waterberging	50
2	Roosendaal	Dijkwetering	Stuw	50
2	Roosendaal	Oost Wouw	waterberging	0
2	Roosendaal	Nispen	beperken overlast	0
3	Roosendaal	Wouw 't loopje	waterberging	0
3	Roosendaal	Wijk westrand	onderzoek swo	0

fase	gemeente	Locatie	Maatregel	bijdrage gemeente in procenten
1	Rucphen	Luienhoeksestraat	Retentie	0
2	Steenbergen	Nieuw Vossemeer	continue interactie	0
2	Steenbergen	Dinteloord	optimaliseren vuilvang	0
2	Steenbergen	gehele gemeente	uitvoeren maatregelen nav Haskoning	50
3	Steenbergen	Brugweg	uitvoeren maatregelen nav Haskoning	pm
3	Tilburg	??	onderzoek swo	50
2	Waalwijk	Zanddonk	aanpak wateroverlast	50
3	Waalwijk	Sprang Capelle	onderzoek swo	50
3	Waalwijk	Waspik	onderzoek swo	50
1	Woensdrecht	Bogers Putte	Retentie	50
1	Zundert	Leeuwerikstraat	vergroten afvoercapaciteit	50

In bovenstaande tabel zijn 11 projecten fase 1 opgenomen, 15 projecten fase 2 en 14 projecten fase 3. In totaal dus 40 projecten.

Uit de nota 14B.0046 (Aanvraag uitvoeringskrediet maatregelen Stedelijke Water Opgaven fase 3) blijkt onder meer het volgende:

1. *Het stedelijke wateropgave programma loopt niet op schema*

Door onderbezetting, capaciteitsgebrek en vele personele wisselingen is de afgelopen jaren vertraging opgelopen variërend van 1 tot 2 jaar. Sinds 1,5 jaar is het project opgeschaald en zit er een volwaardig IPM-team (IPM = integraal project management) op waardoor de wateroverlastthema's effectiever worden opgepakt en de samenwerking met de afdeling Beleid en Planadvies intensiever is geworden. Daarnaast is de voorbereiding en realisatie van de projecten ook tijdgebonden. Met de uitvoering van fase 3 wordt nu een belangrijke stap gezet. Voor de meest urgente wateroverlast knelpunten zijn reeds maatregelen gedefinieerd. De verwachting is dat met fase 4 (2015-2017) het programma wordt afgerond.

2. *De uitkomsten uit de onderzoeken kunnen onder of boven verwachting zijn wat betreft de omvang en bijbehorende kosten*

Ondanks dat men probeert een zo reëel mogelijk beeld te schetsen van de mogelijke stedelijke wateropgave op voorhand, kunnen de uitgevoerde onderzoeken dit beeld verstoren. De opgave kan groter maar ook kleiner zijn. Hierdoor zijn de geraamde kosten een indicatie van de werkelijke kosten. In de evaluatie wordt hier uiteraard een hoofdstuk aan gewijd. Indien er grote verschillen aan de orde zijn en er dus sprake is van een scopewijziging, wordt het bestuur hierover tijdig geïnformeerd.

11. BIJLAGE 7: VOORBEELD INTEGRALE GEBIEDSANALYSE (IGA)

Voorbeeld: Hoevense Beemden, 20 mei 2009, Saillante passages m.b.t. NBW

Doelstelling IGA

Doel is te komen tot een hydrologische onderbouwde integrale gebiedsanalyse, waarbij de knelpunten in beeld worden gebracht en oplossingen worden aangedragen. De oplossingen worden globaal uitgewerkt tot maatregelen. In vervolgstudies zullen de maatregelen nader worden uitgewerkt. De nadruk in de IGA ligt op de analyse van het watersysteem.

Samenvatting

De NBW-toetsing geeft aan waar inundaties een knelpunt vormen voor het landgebruik. De belangrijkste knelpunten volgens de NBW-werknormen betreffen akkerbouwgronden in het gebied ten zuiden van Oudenbosch (Albano), een gebied bij Gastels Laag en het gebied bij gemaal Zellenberg, dit is het gevolg van stremmingen in het oppervlaktewater. Tevens inundeert in de polder Hoevense Beemden een groot oppervlak. Dit is een gevolg van de lage ligging en beperkte berging in het watersysteem. In bemalingsgebied Goudsbloem zijn meerdere overlastlocaties. Inundaties in het Gastels Laag en bij gemaal Zellenberg worden veroorzaakt door onvoldoende afvoercapaciteit richting het gemaal. In het noorden treedt overlast op door inundaties bij het gemaal Heerjansland en ten zuidwesten van Oud-Gastel. In het stedelijk gebied zijn de belangrijkste knelpunten vanuit de NBW-norm in Oudenbosch en lokaal in Oud Gastel en Stampersgat.

Beleidslijnen

In het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) zijn afspraken gemaakt over de ruimteclaim voor waterberging. Deze berging is nodig door de gerealiseerde ontwikkelingen (o.a. verstedelijking), de verwachte klimaatverandering en aangepaste werknormen voor wateroverlast (NBW werknormen). Voor dit onderzoek houdt dat in dat op basis van de NBW-werknormen de benodigde wateropgave (benodigde hoeveelheid waterberging in m³) bepaald moet worden.

Streefbeelden

Voor landbouw geldt als streefbeeld dat het gebied niet vaker mag inunderen vanuit oppervlaktewater dan volgt uit de werknormen van het NBW. In Tabel 4.1 zijn deze normen weergegeven, daarbij geldt dat, ongeacht de functie, 10% van de laagst gelegen delen per peilgebied of deelstroomgebied mag inunderen. Bij deze werknormen gaat het om buien, waarin klimaatontwikkelingen (2050) zijn verwerkt. Hierbij geldt de eis dat knelpunten in het stroomgebied niet afgewenteld mogen worden op benedenstroms gelegen gebieden. In het stroomgebied moet zoveel mogelijk water worden vastgehouden om stroomafwaarts problemen te voorkomen.

Stedelijk gebied

Om grondwateroverlast te voorkomen, wordt gestreefd naar een grondwaterstand (GHG) die niet hoger komt dan een minimale ontwateringsdiepte. Deze waarden zijn per type stedelijk gebied weergegeven in Tabel 4.2.

Tabel 4.2 Ontwateringsdiepten bebouwd gebied

Functie stedelijk gebied	Ontwateringsdiepte [m -mv]
Glastuinbouw	0.50
Stedelijk bebouwd gebied	0.70
Bebouwing in buitengebied	0.70
Loofbos en naaldbos in bebouwd gebied	0.50
Bos met dichte bebouwing	0.70
Gras in bebouwd gebied	0.50
Kale grond in bebouwd buitengebied	0.70
Hoofdwegen en spoorwegen	1.00
Bebouwing in agrarisch gebied	0.70

Huidige situaties en knelpunten

Inundaties in het landelijk gebied

Uit het Nationaal Bestuursakkoord Water volgen de zogenaamde NBW-werknormen voor inundaties vanuit oppervlaktewater. Hieruit blijkt dat er op enkele locaties ongewenste inundaties optreden. In het verleden zijn al meerdere maatregelen getroffen om deze inundaties te beperken.

In Albano is inmiddels een waterberging van 6 ha gerealiseerd (stroomgebied Zellenberg). In stroomgebied Zellenberg loopt een project waarbij stroken langs waterlopen worden aangekocht en worden ingericht voor waterberging.

In het recente verleden is er meermalen wateroverlast opgetreden, daarom zijn voor de polders faalkansenstudies uitgevoerd. Enkele gemalen zijn na deze studies vervangen of aangepast met een vergroting van de capaciteit. Tevens heeft de problematiek van inundaties vanuit het oppervlaktewater geleid tot onderzoek naar geschikte bergingslocaties voor oppervlaktewater. In Figuur 5.6 is een luchtfoto van de inundaties in 1998 weergegeven. De berekende inundaties komen redelijk overeen met het fotobeeld (zie ook het technisch achtergrondrapport). In het studiegebied IGA Hoevense Beemden worden bij alle doorgerekende neerslaggebeurtenissen (T=10, T=25, T=50 en T=100) inundaties berekend. Dit is weergegeven in de figuren 5.4 t/m 5.7.

In Figuur 5.7 is op basis van de NBW-toetsing een aantal gebieden onderscheiden. Dit zijn gebieden

met vergelijkbare kenmerken van het hydrologische systeem (inclusief inundaties). In het vrij afwaterende gebied (Figuur 5.7, groen aangegeven als gebied 1) treden lokaal problemen op ten gevolge van stremmingen in het oppervlaktewater. In het deelstroomgebied Endekweek (Figuur 5.7, geel aangegeven als gebied 3) bevindt zich een grote inundatielocatie in de polder Hoevense Beemden. Hier treedt regelmatig wateroverlast op. Uit analyse van de herkomst van het water wordt geconcludeerd dat de inundaties in de Hoevense Beemden voornamelijk een gevolg zijn van een beperkte berging in het systeem (zie achtergronddocument). Zeker in de zomer is de berging beperkt door het relatief hoge zomerpeil. Extreme neerslaggebeurtenissen tijdens perioden met zomerpeilen doen zich dan direct gelden. Op deze locatie is een waterbergingsgebied gepland. Onbekend is of deze bergingslocatie groot genoeg is om het knelpunt op te lossen. Voormalen op basis van de weersverwachting en de actuele situatie van het watersysteem is een andere mogelijkheid om de berging in het systeem te vergroten. In bemalingsgebied Goudsbloem (Figuur 5.7, geel aangegeven als gebied 3) worden meerdere

overlastlocaties onderscheiden. In bemalingsgebied Zellenberg (Figuur 5.7, roze aangegeven als gebied 4) zijn overlastlocaties bepaald ten zuiden van Oudenbosch (Albano), in het Gastels Laag en bij gemaal Zellenberg. In bemalingsgebied Heerjansland (Figuur 5.7, roze aangegeven als gebied 4) zijn in het peilbeheerste gebied overlastlocaties bepaald in het noorden bij het gemaal en ten Zuidwesten van Oud-Gastel.

Het waterschap werkt momenteel aan de implementatie van maatregelen om ongewenste inundaties te verminderen. Er zijn onder andere opstelplaatsen gerealiseerd voor noodpompen, onder andere ten noord westen van Oudenbosch.

Er zijn plannen voor het realiseren van waterberging bij Hoevense Beemden. In totaal is 559 ha aangewezen als bergingsgebied. Hiervan zal 32 ha op korte termijn worden gerealiseerd: het overige gebied in het Reconstructieplan aangeduid als "reserveringsgebied 2050". Voor de Barend-Potmarkreek, polder de Hoevense Beemden en de Turfvaart heeft het waterschap op dit moment al concrete plannen en zijn of worden op korte termijn gronden aangekocht (Brabantse Delta, 2005).

Tussen Bosschenhoofd en Oudenbosch is een locatie in beeld voor regionale waterberging. Het Gastels Laag is aangewezen als zoekgebied voor waterberging. De functie waterberging conflicteert hier mogelijk met het natuurdoeltype doordat de kwaliteit van het geïnundeerde water niet voldoet. Ten zuidwesten van Oud-Gastel is een waterberging aangelegd.

Knelpunten in het stedelijk gebied

De situatie voor het stedelijk gebied is afhankelijk van de grondwaterstanden, overlast door water

op straat vanuit het riool en van de kans op inundaties vanuit oppervlaktewater. Daarnaast kunnen de water- en waterbodempkwaliteit in stedelijk gebied een knelpunt vormen. Inundaties vanuit oppervlaktewater Het water afkomstig van het verharde oppervlak van het bebouwd gebied wordt afgevoerd via de riolering. In het landelijk gebied komt neerslag vaak vertraagd in het oppervlaktewater terecht.

In stedelijk gebied echter is de afvoer bij extreme buien via de riolering naar het oppervlaktewater

een snel proces. Veel verhard oppervlak leidt daardoor sneller tot inundaties. De meeste stedelijke gebieden in het studiegebied hebben een gemengd stelsel. In enkele, nieuwere wijken komen ook verbeterd gescheiden stelsels en gescheiden stelsels voor. De hoofdgemalen zijn in eigendom en beheer van het waterschap Brabantse Delta. De onder-/opvoergemalen en rioleringsunits zijn in eigendom en beheer van de gemeente. Zuivering van het afvalwater van de gemeente Halderberge vindt plaats in de rioolwaterzuivering Rilland-Bath. In het studiegebied IGA Hoevense Beemden worden bij alle doorgerekende neerslaggebeurtenissen (T=10, T=25, T=50 en T=100) inundaties berekend. Dit is weergegeven in de figuren 5.4 t/m 5.7.

De NBW-toetsing van deze inundaties (Figuur 5.5) laat zien dat enkele stedelijke gebieden niet voldoen aan de werknormen. In rood is weergegeven welk stedelijk gebied een kans heeft om vaker dan de werknorm van eens per 100 jaar te inunderen. Het model berekent inundaties vanuit het oppervlaktewater. Tijdens de extreme gebeurtenis van 1998 traden er problemen op door de gestremde afvoer in de wijk Albano (waterschap het Scheldekwardier, 1999). Het betrof hier dus niet een inundatie vanuit het oppervlaktewater. Ook de andere berekende inundaties zijn door de gemeente niet herkend als zijnde probleemgebieden. Daarom worden er voor het stedelijk gebied geen knelpunten als gevolg van inundaties vanuit het oppervlaktewater opgenomen in deze studie.

Water op straat

Wateroverlast door water op straat mag in principe maximaal eens per 2 jaar optreden. Volgens het waterplan Halderberge komt water op straat op diverse plekken in Oudenbosch, Bosschenhoofd, Oud-Gastel, Hoeven en Stampersgat regelmatig voor, vermoedelijk als gevolg van te geringe capaciteit van de riolering en lokaal stremmingen in het oppervlaktewaterstelsel. In Tabel 5.3 en op Figuur 5.11 is aangegeven waar in het stedelijke gebied knelpunten zijn met betrekking tot water op straat. Deze gegevens zijn verkregen op basis van literatuurstudie en overleg met gemeenten (zie achtergrondrapportage). De grondwatermodellering is niet geschikt voor het in beeld brengen van de problematiek van water op straat ten gevolge van de beperkte bergings- en afvoercapaciteit van de riolering.

Aanbevelingen

Aanbevelingen voor maatregelen

De aanleg van de rondweg Oudenbosch kan gecombineerd worden met de aanleg van extra berging en het afvoeren van bovenstrooms water via de oostkant van Oudenbosch. Daarmee kan een bijdrage geleverd worden aan de vermindering van ongewenste inundaties. De waterkwaliteit kan verbeterd worden door aan te sluiten bij het akkerrandenproject en sanering van overstorten en lozingen, de riooloverstorten door afkoppelen, realisatie van berging in het stelsel of in bergbezinkbassins. Mogelijk kan verscherping van de voorlichting over en handhaving van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en uitloogbare materialen leiden tot een verdere verbetering van de waterkwaliteit.

Door het omleggen van de watergang bij Albano verminderd ook de inundatie in het Gastels Laag. Door de omlegging zal de waterberging in Albano niet meer nodig zijn. Deze kan mogelijk worden ingezet om het Gastels Laag te vrijwaren. Het treffen van maatregelen kan nooit volledig voorkomen dat inundaties eens in de zoveel tijd plaatsvinden, zeker niet in de laaggelegen gebieden zoals de polder Hoevense Beemden. In het NBW is voor verschillende gebruiksfuncties een acceptabele herhalingstijd gegeven. Overwogen kan worden om voor bepaalde functies (bijvoorbeeld voor grasland of voor bepaalde gewassen) frequenter inundaties te accepteren in plaats van dure maatregelen te treffen. Dit kan bijvoorbeeld uitgewerkt worden door gebieden een dubbelbestemming voor berging te geven en daarbij een schaderegeling te treffen met de grondeigenaren.

Aanbevelingen voor de uitvoering

De analyse van de verkennende maatregelen en de berekeningen van het verkennende maatregelpakket hebben inzicht gegeven in de mogelijke haalbaarheid en in de werking van het watersysteem. Deze kennis kan benut worden bij het opstellen van concrete inrichtingsplannen. Als voorbereiding op de uitvoering zullen de maatregelen gedetailleerd gedimensioneerd moeten worden. Daarbij zal ook rekening moeten worden gehouden met het toekomstig beheer en onderhoud.

Aanbevelingen voor nader onderzoek

Naast realisatie van de maatregelen is monitoring van de effecten van groot belang. Dit vormt de basis voor een eventuele bijstelling van de maatregelen en van het beheer en onderhoud. Van belang is monitoring van de grond- en oppervlaktewaterpeilen, de waterkwaliteit en de ecologische ontwikkelingen in de waterlopen en op het land.

12. BIJLAGE 8: WATERSYSTEEMRAPPORTAGE 2000-2013 (DD. 30 AUGUSTUS 2013)

Voor onder andere de tussentijdse evaluatie van het WBP en voor het dagelijkse waterbeheer heeft het waterschap behoefte aan analyses van informatie uit het meetnet. Daarbij wil het waterschap weten of uitgevoerde maatregelen effectief zijn geweest. In de watersysteemrapportage worden de volgende vragen beantwoord:

- Wat is het beleid?
- Wat is de actuele toestand?
- Welke ontwikkelingen in toestand vonden plaats sinds 2000/2001?
- Welke ontwikkelingen zijn de komend jaren te verwachten?
- Wat vraagt dit van het waterschap?

In de watersysteemrapportage is omtrent de effecten en bereikte resultaten het volgende te lezen:

Landelijk gebied

In de polders, ten westen van Zevenbergen treedt vaker inundatie op bij grasland, bij extreme gebeurtenissen, dan in de polders ten oosten van Zevenbergen. Daarnaast vallen inundaties rondom Steenberg op, inundaties ten zuiden van de Mark-Vliet, met name rondom Oudenbosch. Ook inundaties ten westen van Oosterhout, ten zuiden en westen van Zundert en rond de Rucphense Bosschen, tussen Roosendaal en Etten-Leur springen uit het oog. Op dit moment (2013) wordt gewerkt aan een update van de NBW-toetsing. Er wordt gebruik gemaakt van de meest actuele watersysteemgegevens en het huidige neerslagregime.

Meldingen/klachten landelijk gebied

Vanaf juli 2011 registreert het contactcentrum van het waterschap meldingen van klachten. Het merendeel van de klachten valt in de categorie wateroverlast in het landelijk gebied. Voor een geringer deel zijn er meldingen in het stedelijk gebied. Ook zijn er klachten over onderhoud. Dit kan zowel in het landelijk als in het stedelijk gebied zijn. Uit het overzicht van het contactcentrum kan niet exact worden opgemaakt over welke locatie de meldingen gaan. Dit maakt het moeilijk om de meldingen naast de resultaten van de NBW-toetsing te leggen en te gebruiken om te toetsen of de gemelde klachten overeenkomen met de berekende inundatielocaties. Vanaf 2012 worden bij de afdeling Bediening en beheer de locaties wel vastgelegd, zodat deze informatie in de toekomst gebruikt kan worden voor nadere analyse. Koppeling van de informatie van het contactcentrum en de wachtdienst / calamiteitenorganisatie kan een volledig inzicht geven in de wateroverlastlocaties.

Stedelijk gebied

WBD en de diverse gemeenten werken samen aan het beoordelen van de knelpunten in het water- en rioleringsstelsel. In 2006 is in samenwerking met de gemeenten een quickscan stedelijke wateropgave uitgevoerd met als resultaat een eerste inventarisatie van de locaties waar in het stedelijk gebied zich wateroverlastknelpunten voordoen. De totale scope van de stedelijke wateropgave voor het waterschap bestaat uit een groot aantal projecten (ca. 60 stuks) die in 4 fasen worden uitgevoerd. De 1^e fase maatregelen, bestaande uit 11 projecten, is nagenoeg gereed. De 2^e fase (2013-2014) bestaat uit een twintigtal projecten. Projecten fase 3 en 4 worden nog nader gedefinieerd.

13. BIJLAGE 9: TOETSING WATEROVERLAST (WITTEVEEN + BOS)

De werking van het watersysteem is getoetst aan de NBW-normen (gekoppeld aan het grondgebruik), die landelijk zijn afgesproken en in de provinciale verordening nader gespecificeerd zijn.

In de DB-nota "Toetsing regionale wateroverlast 2014" die naar aanleiding van het rapport van Witteveen + Bos is opgesteld, is het volgende te lezen:

In vergelijking met de vorige toetsing is er nu minder inundatie berekend, waardoor het waterschap dicht bij de NBW-doelstelling is. In onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven. Daar zijn een aantal oorzaken voor. Allereerst zijn er natuurlijk de afgelopen jaren de nodige maatregelen genomen die een gunstig effect hebben. Daarnaast heeft het ook met de rekenmethode te maken. Bij de vorige toetsing is conform de toenmalige landelijke afspraken getoetst met een klimaatscenario en andere modellen. Nu ruim zes jaar later zijn de gebruikte modellen geavanceerder en beter gevuld. Bovendien is conform de huidige landelijke afspraken 'de opgave' berekend met het huidig klimaat. Alleen het maatregelenpakket is klimaat robuust doorgerekend. Dat is vergelijkbaar met de aanpak bij waterkeringen. Ondertussen zijn er, aanvullend op het plan van aanpak, ook inundatie-berekeningen mét klimaatscenario uitgevoerd om beter inzicht te krijgen in hoe robuust de watersystemen ter plekke zijn (gevoeligheidsanalyse).

Tabel: resultaten van de toetsing

	Grasland	akkerbouw	tuinbouw	bebouwing
Totaal areaal	50.000	40.000	2.000	23.000
Berekende overlast nu	1.318	954	79	423
Berekende overlast na maatregelen	1.031	776	60	378
Afname opgave	287	178	19	45

De toetsing laat zien dat, ook als een zeer ingrijpend maatregelenpakket wordt uitgevoerd, er nog steeds inundaties blijven optreden die ter plekke de normen overschrijden. Een deel van de opgave komt ook na verloop van tijd weer terug vanwege klimaateffecten. Het effect van technische maatregelen om deze inundaties tegen te gaan is echter maar beperkt. Het gaat om relatief kleine gebiedjes (percelen of delen daarvan) die erg verspreid liggen binnen de deelstroomgebieden. Deze zijn door hun lage ligging ten opzichte van de omgeving van nature gevoeliger voor wateroverlast. Echter in de loop der tijd is daar toch een grondgebruik ontstaan die zich niet verhoudt met wateroverlast, waardoor ze nu een opgave vormen.

Van het mais- en grasland inundeert 1.315 ha vaker dan één keer per tien jaar (T10). Dit is 3% van het totale mais- en graslandareaal. Bij akkerbouw (T25-norm) voldoet 954 ha (2%) niet, bij hoogwaardige land-, tuin- en glastuinbouw voldoet 79 ha (3%) niet en van het bebouwde gebied en hoofdinfrastructuur voldoet 423 ha (2%) niet.

Inundatie buiten de norm treedt op in landelijk gebied, zowel in het vrij afwaterend deel als in de polders, met name in de stroomgebieden Molenbeek, Turfvaart-Bijloop, Hoevense Beemden, Oosterhout-Waalwijk, Molenleij en Rooskensdonk Hoge Vucht. Van het grasland inundeert gemiddeld 3%, dit is lager dan het criterium van het 5% laagste maaiveld. Alleen Hoevense Beemden valt hier buiten de norm met 8% inundatie van het mais- en graslandareaal. Bij akkerbouw zijn er veel stroomgebieden waarbij het inundatieoppervlak het 1% laagste maaiveldcriterium overschrijdt.

De volgende conclusies worden in het rapport van Witteveen + Bos getrokken:

- de berekening en toetsing is voor alle gebieden op een uniforme wijze uitgevoerd. Bij de studie is een zo actueel mogelijk beeld van het watersysteem getoetst. Dit betekent dat ook recent uitgevoerde maatregelen in beschouwing zijn genomen. Voor de modellering is uitgegaan van de legger als maat voor het watersysteem;
- het watersysteem is getoetst bij het huidige klimaat;
- inundatie wordt hoofdzakelijk berekend in de beekdalen en andere locaties waar inundatie van nature optreedt. In de polders treedt inundatie bij gemalen op. Gemalen zijn immers niet ontworpen op extreme afvoersituaties en staan doorgaans op de laagste plek in een polder. Daarnaast treedt inundatie in polders op bij lokale laagten en door beperkte afvoercapaciteit van waterlopen;
- in het stedelijk gebied wordt inundatie berekend in Etten-Leur en in mindere mate in Bergen op Zoom, Breda, Roosendaal en Waalwijk;
- 2 % van het totale beheergebied inundeert buiten de norm;
- over het algemeen is de berekende kans op wateroverlast lager dan wat bij de IGA's (integrale gebiedsanalyses) berekend is. Dit komt doordat, in tegenstelling tot bij de IGA's, uitgegaan is van de legger en van het huidige klimaat. Op enkele locaties is wel meer wateroverlast berekend;
- de inundatie valt in het algemeen binnen de contouren van de reserveringsgebieden waterberging of er treedt geen inundatie op in deze reserveringsgebieden. Op enkele locaties worden de contouren echter overschreden;
- het risico (kans*schade) van wateroverlast is EUR 8,6 miljoen per jaar. Met name bij stedelijk gebied en infrastructuur is de schade en daardoor het risico hoog;
- autonome ontwikkelingen (GGOR, KRW, beek- en kreekherstel en maatregelen derden) hebben effect. Bij Molenleij, Kibbelvaart-Brandsevaart, Molenbeek, Aa of Weerijns en Hoevense Beemden is er een significant positief effect van de autonome maatregelen op het inundatiebeeld. Het risico van wateroverlast neemt af naar EUR 7,2 miljoen per jaar;
- voor de Chaamse beken is onderzocht wat het effect is van de reeds uitgevoerde maatregelen. Hieruit blijkt dat de maatregelen een positief effect hebben gesorteerd. Het oppervlak dat inundeert buiten de norm is bijna met 20 ha afgenomen. De afname van het risico heeft een netto contante waarde van EUR 3,4 miljoen en lijkt daarmee batig (kosten zijn ingeschat op EUR 2,1 miljoen);
- de toetsing heeft het inzicht in de kans op wateroverlast en de werking van watersystemen bij hogere afvoeren vergroot. De inundatiekaart (inclusief onzekerheidsmarge) kan gebruikt worden voor de watertoets en andere ruimtelijke en waterhuishoudkundige plannen.

Er zijn kansrijke maatregelen opgesteld. Hierbij is gezocht naar maatregelen die de inundatie verminderen. Van deze kansrijke maatregelen is vervolgens de impact op het risico bepaald. In onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven. Opgemerkt wordt dat per maatregel en per stroomgebied de kosten-batenverhouding van maatregelen kan verschillen en zullen maatregelen in het ene gebied meer kosteneffectief zijn en in het andere minder. De afweging en uitwerking van maatregelen zal in het kader van gebiedsgerichte projecten plaatsvinden.

De volgende conclusies worden getrokken voor de maatregelen wateroverlast:

- maatregelen hebben over het algemeen weinig effect op de schaal van stroomgebieden, maar kunnen lokaal wel effect hebben. Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat de wateroverlast doorgaans verspreid over het gebied voorkomt. Anderzijds is de vermeden schade vaak niet zo hoog dat dit kostbare maatregelen rechtvaardigt;
- de kosten van de kansrijke maatregelen overschrijden de maatregelen. De maatregelen verlagen het risico met EUR 0,3 miljoen per jaar. De netto contante waarde is EUR 5,8 miljoen. De investeringskosten van de kansrijke maatregelen zijn geraamd op EUR 40 miljoen. Maatregelen die de inundatie doen afnemen zijn dus niet allemaal kosteneffectief. Dit is met name in gebieden waar het huidige risico al laag is en dus weinig baten te behalen zijn, zoals bij mais- en grasland en bij akkerbouw. Per maatregel en per stroomgebied kan dit echter verschillen en zullen maatregelen in het ene gebied meer kosteneffectief zijn en in het andere gebied minder. In deze vergelijking is niet opgenomen dat maatregelen gecombineerd kunnen worden met andere wateropgaven op het gebied van ecologie, waterkwaliteit en watervoorziening;
- na maatregelen resteert er een oppervlak dat aan inundatie onderhevig is. Maatregelen om de inundatie hier te beperken, zijn als niet kosten-effectief ingeschat;
- lokale waterbergingen zijn over het algemeen niet kosten-effectief. Reeds aangelegde waterbergingen kunnen beter worden benut door aanpassing of sturing. Daarnaast kunnen waterbergingen meerwaarde sorteren door deze ook te benutten ten behoeve van ecologie, waterkwaliteit en watervoorziening

14. BIJLAGE 10: EVALUATIE WBP 2013

In het WBP (WBP) is aangekondigd om halverwege de planperiode 2010-2015 een tussenevaluatie uit te voeren naar de voortgang van doelen en maatregelen, te zien of bijsturing noodzakelijk is en daarbij ook vooruit te kijken naar de resterende planperiode. De evaluatie beschrijft die voortgang per beleidsthema, vanuit de indeling van het WBP. Daarmee wordt gekeken naar prestaties (wat is er uitgevoerd) en waar mogelijk ook naar effecten (wat is er bereikt of veranderd in de omgeving?). De evaluatie bevat tevens een prognose 2015 (effecten en prestaties) en ook aanbevelingen om in 2015 te komen tot een nieuw WBP 2016-2021.

In de evaluatie is onder meer het volgende verwoord:

Vooruitkijkend naar het eind van de planperiode (2015) is de verwachting, dat 85% van de WBP-maatregelen dan zijn uitgevoerd (nu reeds ruim 70 %). Qua uitvoering ligt de realisatie van maatregelen dan ook op schema; de maatregelen die achterlopen op schema worden deels de komende jaren alsnog uitgevoerd en deels anders ingevuld, bijvoorbeeld omdat de opgave in de tussentijd is veranderd. Voor zover dit laatste het geval is, is dat via de Kadernota en afzonderlijke adviesnota's in het bestuur vastgesteld. Er is dan ook geen noodzaak om nu te gaan bijsturen, afgezien van de periodieke bijsturing via de Kadernota (zie onder). Ook hoeft het WBP niet tussentijds (partieel) te worden herzien.

Na uitvoering van de WBP-maatregelen ligt er nog een opgave voor elk van de beleidsvelden om tot verbetering van het waterbeheer te komen. We zijn er dus nog niet. Dat wordt ondersteund door de uitkomsten van de watersysteemrapportage waarvan de belangrijkste boodschappen per thema (beleidsveld) zijn overgenomen in het voorliggende document.

Of onze inspanningen ook het gewenste effect oplevert is niet altijd even duidelijk. Dat komt doordat het beoogde effect van een maatregel vaak van meer factoren afhankelijk is, zoals het terugkeren van soorten bij herinrichtingsprojecten. Daardoor is het niet altijd eenduidig vast te stellen of we het doel gaan bereiken. Dit is inherent aan het takenpakket van het waterschap, waarbij primair wordt gestuurd op het realiseren van resultaten die meetbaar en afrekenbaar zijn. Tegelijkertijd vraagt dit ook om een goede effectmonitoring om te bepalen of met de geleverde inspanning ook de gewenste ontwikkeling is bereikt, of wat er nog nodig is om het gewenste effect te bereiken. In het WBP 2016-2021 wordt dit deels ondervangen door de keuze van indicatoren en parameters duidelijk te relateren aan de beleidsdoelen (effecten) die we willen realiseren.

In de evaluatie is met betrekking tot "droge voeten", onder andere, het volgende te lezen:

Aanpak van knelpunten in stedelijk gebied begint op stoom te komen (eind 2014 is de helft van de 60 knelpunten uit 2006 aangepakt). De opgave voor de aanpak van wateroverlast in landelijk gebied wordt in 2013 herberekend. In het huidige WBP is niet de actuele wateroverlast gepresenteerd, maar de verwachte wateroverlast in 2050. De tot nu toe uitgevoerde maatregelen richten zich vooralsnog op de huidige knelpunten, totdat de herberekeningen gereed zijn. Als het waterschap ondertussen overlast aanpakt dan gebeurt dat klimaatbestendig.

Effecten:

- Op basis van de jaren 2010 en 2011 blijkt peilonderschrijding in de onderzochte gebieden vaker voor te komen dan peiloverschrijding. Hierdoor is er sprake van een zekere buffer in het peilbeheer, welke wordt gehanteerd / nodig wordt geacht om plotselinge peilstijgingen te kunnen opvangen.
- Het opvangen van extreme neerslag blijkt in drie van de vier onderzochte bemalingseenheden goed mogelijk, en heeft over een periode van 10 jaar tussen de 1 en 4 keer tot een waterstand geleid die buiten de beheersmarge uit het peilbesluit valt.
- Over dezelfde periode heeft extreme neerslag in de vrij afwaterende gebieden op de onderzochte locaties maximaal drie keer tot een waterstand geleid waarbij opschaling in de calamiteitenorganisatie fase 3 nodig bleek.

Prognose 2015:

- Voor stedelijke en landelijke wateroverlast is de verwachting dat eind 2015 het merendeel van de urgente NBW-knelpunten is aangepakt, maar nog niet alle (zoals al verwoord in Kadernota 2014-2024);
- Voor wateroverlast in het landelijk gebied wordt een meer specifieke prognose gemaakt als bekend is wat de actualisatiestudie voor resultaten laat zien (eind 2013 – begin 2014). Deze prognose wordt dan in de Kadernota 2015-2025 verwerkt.

15. BIJLAGE 11: AANPASSING NORMERING WATEROVERLAST

In het DB-stuk 14.ZK0500 / 14.B0172, inzake toetsing regionale wateroverlast 2014, wordt over het aanpassen van de normen voor wateroverlast het volgende gesteld:

Conform het Nationaal Bestuursakkoord Water en de Waterwet worden de normen voor wateroverlast (voorheen werknormen NBW) vastgelegd in de provinciale waterverordening. Zo ook in Brabant. Daarbij zijn de NBW-afspraken vertrekpunt, maar daar kan lokaal van afgeweken worden.

In 2009 hebben de waterschappen gebieden aangegeven, waar een afwijkende norm in de rede ligt, die de provincie toen heeft overgenomen. Rondom 's-Hertogenbosch hogere normen dan gebruikelijk (vanwege nog oudere bestuurlijke afspraken) en op verschillende plekken in Noord-Brabant lagere normen. Dat zijn gebieden, niet zijnde beekdalen of EHS (want daar geldt conform NBW al geen vaste norm), waar de situatie zodanig is dat een NBW-norm daar nooit bereikt kan worden, of slechts tegen zeer onevenredige inspanningen die niet reëel zijn. In de praktijk gaat het dan meestal om lage plekken in het landschap waardoor die van nature heel gevoelig zijn voor wateroverlast, en waar in de loop der tijd een grondgebruik is ontstaan die daar eigenlijk niet past. Ten aanzien van gebieden waarvan op basis van de uitgevoerde toetsing duidelijk is dat de norm, ook op termijn, niet gehaald kan worden zijn er twee manieren om daarmee om te gaan:

1. Gemotiveerd besluiten geen maatregelen te gaan nemen om de normen te gaan halen. Dit wordt vervolgens over 6 jaar bij de volgende toetsing weer herhaald.
2. De provincie gemotiveerd adviseren om de norm in de provinciale verordening te verlagen.

De onderbouwing om een keuze te maken is nu beter en betrouwbaarder dan bij de vorige toetsing.

Bij de vorige toetsing in 2009 was dezelfde vraag aan de orde. Toen is de bestuurlijke afweging gemaakt om op dat moment nog zeer terughoudend te zijn in het adviseren van een lagere norm. Er was vaak nog onvoldoende informatie en ervaring om een goed doordacht besluit te nemen en de bestuurlijke context gaf daar toen ook aanleiding toe. Daarom is in 2009 de bestuurlijke afweging gemaakt om op dat moment slechts enkele onomstreden gebieden aan te melden en de looptijd van het WBP te benutten om meer inzicht te vergaren. Evenmin is er toen een nadere gebiedsafweging gemaakt in het WBP, ook daarvoor werd de looptijd van het WBP benut.

Met de huidige toetsing wateroverlast is het wel mogelijk om gemotiveerd een afweging te maken in het WBP of om gebieden aan de provincie voor te dragen voor een lagere norm.

Het waterschap wordt beoordeeld op basis van de normen, ook als deze niet gehaald kunnen worden.

Het waterschap is gehouden om adequaat waterbeheer uit te voeren. Specifiek voor wat betreft wateroverlast omdat waterlopen buiten hun oevers treden, wordt dat gemeten met de 'NBW-normen' zoals deze in de provinciale verordening staan. De provincie beoordeelt aan de hand daarvan of het waterschap het beheer goed uitvoert. Burgers gebruiken deze normen om het waterschap aansprakelijk te stellen bij wateroverlast, ook al zijn de normen daar juridisch niet

voor bedoeld. Dit maakt dat het waterschap voor beide opties met een goede motivatie moet komen hoe ze met die normen omgaat in gebieden waarvan bekend is dat de norm niet gehaald gaat worden. Bij het maken van een keuze tussen beide opties speelt 'aansprakelijkheid' een belangrijke rol. Als de normen aangepast worden is meteen duidelijk dat het waterschap niet meer gehouden is om strikt aan de NBW-norm te voldoen. Overigens geldt dan nog wel de verplichting om de wateroverlast niet verder te laten verslechteren. Als de normen niet aangepast worden, moet het waterschap iedere zes jaar opnieuw uitgebreid motiveren waarom de normen niet haalbaar zijn en waarom er de komende planperiode geen maatregelen genomen worden om de normen te gaan halen. Het waterschap zal steeds verweten worden het systeem niet 'op orde te hebben' conform het NBW. Daarnaast kan het waterschap steeds aansprakelijk gesteld worden voor schade. Wat overigens niet wil zeggen dat het waterschap altijd meteen een schadevergoeding moet uitkeren. Dat ligt juridisch ingewikkelder.

Het imago van het waterschap

Een keuze tussen beide opties heeft consequenties voor het imago van het waterschap. Normverlaging ligt gevoelig omdat dit het beeld kan wekken dat het waterschap probeert onder de taak 'wateroverlast beperken' uit te komen. De norm overeind houden als ijkpunt, maar duidelijk motiveren waar en waarom de normen niet gehaald kunnen worden, komt eerlijker en zorgvuldiger over. Dat neemt niet weg dat ook dat verkeerd opgevat kan worden. Dat kan namelijk de indruk wekken dat het waterschap bewust de norm op sommige plaatsen naast zich neer legt.

De provincie adviseren om voor meer gebieden een lagere norm vast te stellen ligt op zich in lijn met eerdere besluitvorming van het waterschap.

Bij de bestuurlijke besluitvorming in 2009 is overwogen dat er in 2015 een nieuw moment voor het voordragen van gebieden met een lagere norm zou komen en is daarop gekoerst.

16. BIJLAGE 12: REACTIE VAN PROVINCIE OP DE BRIEF VAN WBD

Het dagelijks bestuur van waterschap Brabantse Delta
Postbus 5520
4801 DZ BREDA

Onderwerp

Verslag waterstaatkundige toestand regionale wateren

Datum

13 februari 2015

Geacht bestuur

Op 1 juli 2014 ontvingen wij van u het Verslag waterstaatkundige toestand regionale wateren. Het verslag vloeit voort uit de Verordening water Noord-Brabant en is vooral bedoeld om inzicht te geven in de mate waarin het onder uw beheer vallende regionale watersysteem voldoet aan de in de verordening opgenomen normen voor wateroverlast. Verder hebben wij u verzocht om in het verslag aandacht te schenken aan de wijze waarop u invulling geeft aan beheer en onderhoud en de calamiteitenorganisatie.

Verslag

Uit het door u uitgevoerde onderzoek komt naar voren dat ten opzichte van een eerdere toetsing het systeem voor een groter deel van uw beheergebied aan de gestelde normen voldoet. U constateert dat het systeem nu grotendeels aan de normen voldoet. Tevens blijkt uit uw onderzoek dat er een restopgave is die voor een deel mogelijk moeilijk of niet terug is te dringen, omdat de kosten van eventuele maatregelen niet in verhouding staan tot de baten. De verdere aanpak werkt u verder uit binnen de gebiedsprocessen in het kader van het nieuwe WBP. Wij spreken onze waardering uit voor de bereikte resultaten en het uitgevoerde onderzoek en stemmen in met het door u ingediende verslag.

Aanpassen reserveringsgebieden waterberging

Uw voorstel om de begrenzing van reserveringsgebieden waterberging te actualiseren zullen wij binnenkort betrekken bij de actualisatie van de Verordening ruimte 2014. Vooruitlopend op verdere aanpassingen bij de andere waterschappen en de integrale vernieuwing van de verordening ten gevolge van de invoering van de Omgevingswet, achten wij het niet opportuun om de terminologie van deze aanduiding nu aan te passen.

Aanpassing normen wateroverlast

Op basis van het uitgevoerde onderzoek komt u tot de conclusie dat meer gebieden in aanmerking komen voor een lagere norm. Dit betreft locaties waar inundaties alleen met buitensporige inspanningen zijn te voorkomen. Wij zijn voornemens om deze voorstellen te betrekken bij een eerstvolgende herziening van de Verordening water Noord-Brabant.

Vervolg

Wij hebben met u en de andere twee betrokken waterschappen gesproken over het vervolg op deze analyse. Overeen gekomen is dat ieder waterschap in 2016 een voortgangsrapportage aan ons college voorlegt en over 6 jaar een nieuwe toetsing uitvoert ten behoeve van het dan op te stellen WBP. In het verlengde daarvan zien wij een volgend verslag over de waterstaatkundige

toestand graag in 2019 tegemoet. Wij zullen voorafgaand aan het opstellen van de voortgangsrapportage, respectievelijk het verslag, met u nadere afspraken maken over de wijze van rapporteren.

Wij wensen u veel succes toe met uw verdere inspanningen om het watersysteem op orde te brengen en te behouden.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant

17. BIJLAGE 13: STATENMEDEDELING

Onderwerp

Waterstaatkundige toestand regionale wateren
Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Datum

27 januari 2015

Kennisnemen van

De waterstaatkundige toestand van de regionale wateren

Aanleiding

In de Verordening water Noord-Brabant (vastgesteld in 2009) is voor de waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel de verplichting opgenomen om periodiek verslag uit te brengen over de waterstaatkundige toestand van de regionale wateren. De waterschappen hebben de verslagen medio 2014 voor de eerste keer uitgebracht. Voor het waterschap Rivierenland is een afzonderlijke interprovinciale verordening van toepassing. Wij overleggen nog met de andere provincies en het waterschap over het indienen van een dergelijk verslag door dit waterschap.

Bevoegdheid

Provinciale Staten zijn bevoegd tot het stellen van normen met betrekking tot het voorkomen van wateroverlast. Deze zijn vastgelegd in de Verordening water. Gedeputeerde Staten beoordelen het periodiek door de waterschappen uit te brengen verslag over de waterstaatkundige toestand van de regionale wateren. Gedeputeerde Staten stellen in overleg met het waterschapsbestuur het tijdstip van rapporteren vast.

Kernboodschap

1. De regionale watersystemen voldoen in belangrijke mate aan de normen voor wateroverlast.

De waterschappen hebben op basis van een systeemtoetsing beoordeeld in hoeverre het regionale watersysteem (situatie van eind 2013) voldoet aan de in de verordening opgenomen normen voor wateroverlast. Met de maatregelen die de waterschappen de afgelopen jaren hebben getroffen, is een flinke vooruitgang geboekt. Het systeem voldoet nu in belangrijke mate aan de normen. Brabantbreed voldoet ca. 1 % van het grondgebied (ca. 3200 ha) nog niet aan deze eisen.

2. De waterschappen onderzoeken aanvullende maatregelen

Voor de restopgaven zijn ofwel al maatregelen voorzien ofwel onderzoeken de waterschappen de komende jaren mogelijke maatregelen. Zij wijzen er op dat het niet op voorhand zeker is dat uiteindelijk overal aan de opgave kan worden voldaan. Op sommige locaties zal dit niet mogelijk zijn omdat de benodigde investeringen niet in verhouding staan tot de na te streven doelen. In die gevallen zal het waterschap een voorstel doen om de verordening hierop aan te passen (zie ook hierna onder punt 3).

Wij hebben met de waterschappen afgesproken dat zij in 2016 een voortgangsrapportage indienen. Die rapportage is bedoeld om - op basis van het dan door het waterschapsbestuur vastgestelde WBP - een meer concreet inzicht te geven in de haalbaarheid en de verdere aanpak van de restopgave.

In 2018/2019 vindt een nieuwe integrale toetsing plaats die als basis zal dienen voor het tweede verslag over de waterstaatkundige toestand van de regionale wateren.

Overigens hoeft het feit dat het systeem grotendeels aan de normen voldoet niet altijd en overal te betekenen dat er geen sprake kan zijn van wateroverlast. De afgelopen jaren is lokaal vanwege extreme (boven maatgevende) weersomstandigheden wateroverlast opgetreden. Dat kan ook samenhangen met de periode waarin dat optreedt en/of de samenhang met de waterafvoer via het riool. De waterschappen analyseren - veelal samen met de gemeenten - dergelijke situaties om na te gaan of aanpassingen van het systeem wenselijk zijn.

3. De waterschappen stellen aanpassingen van provinciale verordeningen voor.

De waterschappen Aa en Maas en Brabantse Delta hebben concrete voorstellen gedaan voor (lokale) aanpassingen van de verbeelding van de Verordening ruimte (reserveringsgebieden). Deze voorstellen betrekken wij bij de jaarlijkse actualisatie van de Verordening ruimte 2014. De voorstellen over de normering voor wateroverlast komen aan bod bij de eerstkomende herziening van de Verordening water. Het waterschap de Dommel zal bij de voortgangsrapportage van 2016 ingaan op eventuele aanpassingen. Ook de beide andere waterschappen zullen dan waar nodig nadere voorstellen doen.

Consequenties

1. Er is behoudens de voorgestelde aanpassingen geen aanleiding tot herziening van het normeringsstelsel in de Verordening water en/of nadere afspraken terzake met de waterschappen. Er is sprake van een positief beeld van het beoogde doelbereik. De waterschappen zijn alert op de restopgave en onderzoeken eventuele aanvullende maatregelen.

Vervolg

De aanpassing van de Verordening ruimte vindt plaats bij de jaarlijkse actualisering door Gedeputeerde Staten. Provinciale Staten ontvangen te zijner tijd de voorstellen voor aanpassingen van de Verordening water (nader af te stemmen op de ontwikkeling van het Provinciaal Milieu- en Waterplan). Indien de voortgangsrapportages die wij in 2016 ontvangen daar aanleiding toe geven, worden Provinciale Staten hierover geïnformeerd.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,
de voorzitter de secretaris
prof. dr. W.B.H.J. van de Donk mw. ir. A.M. Burger
Auteur: J.W. Sonnevijlle, jsonnevijlle@brabant.nl, (073) 680 80 91
Cluster Natuur en Milieu/Afdeling Advies en Specialisme A

18. BIJLAGE 14: SAILLANTE ITEMS IN HET NIEUWE WBP

Het gebied kent zijn beperkingen. De bodem en het watersysteem zijn voor een belangrijk deel bepalend voor wat er wel en niet mogelijk is qua grondgebruik. De kaart risicogebieden maakt transparant hoe het watersysteem functioneert. Zo kunnen ondernemers en burgers zelf bepalen welke risico's ze aanvaardbaar vinden en welke voorzorgsmaatregelen ze zelf kunnen nemen om hiermee om te gaan. Ze hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid. Op de kaart 1 'Risicogebieden' staat o.a. het volgende risico weergegeven:

- Wateroverlast: er staan gebieden weergegeven die gevoelig zijn voor overstroming vanuit het oppervlaktewater.

Wateroverlast wordt door iedereen verschillend ervaren. Het kan ook verschillende oorzaken hebben. Gelet op de huidige klimaatontwikkelingen wordt 'af en toe water op straat' niet als overlast beschouwd. We spreken over verwijtbare klachten bij schade door te hoge of te lage waterstanden van het oppervlaktewater, die a.) niet overeenkomen met de gemaakte afspraken of b.) niet passen bij wat van het waterschap mag worden verwacht, als het gaat om inrichting, beheer en onderhoud van het watersysteem.

Afspraken over peilbeheer

Het waterschap heeft voor het dagelijks peilbeheer in peilbeheerste gebieden afspraken vastgelegd in peilbesluiten. Alle peilbesluiten zijn in 2014 actueel. Indien nodig worden peilbesluiten in de planperiode opnieuw geactualiseerd door veranderde wensen in het peilbeheer. Voor wat betreft de risico's op wateroverlast is het watersysteem al goed op orde (94%), gelet op het huidige klimaat. Voor graslanden voldoet de inrichting van het watersysteem al aan de afspraken uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) van 2011 (zie kader NBW-actueel). Voor een aantal gebieden is het niet kosteneffectief om de kans op schade door wateroverlast te beperken conform de landelijke afspraken. Daarvoor worden in de planperiode specifieke afspraken gemaakt met belanghebbenden. Ook blijkt de norm niet overal haalbaar te zijn. Het waterschap heeft de provincie gevraagd om deze gebieden, van oudsher vaak natte plekken, in de Verordening Water aan te merken als gebied waarvoor geen norm geldt, net als de beekdalen. In een beperkt deel van het gebied, zoals de beekdalen en historische natte plekken, geldt er geen provinciale norm. In die gebieden mag de wateroverlast niet verslechteren. Deze gebieden zullen in de toekomst niet aan de reguliere normering gaan voldoen, maar dat betekent niet dat de inundatiefrequentie door klimaatverandering mag toenemen (met uitzondering van de waterbergingsgebieden). Hier blijft het uitgangspunt uit het vorige WBP van kracht: het grondgebruik van 2008 wordt gerespecteerd. In het beekdal van de Aa of Weerijds bijvoorbeeld, bestaat bij kapitaalintensieve teelten de kans op grote schade. In overleg met de bedrijven zal het waterschap zich daarom blijven inzetten voor de optimalisatie van het systeem. Denk daarbij aan kosteneffectieve maatregelen en een langetermijnvisie voor verschuivingen in grondgebruik. De betreffende ondernemer of burger is zelf verantwoordelijk voor schade door wateroverlast, als deze ontstaat bij het overgaan op gevoeliger of kapitaalintensiever grondgebruik (na 2008).

Voor de stedelijke wateropgave zijn de grootste risico's verminderd dankzij de uitvoering diverse maatregelen. In de komende planperiode worden de overige knelpunten aangepakt.

Integrale planvorming

In de vorige planperiode is de integrale uitvoering van maatregelen opgepakt op basis van de uitgevoerde integrale gebiedsanalyses. Inmiddels is de basis van die analyses vernieuwd: er zijn nieuwe modelberekeningen uitgevoerd voor de toetsing van regionale wateroverlast en voor het nieuwe beregeningsbeleid uit grondwater. Ook is er voortgang geboekt met de uitvoering van inrichtingsmaatregelen voor natuurontwikkeling. In de praktijk wordt het uitvoeringswerk soms nog sectoraal opgepakt. Zo wordt er bij het herstel van natte natuurepels bijvoorbeeld niet gekeken hoe het peilbeheer in het gehele deelstroomgebied beter kan. Die behoefte aan een meer integrale gebiedsaanpak leeft zowel bij het waterschap als bij de gebiedspartners.

Het waterschap wil daarom watergebiedsplannen samen met gebiedspartners gaan opstellen. Omdat dit niet voor alle gebieden tegelijk zal lukken, is er een prioritering gemaakt op basis van de grootte van de maatschappelijke risico's per thema. Ook is gekeken waar ontwikkelkansen voor een duurzamere leefomgeving liggen. Vooruitlopend op dit WBP zal het waterschap in 2015 al starten met een eerste gebied om ervaring op te doen met deze nieuwe werkwijze. Het w voorziet dat een watergebiedsplan de volgende onderdelen bevat:

- Afspraken over maatregelen over het peilbeheer. We zullen peilenplannen voor alle gebieden opstellen (niet alleen een actualisatie voor de peilbeheerste gebieden). De peilenplannen worden voor peilbeheerste gebieden verankerd in de actualisatie van de betreffende peilbesluiten. Met deze afspraken geven we invulling aan:
 - afspraken die gemaakt zijn met de maatschappelijke partners in de Intentieovereenkomst beregenen uit grondwater (d.d. 31 januari 2014).
 - afspraken over het vastleggen van het voorzieningenniveau conform de Deltabeslissing voor zoet watervoorziening en afspraken in het kader van Deltaplan hoge zandgronden.
- Onderbouwing van de doelen die we op het gebied van ecologie verwachten te halen, op basis van de maatregelen die we samen met partners tot en met 2027 zullen gaan uitvoeren. Dit is nodig voor de Europese Kaderrichtlijn Water.
- Kansen voor maatregelen om het systeem robuust te maken, gelet op de klimaatscenario's voor 2050.
- Afspraken over de uitvoering van specifieke maatregelen in het kader van waterveiligheid, wateroverlast, droogte en ecologie (KRW) en combinaties met andere maatschappelijk relevante projecten (wie doet wat en wanneer).

De achtergronden bij deze prioriteiten worden per gebied toegelicht in de bijlage gebied specifieke aandachtspunten. De kaarten met prioriteiten per thema (wateroverlast, peilbeheer, ecologie en waterveiligheid) zijn opgenomen in de kaartbijlage van dit plan.

Monitoring van effecten van maatregelen

Het waterschap meet niet van elke afzonderlijke maatregel de effecten in het watersysteem. Met het routinematige meetnet kunnen trends worden waargenomen die door combinaties van maatregelen worden veroorzaakt. In bepaalde situaties is het nodig om lokale effecten te bepalen. Dat is wanneer:

- er sprake is van een calamiteit met risico's voor het watersysteem of de waterketen;
- er sprake is van wettelijke verplichtingen of afspraken met derden, voor zover deze eenmalig zijn en de periode korter is dan vier jaar (anders wordt de monitoring opgenomen in het routinematige meetnet);
- de meting van de lokale effecten past in de strategie voor de invulling van leerbehoeften;

- het nodig is om de noodzaak en effectiviteit van vervolgmaatregelen in het gebied te bepalen.

Het waterschap meet effecten op (grond)waterstanden, waterkwaliteit en de aquatische ecologie. Ook de meting van grondwaterkwaliteit kan soms noodzakelijk zijn. De meting van doelsoorten in ecologische verbindingzones wordt echter door anderen uitgevoerd. Effecten in het watersysteem zijn meestal pas na enkele jaren te meten, op basis van reeksen meetgegevens. Hoe noodzakelijk vervolgmaatregelen in een bepaald gebied zijn, kan worden bepaald door te beoordelen van een (deel van dat) gebied voldoet aan de gestelde functionele eisen. Daarbij wordt gelet op de vastgestelde doelen voor dat gebied.

Op basis van een veldbezoek wordt bekeken of er nog knelpunten zijn die kunnen worden opgelost met inrichtingsmaatregelen of een gewijzigd terreinbeheer of onderhoudsregime. In de bijlage met gebiedspecifieke aandachtspunten zijn trajecten benoemd, waarbij een evaluatie van uitgevoerde maatregelen wenselijk is. Het waterschap zal samen met partners een optimale werkwijze ontwikkelen om samen een dergelijke evaluatie vorm te geven.

19. BIJLAGE 15: VOORBEELD VAN PROJECTEVALUATIE

Evaluatie van projectdoelstellingen project 180

Projectnaam en nummer:	08 Chaamse beken		
Activiteitsnaam en nummer:	180 Ulicoten Noord		
Projectdoelen			
Beschrijving van de mate van realisatie van project doelen			
<p>Binnen de Landinrichting Baarle-Nassau zijn percelen toebedeeld aan "de natuur". Het waterschap is akkoord gegaan met het verzoek van de Landinrichtings Commissie om voor de inrichting de rol van opdrachtgever op zich te nemen.</p> <p>Deze evaluatie betreft het Project: "Ulicoten-Noord". Dit is het derde project dat onder deze afspraak is gerealiseerd.</p>			
Mate van realisatie van projectdoelen			
Oorspronkelijke doelen	doelen	realisatie	Afwijking (%)
waterberging	7 ha	7 ha	0%
beekherstel	5,2 km	4,7 km	-10%
Herstel natte natuurparel	15 ha	0 ha	-100%
Verdrogingsbestrijding (inrichting EHS)	161 ha	143 ha	-11%
EVZ (waterschap)	4,4 km	4,4 km	0%
Landschap, cultuurhistorie & archeologie	161 ha	161 ha	0%
Toelichting			
<p>De EHS-gronden (15 ha) voor de natte natuurparel heeft de landinrichtingscommissie niet vrij kunnen maken. Als gevolg daarvan heeft er geen herstel van de natte natuurparel kunnen plaatsvinden, is het areaal verdrogingsbestrijding minder dan oorspronkelijk bedoeld en heeft beekherstel over een lengte van 500 meter niet kunnen plaatsvinden.</p>			
Kosten			
Verstrekt krediet	Werkelijke kosten	Afwijking (absoluut)	Afwijking (%)
€ 1.900.000,-	€ 1.868.000,-	€ 32.000,-	2% voordeel
Toelichting			
<p>De daadwerkelijke kosten zijn lager dan geraamd, voornaamste reden is het aanbestedingsvoordeel.</p>			
Subsidie/Bijdragen			
Begroot	Beschikt	Afwijking (absoluut)	Afwijking (%)
€ 1.330.000,-	€ 1.525.000,-*	€ 195.000,-	15% voordeel
Toelichting			
<p>*) Dit bedrag is opgebouwd uit:</p>			

Rijksbijdrage en provinciale subsidie (ILG): € 803.000,- Rijksbijdrage via DLG (grondaankoop, waterberging, inrichting EHS en EVZ); € 460.000,- Verrekening werkzaamheden met DLG (Kavelaanvaardingsbestek): € 42.000,- gemeente Alphen: bijdrage fietspad € 87.000,- Rijk opruimen explosieven : € 56.000,- Rijk bestrijding wateroverlast: € 77.000,-		
Planning		
Geplande datum in bedrijf	Werkelijke datum in bedrijf	Afwijking (absoluut)
27-03-2009	01-01-2010	9 maanden
Toelichting		
Planning is vertraagd door inspraakprocedure op het inrichtingsplan		

Evaluatie van de organisatie en het gevolgde proces

- Teamsamenstelling

Waterschap: afdeling Ontwerp&Realisatie, regio Midden, Natuurmonumenten, DLG, landbouwfractie Landinrichtings-commissie, Provincie Noord-Brabant, Gemeente Alphen-Chaam, natuurvereniging Mark&Leij, adviesbureau Arcadis.

- Samenwerking met derde partijen

De samenwerking met alle bij dit project betrokken partijen is uitstekend verlopen.

- Samenwerking met de omgeving (belanghebbenden)

Op 27 februari 2008 en 10 april 2008 is het conceptontwerpplan ter inzage gelegd. Om belangstellenden te informeren is er op 5 maart 2008 een informatieavond gehouden. In totaal zijn er 3 reacties op het concept inrichtingsplan ontvangen. Deze hadden geen aanpassing van de voorgenomen inrichting tot gevolg. Een aantal van de ingebrachte reacties betrof lokale knelpunten waterbeheer die tijdens uitvoering konden worden opgelost.

- Communicatie

Over het project is in de schrijvende pers bericht; in meerdere afleveringen van de Nieuwsbrief van de Landinrichting Baarle-Nassau is erover geschreven; het project kende een projectbord; van het werk worden tot 2011 per jaargetijde luchtfoto's gemaakt die bij voorlichting en onderzoek worden ingezet; in het blad van de natuurvereniging Mark&Leij is over het werk bericht; vóór uitvoering zijn twee voorlichtingsavonden gehouden (een i.k.v. inspraak en een over de landinrichting in het algemeen)

- Vergunningen en ontheffingsaanvragen

Geen bijzonderheden.

- Aanbesteding

De initiële planning voorzag een aanvang van de werkzaamheden eind 2008. Die planning werd beïnvloed door de inspraakprocedure op het concept inrichtingsplan. Vaststelling daarvan vond plaats op 25 juni 2008. Het uiteindelijke bestek is daardoor op onderdelen inhoudelijk gewijzigd.

Het werk kon daardoor pas worden aanbesteed op 29 januari 2009 waarbij 9 inschrijvingen werden ontvangen. Op 2 maart 2009 is het werk gegund aan de aannemercombinatie J. vd Brand en H. Verlouw.

Het bestek is bijna volledig conform planning uitgevoerd en opgeleverd op 12 november 2009. Onderhoudstermijn loopt af in november 2010.

- Grondverwerving

Alle gronden waar werkzaamheden werden uitgevoerd waren in het kader van deze landinrichting aan de terreinbeheerder toebedeeld en dus beschikbaar vóór aanvang van het werk.

- Overig

De projectgroep die ook inrichtingsplannen Castelré, Chaamse beken 1 en Ulicoten Noord heeft uitgewerkt, heeft voor alle opvolgende inrichtingsplannen binnen deze landinrichting in gezamenlijkheid het voorbereidende en afstemmende werk voortgezet. De ervaringen van eerdere projecten zijn bij uitwerking van de volgende projecten benut om het ontwerpproces verder te optimaliseren.

De IGA waarbinnen het plangebied van dit project Ulicoten Noord valt was ten tijde van het bestekschrijven afgerond. Inzichten uit de IGA zijn waar mogelijk gerealiseerd.

Vastgesteld door

Opgesteld door

Financiële toets

A. Meuleman
Opdrachtgever

P. Janssen
Projectleider

W. Prinse
Medewerker FEZ

20. BIJLAGE 16: STEDELIJKE WATEROPGAVE FASE 1 (IP6334)

Probleemstelling:

In 2003 hebben de bij het waterbeheer betrokken overheden zich geconformeerd aan het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW). Een belangrijk artikel (4) uit dit bestuursakkoord betreft de stedelijke wateropgave die een gezamenlijke opgave is voor de gemeente en het waterschap. In het betreffende artikel is aangegeven dat gemeente en waterschap jaarlijks een gemeentelijk waterplan opstellen, dat minimaal ingaat op de thema's grondwater, oppervlaktewater en riolering. Door verschillende redenen liep de totstandkoming van de stedelijke waterplannen bij een groot aantal gemeenten vertraging op, waardoor de beoogde planning niet kon worden gehaald. Om toch tijdig een inschatting te kunnen maken van de kosten voor de stedelijke wateropgave heeft het waterschap het initiatief genomen voor zogenaamde quick-scans per gemeente. Deze quick-scans zijn in het begin van de zomer uitgevoerd en hebben een grove inschatting gegeven van de kosten per gemeente en de totaalkosten. De resultaten zijn weergegeven in de AB nota "Totaalsom Stedelijke Wateropgave", die op 4 oktober 2006 door het AB is goedgekeurd. Het kostenoverzicht bevat naast maatregelen die reeds in bestaande begrotingen van gemeente en waterschap zijn opgenomen ook nieuwe maatregelen die noodzakelijk zijn om problemen ten aanzien van grondwater, oppervlaktewater en riolering op te lossen. Hoewel volgens NBW het watersysteem pas in 2015 op orde hoeft te zijn, zullen de maatregelen vanaf 2008 uitgevoerd gaan worden. Het gezamenlijk uitvoeren van maatregelen betekent dat de begrotingen en plannen van het waterschap en de gemeenten zoveel mogelijk op elkaar moeten worden afgestemd. Dit geldt voor 21 gemeenten.

Oplossingsrichting:

De quick-scans uit de zomer van 2006 hebben een grof beeld gegeven van de maatregelen die noodzakelijk zijn om het watersysteem in 2015 op orde te hebben. Momenteel (eind 2006-begin 2007) worden de beoogde waterplannen (notities stedelijke of gemeentelijke wateropgave) afgerond en worden de maatregelen concreter. Om gezamenlijk met de gemeente de maatregelen daadwerkelijk uit te kunnen voeren, dienen gelden te worden gereserveerd. De begrotingen uit de quick-scans kunnen hiervoor goed worden gebruikt. Bij de quick-scans is per maatregel een zogenaamde minimale en maximale variant uitgewerkt. Inmiddels (jan 2009) zijn de quick scans in detail bekeken en aangescherpt. Hieruit volgt een lijst met concrete projecten voor de jaren 2009 en 2010 met de bijbehorende kosten. Hiervoor is een UVK van 1,5 milj. beschikbaar.

21. BIJLAGE 17: KNELPUNTEN VOLGENS HET ONTWERP WBP

Het ontwerpplan WBP is voorzien van een aantal bijlagen en kaarten waaruit de stand van zaken met betrekking tot de wateropgave blijkt. De kaarten die betrekking hebben op deze stand van zaken, zijn:

Kaart 1: Risicogebieden

Op deze kaart zijn de gebieden aangegeven waar risico's optreden met betrekking tot zout/brakke kwel, droogte (waterschaarste) en wateroverlast. Op deze kaart zijn alle gebieden die gevoelig zijn voor waterlast blauw ingekleurd.

Kaart 14: Prioriteiten risico's op wateroverlast

Op deze kaart zijn de gebieden aangegeven waar de focus ligt op reductie van potentiële kans op schade (rood omcirkeld) en focus op reductie van het gebied met kans op inundatie volgens Provinciale normen (zwart omcirkeld).

De rood omcirkelde gebieden betreffen gedeelten van de volgende deelstroomgebieden:

- Molenbeek (gem. Roosendaal)
- Hoevende Beemden (gem. Halderberge)
- Aa of Weerijds (gem. Zundert)
- Mark-Vliet (gem. Breda)
- Oosterhout/Waalwijk (Langstraat)

De zwart omcirkelde gebieden betreffen gedeelten van de volgende deelstroomgebieden:

- Molenbeek (gem. Roosendaal)
- Hoevense Beemden (gem. Halderberge)
- Turfvaart/Bijloop (gem. Rucphen/Zundert)
- Rooskensdonk/Hoge Vught (gem. Oosterhout/Dongen)
- Gat van den Ham (gem. Geertruidenberg)

In bijlage 5 van het ontwerpplan zijn de "gebiedsspecifieke aandachtspunten" vermeld. In deze bijlage wordt ingegaan op de vraag hoe het gesteld is met risico's op het vlak van Veiligheid, Wateroverlast, GGOR Waterkwaliteit. Deze risico's worden uitgedrukt in de termen "hoog", "matig" en "laag". Daar waar de risico's hoog zijn worden de aandachtspunten vermeld. Voor wat betreft de risico's met betrekking tot de wateroverlast, gaat het dan om het volgende:

wateroverlast aandachtspunten

1	Aa en Weerijs	hoog	Het beekdal van de Aa of Weerijs is niet genormeerd voor wateroverlast. Gelet op de hoge potentiële schaderisico's wil het waterschap het gebied optimaliseren. Tevens zijn er compenserende maatregelen nodig om het verruimen van het beregeningsgebied mogelijk te maken. De uitwerking via een watergebiedsplan is hiervoor het aangewezen instrument, waarbij ook het stroomgebied van de Turfvaart/Bijloop wordt betrokken.
8	Hoevense Beemden	hoog	Er is sprake van hardnekkige wateroverlast in en rondom Oudenbosch en in de laaggelegen delen van het gebied. Deels zijn al eerder maatregelen genomen vanuit aanpak knelpunten stedelijke wateroverlast. Om verder te komen is een integrale benadering gewenst. De combinatiemogelijkheden met een van de andere thematische opgaven (veiligheid, waterkwaliteit of droogte) lijken echter beperkt. In de komende planperiode zoekt het waterschap dan ook naar maatwerkoplossingen.
13	Molenbeek	hoog	Wateroverlast vanuit het regionaal systeem kan optreden langs de Molenbeek, Eldersche Turfvaart en ten noorden van Roosendaal. Via de uitwerking GGOR gaat het waterschap maatregelen uitwerken die hierop zijn ingericht. Het tegengaan van wateroverlast in de stad Roosendaal heeft hier wel raakvlakken mee, maar kent een eigen (waterketen-)benadering.
14	Molenleij	hoog	De belangrijkste prioriteit is de aanpak van wateroverlast in het gebied: de overgangszone naar het stedelijk gebied Breda, met name rondom Bavel
17	Oosterhout-Waalwijk	hoog	Wateroverlast kan met name optreden rondom Oosterhout en in de Langstraat. Bij de uitwerking van maatregelen voor het N2000-gebied Langstraat houden we hier rekening mee. Bij het voorkomen van wateroverlast kijken we ook naar grondwateronttrekkingen, bijvoorbeeld drinkwaterproductie.
20	Rooskensdonk-Hoge Vucht	hoog	De belangrijkste prioriteit is de aanpak van wateroverlast in het gebied. De stad Breda ligt ook binnen het gebied, maar de aanpak van de stedelijke wateropgave kent hoofdzakelijk een eigen spoor. Gemeente Breda is zich aan het oriënteren op een klimaatbestendige watervisie voor het binnenstedelijke gebied; het waterschap wil daar samen in optrekken.
22	Turfvaart-Bijloop	hoog	geen nadere informatie

22 . Bijlage 18: Bestuurlijke reactie

Rekenkamercommissie Waterschap Brabantse
Delta
mr. C.M. de Graaf, voorzitter
Postbus 5520
4801 DZ BREDA

Uw schrijven van : 13 oktober 2015
Uw kenmerk : 15AOUT0169
Zaaknummer : 15.ZK09774
Ons kenmerk : 15UT010113
Barcode :
Behandeld door : de heer P. de Rooij/A. Merks
Doorkiesnummer : 076 564 10 62
Datum : 27 november 2015
Verzenddatum :

30 NOV. 2015

Onderwerp: bestuurlijke reactie eindrapport Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)

Geachte rekenkamercommissie,

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van uw rapport Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW). Hierbij treft u onze bestuurlijke reactie aan.

Gelet ook op de totstandkoming van dit rapport is onze algemene indruk dat het eindrapport een goed en nuttig rapport is. Een paar kleine dingen zouden naar de mening van het dagelijks bestuur nét wat duidelijker opgeschreven kunnen worden, omdat deze mogelijk nog tot vragen zouden kunnen leiden. In die zin is het jammer dat er geen gelegenheid meer was voor een technisch-inhoudelijke reactie. Voor de volledigheid zijn de technisch-inhoudelijke opmerkingen in een bijlage bij deze brief opgenomen.

Hieronder gaan wij in op de drie aanbevelingen van de onderzoekers.

Aanbevelingen van de gemeenten

Het dagelijks bestuur herkent een aantal van deze verbeterpunten voor de ambtelijke organisatie die zijn aangegeven door de gemeenten. De rekenkamer benoemt specifiek de volgende aanbevelingen van gemeenten:

a. Kijk met een breder perspectief naar processen en projecten.

In het bestuursakkoord van het waterschap "Onze koers" vormt participatie een van de belangrijke pijlers. Dit vraagt een bredere blik van het waterschap en van de individuele medewerkers op zijn of haar omgeving. Het dagelijks bestuur werkt op dit moment aan de uitwerking van deze pijler.

b. Denk mee in oplossingen streef niet alleen naar een juiste vergunningenprocedure.

Volgens het dagelijks bestuur dient vergunningverlening plaats te vinden binnen de grenzen van beleid, wet- en regelgeving. In de recent geoptimaliseerde procedure van vergunningverlening wordt bij aanvraag van een vergunning direct gekeken of alle informatie beschikbaar is en of vergunningverlening in principe mogelijk is. Hierbij worden de beheerders en beleidsmedewerkers van het waterschap betrokken. Op het moment dat de benodigde informatie tekort schiet, nemen de medewerkers van het waterschap contact op met de aanvrager om te kijken welke mogelijkheden er wél zijn zodat deze de aanvraag kan aanpassen. Bij grootschalige trajecten is het waterschap ook actief in de planvorming van derden om aan de voorkant mee te denken. Voorts wordt bij potentiële aanvragers benadrukt hun vergunningaanvragen zo vroeg mogelijk in te dienen om de voortgang van hun project niet te schaden.

c. Spreek met één mond, wees flexibeler en heb aandacht voor het op peil houden van kennis en kunde.
Het dagelijks bestuur heeft op dit punt al actie ondernomen door terugdringing van de inhuur en versterking van de vaste formatie bij de uitvoering van projecten. Het dagelijks bestuur heeft daarbij tevens uitgesproken dat de omgevingsmanager, het aanspreekpunt voor gemeenten, bij voorkeur en indien mogelijk in de vaste formatie moet worden gezocht. Tevens is de interne afstemming tussen de omgevingsmanagers, de beheerders en de planadviseurs van het waterschap verbeterd. Op deze wijze meent het dagelijks bestuur tegemoet te komen aan de aanbevelingen van de gemeenten op het gebied van kennis, kunde en communicatie.

d. Maak tijdig goede afspraken over beheer en de kosten daarvan.
Het dagelijks bestuur onderschrijft de wens om concrete afspraken over beheer en onderhoud vooraf vast te stellen. Om deze reden wordt aan de voorkant in samenwerkingsovereenkomsten met partners de kostenverdeling over realisatie, beheer en onderhoud vastgelegd. Deze verdeling wordt verder uitgewerkt in de projectplannen. Na bestuurlijke goedkeuring vindt realisatie van de projectplannen plaats. Via deze werkwijze is de wens van gemeenten geborgd.

e. Zorg ervoor dat middelen worden vrijgemaakt voor ad hoc situaties.
Het dagelijks bestuur is van mening dat er altijd de mogelijkheid is om gedurende het jaar een herziening van de prioritering door te voeren, waardoor middelen beschikbaar komen. Hiervoor wordt dan een besluit voorgelegd aan het algemeen bestuur van het waterschap.

Standaard evaluatie grotere projecten

Het dagelijks bestuur herkent zich niet in de uitspraak dat de huidige wijze van evalueren 'op gevoel' gaat. Van alle projecten wordt een evaluatie opgesteld aan de hand van een vast format. Jaarlijks bij de vaststelling van de jaarrekening worden de evaluaties van afgeronde projecten waarvan het beschikbaar gestelde krediet hoger is dan € 500.000,- voorgelegd aan het algemeen bestuur. Het waterschap kijkt periodiek of verbetering van de evaluatie en het format nuttig is.

Tussentijdse evaluatie

De wens om vaker inhoudelijk te kunnen toetsen op resultaat is logisch, maar niet eenvoudig op te lossen. De onderzoekers verkennen twee mogelijkheden:

1. Verhoging van de frequentie van algehele toetsingen. De onderzoekers geven zelf in het rapport aan dat dit geen reële optie is.
2. Uitvoering van evaluaties van praktijkgevallen.

Dit laatste gebeurt in de praktijk al. Wateroverlast door hevige neerslag is de afgelopen jaren regelmatig voorgekomen en de frequentie van dergelijke hevige neerslag lijkt toe te nemen. Dergelijke wateroverlastsituaties worden via de calamiteitenorganisatie opgepakt en na afloop geëvalueerd. In de evaluatie worden vaak externe partners en zonedig externe deskundigen betrokken. Uit deze evaluaties komen verbeterpunten voor de calamiteitenbestrijding maar ook verbeterpunten voor het watersysteem ter voorkoming van toekomstige wateroverlast.

Naast deze evaluaties wordt het peilbeheer regelmatig geëvalueerd waarbij informatie van derden (o.a. via het contactcentrum, huiskamergesprekken) wordt gebruikt. Al deze informatie kan leiden tot aanpassingen in de bediening en onderhoud van het watersysteem of aanpassing van kunstwerken en watergangen. De effectiviteit van de genomen maatregelen wordt meegenomen in de watersysteemrapportages die elke 6 jaar worden opgesteld. Achtergrond hierbij is dat voor het bepalen van de effectiviteit vaak meerjarige meetreeksen noodzakelijk zijn.

Het dagelijks bestuur is van mening dat het algemeen bestuur via de voortgangsrapportages in de Kadernota, de managementletters (voortgang projecten), bestuurlijke projectevaluaties en discussies in de Commissie watersystemen voldoende op de hoogte wordt gehouden van de voortgang van het programma.

Het dagelijks bestuur merkt wellicht ten overvloede op dat praktijkgevallen zoals hierboven genoemd, alleen inzicht kunnen geven over die specifieke locatie, in die specifieke context. Op basis van één casus kunnen géén uitspraken gedaan worden over de voortgang van het totale programma voor het gehele waterschap. Het dagelijks bestuur komt dan ook tot de conclusie dat een hertoetsing eens per 6 jaar, aangevuld met tussentijdse praktijkevaluaties nog steeds de beste aanpak is. Het dagelijks bestuur wordt in die conclusie gesterkt door de wetenschap dat andere waterschappen in Nederland die hetzelfde dilemma kennen, ook deze werkwijze hanteren.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur,
De 1^e loco-dijkgraaf

C.A.A. Coppens

De secretaris-directeur

ir. H.T.C. van Stokkom

Bijlage

Technisch inhoudelijke opmerkingen bij het onderzoeksrapport NBW-opgave

- T.a.v. blz. 5 onderzoeksvraag: Het was duidelijker geweest als ook hier expliciet had gestaan dat het specifiek om wateroverlast gaat zoals op de bladzijde daarvoor wel is genoemd. Een en ander was dan boven elk twijfel verheven.
- T.a.v. blz. 8: Ook de vrijstelling voor de EHS voor de werknormen is een landelijke NBW-afspraken. Dit is n.a.v. de doorlopende evaluatie van het NBW uit 2003 in het Landelijk Bestuurlijk Overleg Water (LBOW) destijds zo afgesproken.
- T.a.v. blz. 12: De integrale aanpak van projecten is niet alleen technisch-inhoudelijk logisch, maar ook een lijn die het algemeen bestuur altijd benadrukt heeft en die wij daarom ook vanaf het begin zo oppakken.
- T.a.v. blz. 16: In de gehele tekst had wat meer benadrukt mogen worden dat de focus op berging i.p.v. oplossen wateroverlast in die tijd de landelijke lijn was en niet specifiek voor waterschap Brabantse Delta .
- T.a.v. blz. 25: de rekenmodellen zijn beter gevuld doordat de gebiedskennis en databeheer verbeterd zijn i.p.v. omgekeerd.
- T.a.v. blz. 26: ook vóór 2009 was de lijn (conform het grondbeleid van 2006) om niet altijd maar aan te kopen, maar alleen als dat écht nodig was vanwege de impact op de grond. Alleen kwam het daar in de praktijk gezien de aard van de toenmalige projecten wel op neer, vanwege de hoge inundatiefrequentie en koppeling met andere aankopen vanwege de integrale projectaanpak.

23. Bijlage 19: Nawoord rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie bedankt het dagelijks bestuur voor de uitgebreide bestuurlijke reactie. Het is fijn te constateren dat het dagelijks bestuur een aantal verbeterpunten die zijn aangedragen door gemeenten, herkent en werkt aan verbetering hiervan.

Het dagelijks bestuur herkent zich niet in de uitspraak dat de huidige wijze van evalueren 'op gevoel' gaat. Zij geeft aan dat van alle projecten een evaluatie wordt opgesteld aan de hand van een vast format. In het rapport wordt aangegeven dat in de projectevaluaties ook wordt ingaan op de samenwerking met derden, de samenwerking met de omgeving (belanghebbenden) en op de communicatie. Aangegeven wordt dat uit de analyse van twaalf van deze evaluaties blijkt dat samenwerking en communicatie overwegend goed zijn verlopen. Hierbij wordt in het rapport aangetekend dat bij het bepalen van de tevredenheid geen standaard vragenlijst of iets dergelijks wordt gebruikt. Een en ander wordt, aldus geïnterviewden, door opdrachtgevers en betrokken partijen op basis van "gevoel" bepaald. Er wordt in het rapport dus niet aangegeven dat de evaluatie 'op gevoel' gaat, maar dat bij het bepalen van de tevredenheid geen standaard vragenlijst of iets dergelijks wordt gebruikt.

Door de moeizame totstandkoming van dit rapport is er ambtelijk meer inspanning geleverd, dan normaal. Bij wijze van uitzondering danken wij daarom speciaal de heren De Rooij en Van den Berg van het waterschap, voor hun meer dan gemiddelde inbreng bij dit onderzoek. Onze dank gaat ook uit naar de andere medewerkers van het waterschap die hun medewerking hebben verleend aan dit onderzoek. De rekenkamercommissie stelt de constructieve wijze van de betrokken medewerkers op prijs.

Graag lichten wij het rapport toe aan het algemeen bestuur.

Hoogachtend,

Rekenkamercommissie waterschap Brabantse Delta

Waterschap Brabantse Delta

Waterschap Brabantse Delta zorgt voor sterke, veilige dijken en kades,
zuivert rioolwater, regelt de hoogte van het water en beschermt de natuur.

Waterschap Brabantse Delta
Postbus 5520, 4801 DZ Breda
T 076 564 10 00
info@brabantsedelta.nl
www.brabantsedelta.nl